

Na osnovu člana 1. stav (6), člana 5. stav (1) tačka b) i člana 6. Zakona o Fiskalnom vijeću u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj 63/08), Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, Vlada Republike Srpske i Vlada Federacije Bosne i Hercegovine

z a k l j u č u j u

SPORAZUM O USVAJANJU DOKUMENTA GLOBALNI OKVIR FISKALNOG BILANSA I POLITIKA U BOSNI I HERCEGOVINI ZA PERIOD 2022-2024 GODINE IZMEĐU VIJEĆA MINISTARA BOSNE I HERCEGOVINE, VLADE REPUBLIKE SRPSKE I VLADE FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

Izvažavajući nadležnosti Fiskalnog vijeća u Bosni i Hercegovini ustanovljenih Zakonom,

U nastojanju da održi kontinuitet unaprjeđenja koordinacije fiskalne politike u Bosni i Hercegovini,

Uvažavajući potrebu hitnog usvajanja budžeta na svim nivoima vlasti za 2022. godinu,

U cilju ispunjavanja jedne od osnovnih nadležnosti Fiskalnog vijeća u Bosni i Hercegovini, te postizanja makroekonomske stabilnosti i fiskalne održivosti svih nivoa vlasti, strane su saglasne o sljedećem:

I

Ovim sporazumom Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, Vlada Republike Srpske i Vlada Federacije Bosne i Hercegovine usvajaju dokument „Globalni okvir fiskalnog bilansa i politika u Bosni i Hercegovini za period 2022 – 2024 godine“, na koji je data saglasnost na 14. sjednici Fiskalnog vijeća, održanoj 30.03.2022. godine.

II

U dokumentu Globalnog okvira fiskalnog bilansa i politika u Bosni i Hercegovini 2022-2024 godine, utvrđeno je da će okvir budžeta institucija Bosne i Hercegovine iznositi kako slijedi:

- za 2022. godinu 1.073.600.000 KM, uz izdvajanje prihoda od indirektnih poreza u iznosu od 865.500.000 KM;
- za 2023. godinu 1.073.900.000 KM, uz izdvajanje prihoda od indirektnih poreza u iznosu od 865.800.000 KM;
- za 2024. godinu 1.074.100.000 KM, uz izdvajanje prihoda od indirektnih poreza u iznosu od 866.000.000 KM.

III

Dokument „Globalni okvir fiskalnog bilansa i politika u Bosni i Hercegovini za period 2022 – 2024 godine“ je sastavni dio ovog Sporazuma.

Predsjedavajući

Vijeća ministara BiH

Dr. Zoran Tegeltija

Broj: FS 01-50-3-6-2/22

Predsjednik

Vlade Republike Srpske

Dr. Radovan Višković

Broj: di.1.951/22

Premijer

Vlade Federacije BiH

Fadil Novalić

Broj: N 01-02-5-9/22

BOSNA I HERCEGOVINA
FISKALNO VIJEĆE

**GLOBALNI OKVIR FISKALNOG BILANSA
I POLITIKA
U BOSNI I HERCEGOVINI
2022.-2024. GODINA**

Mart 2022. godine

Lista skraćenica

BIH - Bosna i Hercegovina

DEP - Direkcija za ekonomsko planiranje

OMA - Odjeljenje za makroekonomsku analizu

PDV - Porez na dodanu vrijednost

JR - Jedinstveni račun

UINO - Uprava za indirektno/indirektno oporezivanje

RS - Republika Srpska

BD - Brčko Distrikt

DOB - Dokument okvirnog budžeta

DG ECFIN - Generalni direktorat za ekonomska i finansijska pitanja EU

EU - Evropska unija

BDP - Bruto društveni proizvod

EUROSTAT - Evropski statistički ured

ECB - Evropska centralna banka

CPI - Index potrošačkih cijena

MMF - Međunarodni monetarni fond

EK - Evropska komisija

CAR - Mjera adekvatnosti kapitala (banke)

NPL - Nekvalitetni krediti

CBBIH - Centralna banka BiH

TR - Tekući račun

UNCTAD - Ured Ujedinjenih nacija za trgovinu, investicije i razvoj

SDU (DSU) - Direktne strane investicije

CEFTA - Srednjoevropski ugovor o slobodnoj trgovini

Sadržaj

REZIME	3
UVOD	4
MAKROEKONOMSKI POKAZATELJI I PROJEKCIJE ZA PERIOD 2019.-2024. GODINA.....	5
REALNI SEKTOR	6
INDUSTRIJSKA PROIZVODNJA	9
TRŽIŠTE RADA	11
CIJENE	12
BANKARSKI KREDITI I DEPOZITI.....	14
VANJSKI SEKTOR	15
DIREKTNE STRANE INVESTICIJE	18
PROJEKCIJE PRIHODA OD INDIREKTNIH POREZA ZA PERIOD 2021.-2024. GODINA.....	20
PROJEKCIJE PRIHODA OD INDIREKTNIH POREZA - PRETPOSTAVKE.....	20
TEKUĆI TRENDOVI NAPLATE INDIREKTNIH POREZA	21
PROJEKCIJE PRIHODA OD INDIREKTNIH POREZA	37
DEP, REVIZIJA PROJEKCIJA MAKROEKONOMSKIH POKAZATELJA ZA BiH.....	44
OMA, REVIZIJA PROJEKCIJA PRIHODA OD INDIREKTNIH POREZA	47
FISKALNI CILJEVI I FISKALNE POLITIKE U BIH	51
NIVO I STRUKTURA JAVNE POTROŠNJE.....	51
TABELARNI PREGLED OKVIRA BUDŽETA.....	51
GORNJE GRANICE ZADUŽENJA BUDŽETA.....	58

Rezime

Na osnovu analize makroekonomskih kretanja u BiH u prethodnom periodu, kao i sagledavanja uticaja ključnih unutrašnjih i spoljnih faktora od kojih zavisi razvoj, predviđa se da će realna stopa rasta BDP-a u periodu 2022.-2024. godina iznositi 3,1%, 3,3% i 3,6%, respektivno.

Projekcije prihoda od indirektnih poreza u BiH za period 2022.-2024. godina pokazuju da će neto iznos za raspodjelu u 2022. godini biti 5.873 miliona KM, tj. da će se povećati za 3,4% u odnosu na 2021. godinu. U 2023. godini predviđa se rast sredstava za raspodjelu od indirektnih poreza od 3,5%, a u 2024. godini dalji rast od 4,4%.

Naravno, ne smijemo zaboraviti posljedice koje trpi prvenstveno realni sektor, pa tako i budžeti svih nivoa vlasti u BiH, kao posljedica pandemije izazvane virusom korona. S tim u vezi, sa posebnom rezervom treba uzeti sve navedene procjene i projekcije, koje će možda u nekom momentu zahtijevati i reviziju Globalnog okvira fiskalnog bilansa i politika u BiH za period 2022.-2024. godina, a posebno njegovih ključnih odrednica.

Imajući u vidu prethodno navedeno, a u skladu sa trenutnim procjenama kretanja prihoda, uvažavajući posebno sada nužnost smanjenja ukupne javne potrošnje u BiH, te sagledavajući potrebe i nadležnosti svih institucija u BiH, predviđeni iznos sredstava za finansiranje institucija BiH, a koji proističu iz prihoda od indirektnih poreza za 2022., 2023. i 2024. godinu je na nivou od 819,0 miliona KM. Preostali iznos prihoda od indirektnih poreza dijelit će se u skladu sa važećim zakonskim rješenjima.

Fiskalni cilj u BiH za 2022. godinu je kontinuirano povećanje primarnog suficita, odnosno u 2022. godini smanjenje primarnog deficita, iskazanog u skladu sa Zakonom o Fiskalnom vijeću BiH, kao razlika između tekućih prihoda i tekućih rashoda korigovan za iznos neto kamate, koji je u 2022. godini planiran u iznosu 336,2 mil. KM ili 0,9% projektovanog BDP-a za 2022. godinu.

Nivo javne potrošnje kao udio u BDP u periodu 2022.-2024. godina treba smanjivati s ciljem da ona konsolidovano na nivou BiH bude ispod 40% BDP, a u posmatranom periodu kretat će se od 44,4% do 39,5% procijenjenog BDP-a, respektivno.

Gornje granice zaduženja budžeta u 2022. godini, iskazane kao iznos potreban za servisiranje ukupnih dugova ili procent od BDP-a, u zavisnosti od zakonskog rješenja, predviđaju se u okvirima koje propisuju zakoni kojima je regulisano zaduživanje za svaki od nivoa vlasti.

Uvod

Dokument Globalni okvir fiskalnog bilansa i politika u Bosni i Hercegovini za period 2022.-2024. godina izrađen je na osnovu Zakona o Fiskalnom vijeću u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj: 63/08), kojim je definisan sadržaj dokumenta. U vezi s tim dokument sadrži sve potrebne elemente koji su nositeljima fiskalne politike u Bosni i Hercegovini neophodni za izradu njihovih dokumenata okvirnih budžeta za period 2022.-2024. godina, kao i godišnjeg budžeta za 2022. godinu. Ti elementi su: fiskalni ciljevi definisani kao primarna fiskalni bilans (primarni suficit ili primarni deficit), projekcije ukupnih indirektnih poreza zasnovane na makroekonomskim projekcijama i njihova raspodjela za narednu fiskalnu godinu, kao i gornje granice zaduženja.

Navedeni elementi, čije usaglašavanje predstavlja osnovnu pretpostavku za budžetsko planiranje nositelja fiskalnih politika u BiH, čine suštinu fiskalne koordinacije u BiH. Bez njihovog usaglašavanja nije moguća koordinacija fiskalnih politika i očuvanje fiskalne stabilnosti, kako pojedinih fiskalnih suvereniteta, tako i Bosne i Hercegovine kao cjeline.

Prvo poglavlje dokumenta odnosi se na analizu i trendove makroekonomskih kretanja u BiH, koje je izradila Direkcija za ekonomsko planiranje BiH (DEP). U prvom dijelu date su projekcije osnovnih makroekonomskih indikatora, s posebnim fokusom na one makroekonomske veličine koje neposredno utiču na elemente fiskalne politike, prije svega na visinu javnih prihoda.

U drugom dijelu izvršena je analiza visine i strukture prihoda od indirektnih poreza i date su njihove projekcije za naredne tri godine, što je izradilo Odjeljenje za makroekonomsku analizu Upravnog odbora Uprave za indirektno oporezivanje BiH (OMA). Kako se ovi prihodi dijele između više fiskalnih subjekata u BiH, u ovom dijelu dati su i elementi raspodjele prihoda od indirektnih poreza, polazeći od postojećih propisa kojima se reguliše ovo područje u BiH.

Treći dio dokumenta odnosi se na fiskalne ciljeve budžeta institucija BiH, Federacije BiH, Republike Srpske i Brčko Distrikta BiH. Ovdje su takođe obrađeni i osnovni elementi fiskalnih politika, kao što su: nivo javne potrošnje i politika javnog zaduživanja.

Makroekonomski pokazatelji i projekcije za period 2019.-2024. godina

U sljedećoj tabeli date su procjena i projekcije makroekonomskih pokazatelja BiH za period 2019.-2024. godina, koje su polazni osnov za projekcije ukupnih indirektnih poreza.

Tabela 1.1. Makroekonomski pokazatelji za period 2019.-2024. godina

Indikator	Zvanični podaci		Projekcije			
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Nominalni BDP u mil KM	36.527	35.436	36.806	38.447	40.094	41.907
Nominalni rast u %	4,6	-3,0	3,9	4,5	4,3	4,5
BDP deflator (prethodna godina = 100)	101,8	100,2	100,8	101,0	100,7	100,8
Realni BDP u mil KM (prethodna godina = 100)	35.885	35.359	36.520	38.051	39.803	41.577
Realni rast u %	2,8	-3,2	3,1	3,4	3,5	3,7
Inflacija mjerena indeksom potrošačkih cijena u %	0,6	-1	1,1	0,9	0,8	1
Potrošnja u mil KM	32.809	32.360	33.205	34.174	35.085	36.120
Realni rast u %	2,0	-1,8	1,7	1,7	1,5	1,6
Vladina potrošnja u mil KM	6.862	7.129	7.272	7.504	7.744	7.992
Realni rast u %	0,9	1,3	1,3	0,7	0,7	0,7
Privatna potrošnja u mil KM	25.947	25.232	25.934	26.670	27.341	28.127
Realni rast u %	2,3	-2,6	1,9	2,0	1,7	1,8
Investicije (bruto) u stalna sredstva u mil KM	8.129	7.779	8.252	8.916	9.664	10.624
Realni rast u %	5,8	-3,0	4,8	7,0	6,9	7,9
Vladine investicije u mil KM	929	1.674	1.719	1.939	2.130	2.449
Realni rast u %	7,2	82,6	1,2	10,8	7,6	11,7
Privatne investicije u mil KM	7.200	6.105	6.532	6.976	7.535	8.175
Realni rast u %	5,7	-14,0	5,8	6,1	6,7	6,8
Uvoz u mil KM	19.492	16.601	18.594	19.915	21.326	23.119
Nominalni rast u %	1,7	-14,8	12,0	7,1	7,1	8,4
Realni rast u %	1,3	-13,6	10,1	4,6	4,1	4,8
Izvoz u mil KM	14.320	11.820	13.928	15.238	16.635	18.280
Nominalni rast u %	0,5	-17,5	17,8	9,4	9,2	9,9
Realni rast u %	0,4	-16,2	16,0	6,7	6,9	7,4
Nacionalna bruto štednja u % BDP-a	21,4	19,6	20,2	20,8	21,6	22,4
Bilans tekućeg računa u mil KM	-1.087	-1.090	-844	-950	-1.032	-1.223
Rast u %	-1,5	-15,4	-7,8	12,5	8,7	18,5
Bilans tekućeg računa u % BDP-a	-3,0	-2,6	-2,3	-2,5	-2,6	-2,9

Izvor: Direkcija za ekonomsko planiranje BiH (DEP BiH)

Realni sektor

Kretanja BDP-a u 2020. godini i procjena kretanja za 2021. godinu.

2020. godinu kako u zdravstvenom tako i u ekonomskom smislu u potpunosti je obilježila globalna pandemija virusa Covid-19. Ekonomska kriza uzrokovana širenjem Covida 19 i uvođenjem takozvanih zaključavanja ekonomija „lockdown-a“ u Bosni i Hercegovini se manifestovala na identičan način kao i u ostatku svijeta, istovremenim padom domaće (privatna potrošnja i investicije) i izvozne tražnje (vanjskotrgovinska razmjena). Tako je Bosna i Hercegovina prema službenim podacima BHAS-a u 2020. godini zabilježila realni pad BDP-a od 3,2% u odnosu na prethodnu godinu.¹ Ako se pažljivije posmatra struktura pada BDP-a u zemlji može se zaključiti da je isti posljedica pada privatne potrošnje od 2,6% (doprinos rastu BDP-a -1,9 p.p.) i privatnih investicija od 14% (doprinos rastu BDP-a -2,8 p.p.) u odnosu na prethodnu godinu. S druge strane, uslijed fiskalne ekspanzije (programi pomoći zdravstvu i privredi) tokom 2020. godine došlo je do povećanja javne potrošnje od 1,3% (doprinos rastu BDP-a 0,2 p.p.), dok je u okviru javnih investicija registrovana dvocifrena stopa rasta, a doprinos istih, ekonomskom rastu iznosio je iznenađujućih 2,1 p.p. Tokom 2020. godine uslijed širenja globalne pandemije virusa Covid-19 ukupna vanjskotrgovinska razmjena (robe+usluge) je smanjena za preko 5 milijardi KM što predstavlja smanjenje od oko 15% u odnosu na prethodnu godinu. Realni pad ukupnog izvoza iznosio je 16,2%, dok je uvoz smanjen za 13,6% u poređenju sa prethodnom godinom. Ovakav trend kretanja izvoza i uvoza rezultovao je smanjenjem vanjskotrgovinskog deficita od oko 7%, tako da je doprinos istog u ekonomskom rastu tokom prethodne godine bio blago pozitivan.

Međutim, već početkom 2021. godine postupna stabilizacija epidemioloških prilika prije svega u svijetu, pa dijelom i u Bosni i Hercegovini rezultovali su djelimičnim oporavkom privredne aktivnosti. Naime, postupena otvaranja i oporavak prije svega izvoznih tržišta (zemlje EU) poboljšale su tražnju za bh. proizvodima. Ovome svakako treba pridodati i novonastale post-Covid okolnosti poslovanja (pokidani lanci snabdijevanja evropskih industrija) što je zasigurno doprinijelo poboljšanju poslovanja izvozno orijentisanih kompanija u Bosni i Hercegovini, odnosno bh. robnog izvoza. Ovaj pomalo neočekivan, ali prilično snažan oporavak u proizvodno-izvoznom sektoru predstavljao je ključno uporište ostvarenog ekonomskog rasta u Bosni i Hercegovini u K1 od 1,5% u odnosu na isto period prethodne godine. Naime, posmatrano po komponentama, najznačajnije povećanja, a samim tim i doprinos ekonomskom rastu zabilježen je u okviru neto izvoza i iznosio 11,0% (3,3 p.p), zatim finalne potrošnje 1,2% (1,1 p.p.), dok su investicije zabilježile pad od 12% i imale negativan doprinos ekonomskom rastu od skoro 3 p.p. Na bazi ovih trenutno raspoloživih podataka iz nacionalnih računa iz K1 2021. godine i određenih kratkoročnih statističkih pokazatelja za period januar-juli tekuće godine može se zaključiti da je proteklih nekoliko mjeseci došlo do osjetnijeg jačanja ekonomskog rasta u zemlji. Naime, pored povećanja proizvodnje u okviru prerađivačke industrije od oko 15% i izvoza roba od preko 30% u periodu januar-juli 2021. godine registrovan je i rast robnog uvoza od preko 20%. Ovo povećanje robnog uvoza na implicitan način ukazuje da je tokom K2 2021. godine došlo i do osjetnijeg oporavka domaće tražnje prije svega privatne potrošnje i u manjoj mjeri investicija² koje su zajedno tokom prethodnih godina predstavljale ključni oslonac ekonomskog rasta u zemlji. Iako službeni podaci iz nacionalnih računa za K2 2021. godine nisu bili raspoloživi za upotrebu, određeni kratkoročni statistički pokazatelji na implicitan način ukazuju na postupni oporavak privatne potrošnje u Bosni i Hercegovini. Naime, broj zaposlenih na kraju juna je skoro dostigao nivo pred-Covid perioda, kao i realno povećanja plata od oko 3,6% što uz očekivani rast doznaka građana iz inostranstva od preko 10%, uprkos inflatornim pritiscima ukazuje na moguće povećanje raspoloživog dohotka građana kao ključne determinante privatne potrošnje. Pored ovoga, pojedini podaci iz domena javnih finansija na neki način ukazuju na jačanje ukupne privredne aktivnosti u zemlji, naročito se to odnosi na domaću tražnju. Naime, naplata ukupnih javnih prihoda u prvih 7 mjeseci 2021. godine uvećana je za 11,5% pri čemu je rast indirektnih poreza iznosio preko 10% u okviru kojih su prihodi po osnovu PDV-a uvećani za oko 13% u odnosu na isti period prethodne godine. Raniji izvještaji su potvrdili da vanjsko okruženje predstavlja veoma važnu ako ne i najvažniju strukturalnu odrednicu kada su u pitanju ekonomska

¹ Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, Saopštenje, „Statistika nacionalnih računa – (rashodovni pristup) podaci za 2020. godinu“, Septembar, 2021. godine.

² Službeni podaci o kretanjima investicija u K2 2021. godine nisu bili dostupni pa je ova pretpostavka zasnovana na osnovu pokazatelja o izvršenim građevinskim radovima u K2 koji su uvećani za svega 2,6% u odnosu na prethodnu godinu.

kretanja u Bosni i Hercegovini, koji je ove godine dodatno uslovljen razvojem epidemioloških prilika. U skladu sa tim, razvoj epidemiološke situacije vezano za nove sojeve virusa Covid 19, stepen imunizacije stanovništva i trend privrednih kretanja u vanjskom okruženju (EU i regija) u velikoj mjeri će odrediti i ekonomska kretanja u 2021. godini. Poboljšana epidemiološka situacija u zemljama koje su članice EU u posljednjih nekoliko mjeseci rezultovala je poboljšanjem projekcija ekonomskog rasta od strane EK. Naime, prema posljednjim raspoloživim projekcijama DG ECFIN-a (*Summer 2021. Economic Forecasts*) iz jula u zemljama EU u 2021. godini očekuje se realni rast BDP-a od 4,8%.³ Posmatrano po zemljama koje su kako glavni vanjskotrgovinski partneri, tako i investitori u Bosni i Hercegovini, očekivane stope ekonomskog rasta iznose: Njemačka 3,6%, Italija 5,0%, Austrija 3,8%, Hrvatska 5,4% i Slovenija 5,7%. Pod pretpostavkom ostvarivanja ovih stopa rasta u zemljama EU, te uz preduslov povoljne epidemiološke situacije koja je vezana za Covid 19 prema projekcijama DEP-a BiH u Bosni i Hercegovini se može očekivati postupni ekonomski oporavak u odnosu na prethodnu godinu.⁴ U skladu sa tome, prema projekcijama DEP-a BiH uslijed poboljšanja privredne aktivnosti u glavnim trgovinskim partnerima i jačanju izvozne tražnje očekuje se da bi Bosna i Hercegovina na kraju 2021. godine mogla ostvariti rast ukupnog izvoza od oko 16% u realnom smislu. S druge strane, očekivani rast uvoza u 2021. godini iznosi oko 10% što bi u konačnici moglo rezultovati blagim smanjenjem vanjskotrgovinskog bilansa za oko 4,4%. Ova stabilizacija prilika u vanjskom sektoru postupno bi se odrazila na ostale segmente domaćeg privrede kao što su proizvodnja, potrošnja, zaposlenost i investicije. Očekivana stabilizacija proizvodnje i postupni oporavak zaposlenosti, te povećanje priliva doznaka građana iz inostranstva bi trebali podstaći privatnu potrošnju u Bosni i Hercegovini u okviru koje se očekuje rast od 1,9% u realnom smislu. S druge strane, borba sa pandemijom Covid 19 u Bosni i Hercegovini zahtijevat će nastavak podrške kako zdravstvenom i socijalnom sektoru, tako i direktnu podršku privredi što bi moglo dovesti do povećanja javne potrošnje od minimalno 1,3% u odnosu na prethodnu godinu. Prisutna neizvjesnost kako na domaćem tako i na inostranom tržištu, smanjeni izvori finansiranja mogli bi prolongirati planirana investicijska ulaganja, tako da se u Bosni i Hercegovini u 2021. godini može očekivati tek blaži rast bruto investicija u stalna sredstva do 5% u odnosu na prethodnu godinu. Neizvjesnost vezana za globalnu pandemiju virusa Covid-19 u zemlji, nizak stepen imunizacije stanovništva i institucionalni kapacitet u procesu donošenja odluka u Bosni i Hercegovini mogli bi predstavljati izazov kada je u pitanju ekonomski oporavak u drugoj polovini 2021. godine. Potpuna stabilizacija i snažniji ekonomski oporavak u zemlji uslovljen je efikasnijim djelovanjem u borbi protiv pandemije Covid-19, materijalizacijom pretpostavki ekonomskih kretanja u okruženju i učinkovitijim djelovanjem nadležnih institucija u procesu kreiranja i implementacije ekonomskih politika u Bosni i Hercegovini. Imajući u vidu sve navedene okolnosti i efekt niske osnovice iz prethodne godine u Bosni i Hercegovini u 2021. godine može se očekivati realni rast BDP od 3,1% u odnosu na prethodnu godinu.

Projekcija ekonomskih kretanja za period 2022.-2024. godina

Ključno uporište za ekonomska kretanja u Bosni i Hercegovini u periodu 2022.-2024. godina predstavljat će razvoj situacije vezano za Covid-19, kretanja privredne aktivnosti u eksternom okruženju, kao i doprinos internih dinamika u kreiranju ekonomskog rasta. Referentne međunarodne institucije u svijetu kao što su MMF -Međunarodni Monetarni Fond, Svjetska Banka i Evropska Komisija u svojim dokumentima povratak ekonomske aktivnosti na pretkrizni nivo predviđaju u 2022. godini. Tako se prema posljednjim raspoloživim projekcijama EK za zemlje EU u 2022. godini očekuje ekonomski rast od 4,5% što djeluje prilično optimistično u ovom momentu. Kada su u pitanju glavni trgovinski partneri Bosne i Hercegovine, projicirane stope ekonomskog rasta u 2022. godini iznose: Njemačka 4,6%, Italija 4,2%, Austrija 4,5%, Hrvatska 5,9% i Slovenija 5,0%. S tim u vezi, projekcije DEP-a za srednjoročni vremenski period glavno uporište imaju u projekcijama navedenih međunarodnih institucija i zasnovane su na pretpostavci poboljšanja privredne aktivnosti u vanjskom okruženju, što bi stabilizovalo ekonomske prilike i podstaklo ekonomski rast u ovom periodu. Osim ovog poboljšanja u vanjskom okruženju, jako bitan preduslov za oporavak ekonomskog rasta u zemlji tokom ovog perioda predstavljat će i institucionalni kapacitet zemlje u provođenju strukturnih reformi kako bi se ojačao doprinos internih dinamika u kreiranju istog. Pod pretpostavkom materijalizacije navedenih

---

³ DG ECFIN, Summer 2021 Economic Forecasts: Reopening Fuels Recovery, July 2021.

⁴ Projekcije DEP BiH, septembar 2021. godine

okolnosti prema projekcijama DEP-a u periodu 2022.-2024. godina u Bosni i Hercegovini se očekuje nešto snažniji ekonomski oporavak sa prosječnom stopom ekonomskog rasta od oko 3,5% na godišnjoj nivou (2022: 3,4%, 2023: 3,5% i 2024: 3,7%). Pretpostavlja se da bi ključni oslonac ekonomskog rasta tokom ovog perioda trebala predstavljati domaća tražnja kroz povećanje privatne potrošnje i investicija. Naime, povećanje ukupne ekonomske aktivnosti u zemlji uz očekivano povećanje industrijske proizvodnje i građevinskih radova praćeno povećanjem broja zaposlenih i prihoda od izvoza (roba i usluga) trebalo bi rezultovati povećanjem raspoloživog dohotka građana, a samim tim i povećanjem privatne potrošnje koja će kao i prethodnih godina predstavljati ključni oslonac ekonomskog rasta. Tako se u periodu 2022.-2024. godine očekuje prosječna stopa rasta privatne potrošnje od 1,8% (2022: 2,0%, 2023: 1,7%, 2024: 1,8%). S druge strane, imajući u vidu visokunivojavne potrošnje u okviru BDP-a u Bosni i Hercegovini i napore koji se ulažu kroz proces fiskalne konsolidacije u Bosni i Hercegovini tokom ovog perioda očekuje se postupna stabilizacija javnih finansija kroz smanjenje javnih rashoda i istovremeno povećanje javnih prihoda kako bi se ograničio rast javne potrošnje. Značajno opterećenje kada su u pitanju javne finansije u Bosni i Hercegovini moglo bi predstavljati vrlo izvjesno povećanje javnog duga koji je direktna posljedica Covid-19 i bit će vidljivija u srednjem roku. Tako se u periodu 2022.-2024. godina očekuje ujednačen rast javne potrošnje od 0,7% na godišnjem nivou. Ako se ima u vidu da bi tokom ovog perioda projicirana stopa ekonomskog rasta bila viša u odnosu na rast javne potrošnje, udio iste u BDP-u bi se djelimično smanjio na ispod 20% na kraju 2024. godine. U ovom vremenskom periodu očekuje se da bi mjerama fiskalne politike dio sredstava iz tekuće potrošnje trebao biti kanaliziran u svrhu jačanja investicijske potrošnje u Bosni i Hercegovini. Samim tim, uz poboljšanje poslovnog ambijenta, investicije bi za razliku od prethodnih godina mogle imati značajniji rast, a samim tim i veći doprinos u očekivanom rastu BDP-a. U periodu 2022.-2024. godine u Bosni i Hercegovini se očekuje povećanje bruto investicija u stalna sredstva po prosječnoj godišnjoj stopi rasta od oko 7,3% (2022: 7,0%, 2023: 6,9%, 2024: 7,9%). U ovom vremenskom okviru pored povećanja privatnih investicija koje čine većinski dio ukupnih investicija (oko 80% ukupnih investicija) kao što je to i ranije navedeno, očekuje se i značajniji doprinos javnih investicija. Smatra se da bi napredak u procesu evropskih integracija, u kombinaciji sa unapređenjem poslovnog okruženja kroz reformske procese moglo povećati interes kako domaćih tako i stranih investitora za investicijska ulaganja u Bosnu i Hercegovinu. S druge strane, obzirom na strukturu i poziciju ekonomije Bosne i Hercegovine, smatra se da će javne investicije predstavljati nešto važniju polugu za poticanje ekonomskog rasta u srednjem roku. Projekti u okviru izgradnje putne infrastrukture i energetski projekti, kao i raspoloživost sredstava kod međunarodnih finansijskih institucija bi uz adekvatnu i pravovremenu implementaciju istih mogli rezultovati godišnjim povećanjem javnih investicija od oko 10%, za period 2022.-2024. godina. Tako bi u srednjoročnom vremenskom okviru udio javnih investicija u okviru BDP-a u Bosni i Hercegovini bio povećan na oko 5% BDP-a. Stabilno eksterno okruženje uz unaprijeđenje industrijske baze i podizanje konkurentnosti u zemlji predstavljaju preduslov poboljšanja vanjskotrgovinske razmjene sa svijetom. Samo pod uslovom materijalizacije navedenih eksternih pretpostavki u periodu 2022.-2024. godine može se očekivati porast vanjskotrgovinske razmjene sa svijetom. U tom slučaju u Bosni i Hercegovini se može očekivati prosječni godišnji rast izvoza od 7% pri čemu bi projicirani rast roba i usluga bio prilično ujednačen. Tako bi tokom ovog perioda zahvaljujući ovom izvoznom rastu udio izvoza u BDP-u bio povećan na oko 44% na kraju 2024. godine. S druge strane, očekuje se da bi se uvoz u ovom vremenskom periodu trebao kretati po nešto sporijoj godišnjoj stopi rasta od 4,5%. Tokom ovog perioda očekuje se prilično izbalansiran rast uvoza roba i rast uvoza usluga. Posljedica ovakvog kretanja uvoznog rasta bila bi stabilizacija udjela uvoza u BDP-u na oko 55% BDP-a na kraju 2024. godine. Nešto snažniji rast izvoza u odnosu na rast uvoza u srednjem roku bi rezultovao postupnom stabilizacijom vanjskotrgovinske bilanse kao udio u BDP-u na oko 12%, odnosno blago pozitivnim doprinosom ekonomskom rastu, dok bi pokrivenost uvoza izvozom zaključno sa 2024. godinom trebala iznositi skoro 80%.

Rizici

Rizici za ostvarivanje navedenih projekcija su uglavnom negativni i mogu se klasifikovati u dvije grupe (spoljni i unutrašnji), pri čemu su spoljni rizici dosta izvjesniji i uticajniji na kretanje ekonomskog rasta u Bosni i Hercegovini. Pored činjenice da su raspoloživi izvještaji međunarodnih institucija nagovještavaju oporavak ekonomske aktivnosti u eksternom okruženju, prisutnost globalne epidemije virusa Covid-2019 i novi sojevi virusa predstavljaju primarni rizik po realizaciju ovih projekcija iz osnovnog scenarija. Potrebno je imati u vidu da je tokom prethodnih godina eksterno okruženje (prije svega zemlje EU) kroz trgovinske i kapitalne tokove predstavljali su glavnu strukturalnu odrednicu većine ekonomskih kretanja u Bosni i Hercegovini.

Visok nivo trgovinske integracije (koncentracije) uz nedovoljno diverzificiranu izvoznu ponudu za zemlju kao što je Bosna i Hercegovina može predstavljati i potencijalni izvor rizika po ekonomska kretanja u srednjem roku. Naime, eventualno produžavanje Covid 19 krize i dodatno slabljenje privredne aktivnosti u zemljama EU, što se ponajviše odnosi na zemlje poput Njemačke i Italije direktno bi se odrazilo na ekonomski rast kako u 2021. godini, tako i tokom cjelokupnog programskog perioda. Naime, pogoršanje ekonomskih prilika u vanjskom okruženju vrlo vjerovatno bi ugrozilo pretpostavke za ekonomski oporavak iz osnovnog scenarija. S druge strane, ova događanja u međunarodnom okruženju bi usporila i produžila planirani ekonomski oporavak zemlje u srednjem roku. Pretpostavka je da bi Bosna i Hercegovina dosta teže ostvarila ekonomski rast od vremena prije izbijanja pandemije Covid 19 (oko 3% na godišnjoj nivou), a približavanje potencijalnoj nivou BDP-a bi bilo prolongirano. Uslijed visokog nivoa trgovinske integracije sa zemljama EU, niži nivo izvozne tražnje doveo bi do sporijeg oporavka izvoza, nižeg nivoa proizvodnje i samim tim bi pogodio agregatnu ponudu Bosne i Hercegovine. S druge strane, slabljenje ekonomske aktivnosti u eksternom okruženju nesumnjivo bi dovelo do sporijeg oporavka domaće agregatne tražnje, jer bi niži nivo proizvodnje usporio planirana povećanja zaposlenosti i plata, što bi uz slabiji priliv doznaka građana iz inostranstva oslabilo raspoloživi dohodak građana odnosno privatnu potrošnju. Niži nivo ukupne privredne aktivnosti u zemlji bi nesumnjivo doveo do usporavanja očekivanih investicijskih ulaganja kako privatnog tako i javnog sektora. S druge strane, prijetnju realizaciji projekcija iz osnovnog scenarija predstavljaju i unutrašnji izazovi odnosno unutrašnji rizici u Bosni i Hercegovini. Unutrašnje rizike predstavljaju složen sistem donošenja odluka i spor tempo provođenja strukturalnih reformi u zemlji. Eventualna kašnjenja u implementaciji interventnih mjera uslijed pandemije Covid-19 i kao i provođenju općih strukturalnih reformi moglo bi se negativno odraziti na ukupni ekonomski rast. Parcijalno provođenje programom predviđenih strukturalnih reformi (poslovno okruženje, tržišta rada, obrazovanja, tržišta energije, prometa i socijalne zaštite), kao i migracije mladog i obrazovanog stanovništva nesumnjivo bi rezultovalo smanjenjem produktivnosti i sporijim rastom BDP-a od projektovanog u osnovnom scenariju.

Industrijska proizvodnja

Pregled kretanja fizičkog obima industrijske proizvodnje za 2020. godinu

Raspoloživi statistički podaci ukazuju na to da je trend slabljenja fizičkog obima industrijske proizvodnje bio prisutan i prije izbijanja globalne pandemije virusa Covid 19. Naime, Bosna i Hercegovina je na kraju 2019. godine zabilježila pad fizičkog obima industrijske proizvodnje od 5,5%. Ovaj pad fizičkog obima industrijske proizvodnje u uslovima relativno povoljnog međunarodnog ekonomskog okruženja posljedica je višegodišnjih izazova u strukturi same industrijske proizvodnje Bosne i Hercegovine. Širenje globalne pandemije virusa Covid 19 u 2020. godini i pogoršanje ekonomskih prilika na izvoznim tržištima imalo je dodatni negativan uticaj na kretanje industrijske proizvodnje u Bosni i Hercegovini. Tako je prema podacima BHAS-a u 2020. godini Bosna i Hercegovina ostvarila pad fizičkog obima industrijske proizvodnje od 6,2% u odnosu na prethodnu godinu.⁵ Sektorski posmatrano, najznačajniji pad proizvodnje registrovan je u okviru prerađivačke industrije i iznosio je 7,6%, što ne iznenađuje obzirom da je ista u velikoj mjeri izvozno orijentisana. Pored prerađivačke industrije, pad proizvodnje zabilježen je i u sektoru za proizvodnju električne energije koji je iznosio 5%, kao i proizvodnja u sektoru rudarstva stagnirala gdje je zabilježen pad proizvodnje od 1,1%.

Pretpostavke kretanja industrijske proizvodnje za 2021. godinu

Trend kretanja industrijske proizvodnje u Bosni i Hercegovini u 2021. godini trenutno je vrlo teško predvidjeti s obzirom na to da je ista i tokom prethodne godine pokazala vidljive slabosti koje su se manifestovale oscilacijama fizičkog obima proizvodnje. Međutim, već u prvoj polovini 2021. godine pomalo neočekivano došlo je do poboljšanja u okviru industrijske proizvodnje u Bosni i Hercegovini. Naime, prema preliminarnim podacima BHAS-a za period januar-juli 2021. godine Bosna i Hercegovina je zabilježila rast fizičkog obima

---

⁵Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, Saopštenje, „Indeks obima industrijske proizvodnje u Bosni i Hercegovini za decembar 2020. godine-prethodni podaci“, 28.01.2021. godine.

industrijske proizvodnje od 12,2% u odnosu na isto period prethodne godine.⁶ Imajući u vidu prisustvo globalne pandemije virusa Covid 19, ovaj porast fizičkog obima industrijske proizvodnje djeluje ohrabrujuće, međutim isto tako potrebno je imati u vidu efekat niske osnovice iz prethodne godine koji je omogućio ovako visoku stopu rasta. Sektorski posmatrano najznačajniji doprinosi rastu ukupne industrijske proizvodnje ostvareni su u okviru prerađivačke industrije i sektora za proizvodnju električne energije gdje su registrovana povećanja proizvodnje od oko 15%, dok je s druge strane u okviru rudarstva zabilježen pad proizvodnje od oko 5% u odnosu na isti period prethodne godine. Ovdje vrijedi istaći da se osjetan napredak u okviru industrijske proizvodnje u Bosni i Hercegovini, a naročito u okviru prerađivačke industrije, može dovesti u vezu sa novonastalim okolnostima zbog širenja virusa Covid-19. Naime, širenje globalne pandemije virusa Covid-19 doveo je do prekida globalnih lanaca snabdijevanja evropskih industrija, naročito se to odnosi na snabdijevanje sa industrijskim inputima iz Kine. Ovo je ponajviše pomoglo dobavljačima iz zemalja Centralne i Istočne Evrope, Turske pa u određenoj mjeri i proizvodima i izvoznocima iz Bosne i Hercegovine i zemalja regije. Imajući u vidu ranije navedena međunarodna kretanja i strukturalnu kompoziciju industrijske proizvodnje, samo pod pretpostavkom oporavka privredne aktivnosti u glavnim trgovinskim partnerima u drugoj polovini 2021. godine može se očekivati dodatna stabilizacija i rast industrijske proizvodnje u Bosni i Hercegovini.

Pretpostavke kretanja industrijske proizvodnje za period 2022.-2024. godina

Kretanje fizičkog obima industrijske proizvodnje u srednjem roku uglavnom će zavisi od privrednih kretanja na tržištima glavnih trgovinskih partnera kao što je to bio slučaj i u dosadašnjem periodu. Ukoliko posljedice novonastalih okolnosti (pandemija Covid-19) budu sanirane u kraćem roku tokom ovog perioda u Bosni i Hercegovini se može očekivati osjetniji ekonomski napredak u okviru kojeg bi događanja u industrijskoj proizvodnji trebala imati centralnu ulogu. Iako je u ovom momentu to vrlo teško potvrditi, određena istraživanja referentnih međunarodnih institucija nagovještavaju kako novonastale okolnosti uslijed širenja globalne pandemije virusa Covid-19 mogle imati čak pozitivan uticaj na industrijsku strukturu zemalja Zapadnog Balkana u post-Covid periodu. Naime, prekid globalnih lanaca snabdijevanja uslijed širenja globalne pandemije virusa Covid-19 u prvi plan je izbacilo pojam „*near-shoringa*“ odnosno preseljenje proizvodnih aktivnosti sa dalekog istoka na područja zemalja koja se nalaze dosta bliže EU. U tom smislu se očekuje da bi dio proizvodnje mogao biti premješten u regiju zemalja Zapadnog Balkana. Najnovija studija referentnog instituta WIIW ukazuje na to da prevashodno njemačke kompanije su već poduzele određene korake na premještanju proizvodnje na teritoriju regije.⁷

Pored povoljnih eksternih prilika u ovom srednjoročnom vremenskom okviru se očekuje i značajniji uticaj internih dinamika u funkciji jačanja industrijske proizvodnje u Bosni i Hercegovini. Naime, tokom ovog perioda očekuje se da bi reformske mjere na unaprjeđenju poslovnog ambijenta koje provode nadležne institucije u Bosni i Hercegovini trebale polučiti mjerljive rezultate. Poboljšanje poslovnog ambijenta trebalo bi rezultovati povećanjem investicijskih ulaganja (domaćih i inostranih), veću iskorištenost postojećih i pokretanje novih kapaciteta, povećanje broja zaposlenih i jačanje konkurentske pozicije proizvođača u Bosni i Hercegovini kako na domaćem tako i na inostranim tržištima. Imajući u vidu sve navedene okolnosti tokom ovog perioda očekuje se da bi Bosna i Hercegovina u periodu 2022.-2024. godina trebala ostvarivati nešto više stope rasta fizičkog obima industrijske proizvodnje.

Rizici

Tehnološka struktura i visok nivo izvozne orijentacije industrijske proizvodnje u Bosni i Hercegovini, naročito prerađivačke industrije istovremeno je čini podložnom ekonomskim kretanjima u međunarodnom ekonomskom okruženju. Eventualno prolongiranje ekonomskog oporavka u glavnim trgovinskim partnerima negativno bi se odrazilo na fizički obim, zaposlenost, investicijska ulaganja i produktivnost u okviru industrijskog sektora u Bosni i Hercegovini. Slabiji ekonomski oporavak glavnih trgovinskih partnera,

---

⁶Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, Saopštenje, „Indeks obima industrijske proizvodnje u Bosni i Hercegovini za juli 2021. godine-prethodni podaci“, 25.08.2021. godine.

⁷ Detaljnije pogledati studiju WIIW-a“ Getting Stronger After Covid 19: Nearshoring Potential in the Western Balkans“ <https://wiiw.ac.at/getting-stronger-after-covid-19-nearshoring-potential-in-the-western-balkans-dlp-5814.pdf>, May 2021.

zahtjevno poslovno okruženje, kao i nizak stepen implementacije reformi tržišta proizvoda (digitalna transformacija, istraživanje, razvoj i inovacije) mogli bi predstavljati opterećenje i usporiti planirani oporavak industrijske proizvodnje u Bosni i Hercegovini u srednjem roku.

Tržište rada

Tržište rada – 2020. godina

Prosječan broj zaposlenih lica u periodu januar-decembar 2020. godine iznosio je oko 813,1⁸ hiljada i manji je za 1% u odnosu na 2019. godinu. Najznačajnije smanjenje broja zaposlenih lica u 2020. godini bilo je u području djelatnosti prerađivačke industrije, djelatnosti trgovine na veliko i malo, te djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (hotelijerstva i ugostiteljstva). Uz smanjenje broja zaposlenih lica, prosječan broj registrovanih nezaposlenih lica u periodu januar-decembar 2020. godine iznosio je oko 415,2 hiljada i veći je za 1% g/g. Anketna stopa nezaposlenosti za 2020. godinu iznosila je 15,9%. Prosječna neto plata u 2020. godini iznosila je 956 KM uz nominalni rast od 3,8% u odnosu na 2019. godinu uz brži realni rast (4,8%) zbog deflacije od 1%.

Tržište rada – projekcije 2021.-2024. godine

U prvom polugodištu 2021. godine došlo je do postupne stabilizacije na tržištu rada. Prosječan broj zaposlenih lica u periodu januar-juni 2021. godine je iznosio oko 814,5⁹ hiljada i nije se mijenjao u odnosu na isti period prošle godine. Prema područjima djelatnosti, najznačajnije smanjenje broja zaposlenih lica bilo je u području djelatnosti trgovine, ugostiteljstva i hotelijerstva. S druge strane, najznačajnije povećanje broja zaposlenih lica bilo je u području djelatnosti informacija i komunikacija i djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite. Rast ukupnog broja zaposlenih lica se pozitivno odrazio na smanjenje broja registrovanih nezaposlenih lica. U periodu januar-juni 2021./januar-juni 2020. broj registrovanih nezaposlenih lica u Bosni i Hercegovini je manji za 1,8% g/g i iznosi 404,1 hiljada. Anketna stopa nezaposlenosti u K1 2021. godine iznosila je 19,1%.¹⁰ U periodu januar-juni 2021./januar-juni 2020. prosječna neto plaća nominalno je uvećana za 3,7% i iznosila je 980 KM. Uzimajući u obzir minimalan rast cijena od 0,1% u posmatranom periodu, realni rast neto plaće bio je gotovo jednak kao i nominalni rast (3,6%). Na osnovu navedenih događanja u prvom polugodištu 2021. godine može se očekivati umjeren rast broja zaposlenih lica do kraja 2021. godine oko 0,5% g/g). U domenu plaća, nominalna stopa rasta neto plaće bi do kraja godine mogla iznositi oko 4% g/g.

Događanja na tržištu rada su značajno determinirana poslovnim okruženjem kao i dužinom trajanja pandemije COVID-19. Zbog toga, kao i ranijih godina, priprema osnovnog scenarija za indikatore na tržištu rada u periodu 2022.-2024. godine bazirana je na pretpostavljenom ekonomskom rastu odnosno na njegovim komponentama (nivo potražnje, trgovine, investicija). Pored toga, uzeta su obzir i raspoloživa ekonomska predviđanja i analize relevantnih međunarodnih institucija.

Prema projekcijama ECB (septembar 2021. godine) u evrozoni u 2022. godini se predviđa rast broja zaposlenih od 1,2%, što je znatno brža stopa rasta u odnosu na prethodnu godinu. Istovremeno stopa nezaposlenosti u evrozoni bi mogla biti nešto niža u odnosu na prethodnu godinu i iznositi 7,7%. Međutim, spomenuta stopa nezaposlenosti i dalje će biti viša u odnosu na godinu neposredno prije pojave pandemije. ECB smatra da bi

---

⁸ Revidirani, konačni podatak.

⁹ Privremeni podatak.

¹⁰ U periodu izrade dokumenta su bili raspoloživi podaci za K1. U 2021. godini Anketa o radnoj snazi u Bosni i Hercegovini se provodi kontinuirano prema novoj, redizajniranoj metodologiji usklađenoj sa novom Regulativom Evropskog parlamenta i Savjeta, koja je stupila na snagu 1. januara 2021. godine. Zbog prelaska na novu, redizajniranu metodologiju Ankete o radnoj snazi u 2021. godini došlo je do prekida serije podataka. Rezultati Ankete o radnoj snazi 2021. godine nisu uporedivi sa rezultatima kontinuirane Ankete o radnoj snazi 2020. godine i rezultatima godišnjih anketa o radnoj snazi provedenih u periodu od 2006. do 2019. godine.

stopa nezaposlenosti tek u 2023. godini u evrozoni mogla biti niža u odnosu na period neposredno prije pandemije¹¹ i iznosila bi oko 7,3%.

U Bosni i Hercegovini u 2022. godini prema projekcijama DEP-a se očekuje brži ekonomski rast od 3,4% g/g. Navedeni ekonomski rast bi se trebao pozitivno odraziti na broj zaposlenih lica naročito u sektorima koji su i prethodnih godina zapošljavali najviše lica u Bosni i Hercegovini. Generalno, bolji poslovni ambijent u području industrije, trgovine kao i pojedinih uslužnih djelatnosti pozitivno bi se mogli odraziti na broj zaposlenih lica. Uzimajući u obzir postupni oporavak realnog sektora, očekuje se da bi doprinos rastu broja zaposlenih mogao biti skromniji u javnom¹² sektoru u odnosu na ostala područja djelatnosti. U Bosni i Hercegovini u periodu 2022.-2024. godine se predviđa uvećanje obima potražnje, investicija i trgovine, što bi trebalo imati pozitivan uticaj na kreiranje novih radnih mjesta i uvećanje prosječnih neto plata. Uz bolju poslovnu klimu, kako u Bosni i Hercegovini tako i u okruženju i zemljama EU, očekuje se povećanje broja zaposlenih lica u periodu 2022.-2024. godine oko 1,3%-1,6% g/g uz istovremeno smanjenje broja nezaposlenih lica, ali i nastavak uvećanja neto plata oko 2-3% g/g. Ipak, bitno je uzeti u obzir rizike¹³ za ostvarenje ove projekcije koji bi mogli uticati na pretpostavljeni rast zaposlenih lica kao i plaća u Bosni i Hercegovini. Zasiurno će epidemiološka situacija i cjelokupni poslovni ambijent determinisati kretanje broja zaposlenih lica kao i neto plate.

Rizici

Postoji nekoliko rizika koji određuju predstavljene projekcije za tržište rada. Poslovno okruženje u Bosni i Hercegovini, kao i susjednim zemljama i EU ima značajan uticaj na tržište rada. Posebno je bitno istaći neizvjesnost trajanja pandemije COVID-19, po pitanju zdravstvenih faktora (vakcinisanje stanovništva) i poslovnog ambijenta, što bi moglo dodatno usporiti ekonomsku aktivnost Bosne i Hercegovine, a time i odložiti oporavak tržišta rada. Uz sporiji ekonomski rast, manji obim investicija, trgovine i uopšte lošije uslove poslovanja, rast broja zaposlenih lica kao i plata bi mogao biti niži pretpostavljenog u osnovnom scenariju. Usporena poslovna aktivnost kompanija bi mogla otežati i odložiti kreiranje novih radnih mjesta, a stopa nezaposlenosti bi mogla ostati i dalje visoka. Pored neizvjesnosti koje nosi pandemija, smanjenje radne snage (kroz migracije) i obim implementacije strukturnih reformi u narednom periodu takođe bi mogao značajno odrediti kretanje osnovnih indikatora tržišta rada.

Cijene

Cijene – 2020. godina

U Bosni i Hercegovini u periodu januar-decembar 2020./januar-decembar 2019. registrovana je deflacija od 1%. Smanjenje cijena zabilježeno je u odjeljcima odjeće i obuće, namještaja, kućnih uređaja i redovnog održavanja kuće, odjeljku stanovanja, vode, el. energije, plina i drugih energenata kao i odjeljku prevoza. Cijene u odjeljku prevoza smanjene su za 8,6% g/g u posmatranom periodu. Niže cijene sirove nafte i naftnih derivata determinirale su cijene u odjeljku prevoza. Cijene u odjeljku odjeće i obuće su niže za 10% g/g i ovaj odjeljak kontinuirano vrši značajan višegodišnji deflatorni pritisak na ukupni nivo cijena. Cijene u odjeljku namještaja, kućnih uređaja i redovnog održavanja kuće bile su niže za 1,1% g/g, a cijene u odjeljku stanovanja, vode, el. energije, plina i drugih energenata su smanjene za 0,4% g/g u posmatranom periodu (smanjenje cijena tekućih goriva). Najbrži rast cijena od 4,5% g/g bio je u odjeljku alkoholnih pića i duhana zbog povećanja cijena cigareta i duhana u 2020. godini.

---

11 Poređenja radi, u 2019. godini stopa nezaposlenosti u evrozoni je iznosila 7,5%.

12 U analizi se misli na djelatnosti javne uprave, zdravstva i obrazovanja.

13 Od navedenih rizika će zavisti da li će stope rasta broja zaposlenih lica i neto plata biti brža ili sporija od pretpostavljenih u osnovnom scenariju.

Cijene – projekcije 2021.-2024. godine

Nakon deflacije, u Bosni i Hercegovini u 2021. godini je registrovan rast cijena. Inflacija mjerena indeksom potrošačkih cijena u periodu januar-juli 2021. godine je iznosila 0,4% u poređenju sa istim periodom 2020. godine. Analizirajući promjene CPI indeksa po odjeljcima prema namjeni potrošnje primjetno je da su cijene u većini odjeljaka uvećane. Najznačajnije uvećanje cijena u periodu januar-juli 2021./januar-juli 2020. bilo je u odjeljcima hrane i bezalkoholnih pića, prevoza, alkoholnih pića i duhana. Cijene u odjeljku hrane i bezalkoholnih pića, koji ima najveći udio u CPI indeksu, su uvećane za 1,2% u posmatranom periodu zbog rasta cijena hrane jer se istovremeno cijene bezalkoholnih pića nisu mijenjale. Pored toga, zbog viših cijena nafte i naftnih derivata u periodu januar-juli 2021./januar-juli 2020. godine u odjeljku prevoza cijene su bile više za 1,5%. Cijene u odjeljku alkoholnih pića i duhana su u periodu januar-juli 2021./januar-juli 2020. uvećane za 1,9% na što su uticale akcize¹⁴ na cigarete i duhan u 2021. godini. Suprotno, cijene u odjeljku odjeće i obuće su niže za 9,6% g/g i ovaj odjeljak kontinuirano vrši značajan višegodišnji deflatorski pritisak na ukupni nivo cijena. U posljednjim raspoloživim projekcijama EK (ljetno 2021.) očekuje se da će cijena sirove nafte u 2021. godini biti znatno veća u odnosu na prethodnu godinu i iznositi 68,7 \$/barelu (58,3% g/g) uz brži rast inflacije u EU od 2,2% odnosno 1,9% u evrozoni. U septembru 2021. godine ECB je u svojim projekcijama takođe predvidjela brži rast cijena sirove nafte kao i MMF. Uzimajući u obzir i domaće faktore koji određuju cijene (cijene komunalija, akcize i sl.) u Bosni i Hercegovini u 2021. godini se može očekivati inflacija oko 1,1% g/g. Ipak, treba uzeti u obzir da će kretanje inflacije odrediti navedeni rizici.

Projekcije inflacije u Bosni i Hercegovini u periodu 2022.-2024. godine su kao i prethodnih godina zasnovane na promjenama cijena sirove nafte na svjetskom tržištu, cijenama hrane, akcizama na određene proizvode, cijenama komunalija i sl. EK u svojim ljetnim projekcijama očekuje sporiji rast inflacije u EU u 2022. godini od 1,6% u odnosu na prethodnu godinu (u evrozoni 1,4%) uz skromno smanjenje cijena sirove nafte od 0,6% g/g na 68,3 \$/barelu. Slično kretanje cijena sirove nafte i inflacije predstavila je ECB (septembarske projekcije) prema kojim bi cijena sirove nafte u 2022. godini bila niža za 0,7% g/g. U 2023. godini ECB predviđa još niže cijene sirove nafte u odnosu na prethodnu godinu od 4,8% g/g (64,1 \$/barelu), a nivo inflacije u evrozoni bi mogla iznositi 1,5% g/g. Kada je u pitanju kretanje indeksa hrane na svjetskom tržištu, posljednje raspoložive projekcije¹⁵ Svjetske banke ukazuju da bi indeks cijena hrane mogao rasti nominalno oko 0,9% g/g u periodu 2022.-2024. godine. Pod pretpostavkom da cijene nafte i hrane budu stabilne kao i cijene komunalija u periodu 2022.-2024. godine u Bosni i Hercegovini se može očekivati inflacija od 0,8%-1%.

Rizici

Osnovni rizici za projekcije inflacije se baziraju na eksternim i domaćim faktorima koji utiču na cijene u Bosni i Hercegovini. Među najznačajnijim faktorima izdvajaju se dužina trajanja pandemije COVID-19, a potom i cijene sirove nafte (kao i hrane). Svako odstupanje cijena ovih proizvoda na svjetskom tržištu od pretpostavljenih u osnovnom scenariju moglo bi se odraziti na nivo inflacije u Bosni i Hercegovini. Među domaćim faktorima koji određuju inflaciju treba uzeti u obzir eventualne nepredviđene promjene cijene komunalija, akciza na pojedine proizvode i sl.

---

¹⁴ Upravni odbor Uprave za indirektno oporezivanje donio je Odluku o utvrđivanju specifične i minimalne akcize na cigarete i iznos akcize na duhan za pušenje za 2021. godinu. Minimalna akciza za pakovanje cigareta od 20 komada iznosi 3,25 KM (u 2020. godini je iznosila 3,04 KM), a specifična akciza iznosi 1,65 KM za pakovanje cigareta od 20 komada. Akciza na duhan za pušenje utvrđuje se u visini od 80% minimalne akcize na cigarete utvrđene u članku 3. stavak (3) ove odluke iznosi 130 KM po kilogramu (u 2020. godini je iznosila 121,6 KM po kilogramu). Izvor: Odluka o utvrđivanju specifične i minimalne akcize na cigarete i iznos akcize na duhan za pušenje za 2021. godinu.

¹⁵ Izvor: World Bank Commodities Price Forecast (nominal US dollars), april 2021.

Bankarski krediti i depoziti

Prognoza kretanja rasta bankarskih kredita i depozita u 2021.-2024. godini

Zbog posljedica pandemije virusnog oboljenja COVID-19 i uslijed smanjenja domaće potražnje i ekonomskih aktivnosti došlo je i do značajnog pada ukupnih kredita na kraju četvrtog tromjesečja 2020. godine čija suma je iznosila 20,3 mlrd. KM uz negativnu stopu rasta od 2% g/g. U 2020. godini došlo je i do usporavanja rasta depozita koji su uz stopu rasta od 4,9% g/g (manja je za 4,6 p.p. u odnosu na kraj 2019. godine) dostigli 25 mlrd. KM. Rast depozita usporen je u svim sektorima osim u sektoru nefinansijskih preduzeća koji su ostvarili rast stope od 12,6% g/g. U istom periodu sektor stanovništva je zabilježio stopu rasta od 3,9% g/g, dok je u sektoru opće vlade zabilježeno smanjenje stope rasta od 2,7 % g/g.

Prema najnovijim podacima, na kraju jula 2021. godine ukupni plasirani krediti dostigli su 20,8 mlrd. KM uz stopu rasta od 1,9% g/g. Najveći doprinos rastu imali su krediti stanovništva sa 1,8 p.p. dok su krediti nefinansijskih preduzeća zabilježili negativan doprinos od 0,1 p.p.

Zbog sporijeg oporavka nivoa zaposlenosti u 2021. godini kao i činjenice da nefinansijska privatna preduzeća još uvijek bilježe visoke stopa rasta deponiranih novčanih sredstava u 2020. godini i nastavak istog trenda u 2021. godini kao rezultat još uvijek prisutne poslovne neizvjesnosti, očekuje se umjeren oporavak kreditne aktivnosti u 2021. i brži u sljedećim godinama.

Za 2021. godinu procjenjuje se usporeniji oporavak potražnje za kreditima koji bi mogli ostvariti stopu rasta na godišnjoj nivou u intervalima od 3 do 4% g/g.

Rast javnih i privatnih investicija, bolje ekonomske prilike, oporavak broja zaposlenih i rast potrošnje doveli bi do bržeg rasta kreditne aktivnosti. Rast ekonomske aktivnosti (rast vanjskotrgovinske razmjene, te investicija) koje će biti potrebno podržati i novim kreditima može dovesti do povećanja potražnje za kreditima. Procjenjuje se da će stopa rasta ukupnih kredita u periodu 2022.-2024. godine rasti između 6,5 i 8% g/g.

Uticaj pandemije na kretanje depozita odrazio se na sporiju stopu rasta depozita stanovništva u 2020. godini (3,9% g/g na kraju prosinca) te brži rast nefinansijskih privatnih preduzeća (16,1% g/g na kraju decembra). S druge strane, depoziti na kraju jula bilježe rast od 11,4% g/g uz ostvareni iznos od 26,6 mlrd. KM. Rastu ukupnih depozita podjednako su doprinijeli depoziti stanovništva i depoziti nefinansijskih preduzeća sa 5 p.p. U 2021. godini očekuje se dalji brži rast ukupnih depozita kao rezultat rasta depozita nefinansijskih preduzeća, ali i oporavak i brži rast depozita stanovništva uslijed poboljšanja stanja na tržištu rada i oporavka i rasta dohotka. U periodu od 2022.-2024. godine predviđa se rast ukupnih depozita po umjerenim stopama (iz pretkriznog perioda) između 8-9% g/g sa većim doprinosom rastu od strane sektora stanovništva dok depoziti nefinansijskih preduzeća su za par procentih bodova manji s obzirom na povećane investicijske aktivnosti.

Rizici

Pogoršanja u pogledu epidemiološke situacije, nove mjere ograničenja poslovnih aktivnosti u Bosni i Hercegovini i u državama glavnim trgovinskim partnerima i njihov negativni uticaj na ekonomske aktivnosti mogu dovesti do drugačijih procjena rasta u bankarskom sektoru. Na oporavak privrede uticaj će imati i mjere koje budu poduzimale nadležne institucije i javni sektor. Negativna kretanja u segmentima krajnje potrošnje i slabije performanse vanjskotrgovinskog sektora te slabljenje industrijske proizvodnje i investicija kao rezultat sporog programa vakcinisanja i mjera zaključavanja nakon prve polovine 2021. godine odrazila bi se i na bankarski sektor kroz nastavak povećanja nenaplative aktive, odnosno kredita i pada potražnje za novim kreditima od strane nefinansijskih preduzeća.

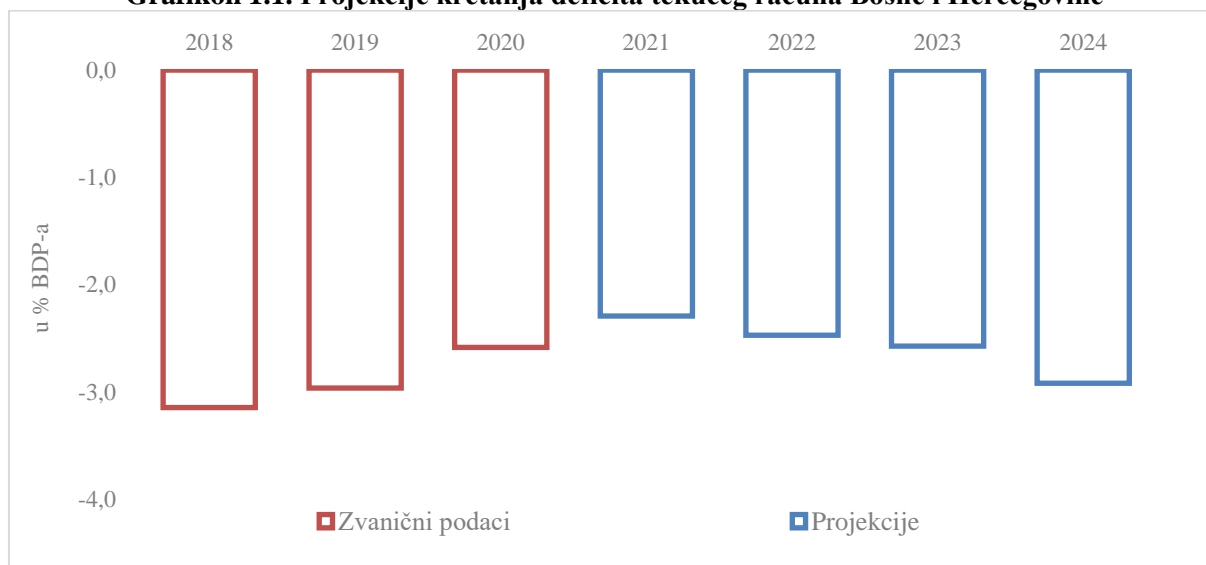
Vanjski sektor

Platni bilans Bosne i Hercegovine

Prema službenim podacima iz platnog bilansa Bosne i Hercegovine za K1 2021. godine¹⁶ te projekcijama DEP-a za ostala tri kvartala 2021. godine deficit tekućeg računa u okviru platnog bilansa Bosne i Hercegovine iznosio bi oko 850 miliona KM, što bi predstavljalo smanjenje od 7,8% (g/g). Do ovog smanjenja deficita tekućeg računa bi ponajviše došlo uslijed nešto boljih ekonomskih aktivnosti u EU (djelimični oporavak tržišta poslije prošlogodišnjeg pada izazvanog pandemijom Covid-19), a samim time i povoljnijeg uticaja na vanjskotrgovinsku razmjenu roba i usluga Bosne i Hercegovine.

U K1 2021. godine deficit tekućeg računa iznosio je oko 114 miliona KM, što predstavlja smanjenje od 64% u odnosu na isto period prethodne godine. Ovaj pad deficita tekućeg računa je najvećim dijelom determiniran deficitom vanjske trgovine roba i usluga (koji je zabilježio pad od 21,5%), odnosno porastom uvoza za 0,7% i porastom izvoza za 10,4%¹⁷ (g/g). Tekući neto prilivi novca iz inozamstva u K1 2021. godine zabilježili su pad od 7,6%, kao rezultat pada tekućih priliva za 7,1% (ovo smanjenje je posljedica nižih kompenzacija zaposlenih rezidenta Bosne i Hercegovine u inostranstvu) i smanjenja odliva novca u inostranstvo za 5,5% (najvećim dijelom zbog pada reinvestirane dobiti od investicija kod nefinansijskih preduzeća).

Grafikon 1.1. Projekcije kretanja deficita tekućeg računa Bosne i Hercegovine

Izvor: Projekcije DEP-a

Pretpostavke za platni bilans 2021.-2024.

Na bazi projekcija DEP-a obim vanjskotrgovinske razmjene u periodu 2022.-2024. godina bi se povećao, tako da bi u ovom vremenskom intervalu vanjskotrgovinski deficit bilježio nominalni rast od 0,2-3,1%, kao rezultat porasta stope uvoza (7,1-8,4%) i rasta stope izvoza (9,2-9,9%).

Kao udio u BDP-u deficit tekućeg računa, za 2021. godinu, prema projekcijama DEP-a iznosio bi oko -2,3%, dok bi se u narednim godina moglo očekivati da se deficit tekućeg računa postupno povećava (deficit bi se u periodu 2022.-2024. godina mogao kretati u intervalu od -2,5% do -2,9% BDP-a). Očekuje se da bi se tekući neto prilivi iz inostranstva, u periodu 2022.-2024. godina, mogli kretati između 8,6% i 9,7% BDP-a.

¹⁶ U momentu pisanja projekcija bili su dostupni podaci za K1 2021. godine

¹⁷ Izvor podataka: CBBiH

Kod izvora finansiranja deficita tekućeg računa može se očekivati da će se, kao i do sada, deficit tekućeg računa i dalje finansirati prilikom prilivima finansijskih sredstva iz inostranstva (kroz trgovinske kredite, direktna strana ulaganja te kroz eventualna nova zaduživanja na međunarodnom finansijskom tržištu).

Rizici

Glavni rizici za promjene u kretanju platnog bilansa Bosne i Hercegovine za povećanje, odnosno smanjenje, deficita tekućeg računa nalaze se u kretanju vanjskotrgovinskog deficita, tačnije u promjenama stopa izvoza i uvoza roba i usluga, te promjenama cijena na svjetskom tržištu.

Kod finansiranja deficita tekućeg računa najveći rizici se nalaze u smanjenju sredstva strane aktive Bosne i Hercegovine u inostranstvu, nedovoljnim prilivom direktnih stranih ulaganja, otežanim pristupom trgovinskim kreditima kao i nemogućnost zaduživanja na međunarodnom finansijskom tržištu.

Pregled kretanja vanjskotrgovinske robne razmjene za 2020. godinu

Za razliku od prethodnih nekoliko godina kada je Bosna i Hercegovina ostvarivala solidan rast vanjskotrgovinske robne razmjene od oko 7% na godišnjem nivou, već u 2019. godini došlo je do slabljenja vanjskotrgovinske robne razmjene sa svijetom. Pojavom globalne pandemije virusa Covid 19 u 2020. godini ovaj trend slabljenja vanjskotrgovinske robne razmjene sa svijetom dodatno je intenziviran. Naime, opće poznata činjenica je da Bosna i Hercegovina u vanjskotrgovinskom smislu prilično zavisi od ekonomskih kretanja u zemaljama EU, obzirom da skoro 75% izvoza roba plasira na tržišta zemalja EU, dok se s druge strane oko 60% uvoza osigurava iz EU. S toga, ekonomska kretanja u okviru ovih zemalja uz nivo proizvodnje u okviru domaćeg proizvođačkog sektora skoro u potpunosti određuju kretanja vanjskotrgovinske razmjene sa svijetom. Tako je slabljenje ekonomske aktivnosti u zemljama EU u 2020. godini, uslijed širenja globalne pandemije virusa Covid 19 dovelo do slabljenja izvozne tražnje što se manifestiralo smanjenjem ukupne vanjskotrgovinske razmjene u Bosni i Hercegovini od skoro 5,4 milijarde KM odnosno 15%. Naime, prema podacima BHAS-a za 2020. godinu Bosna i Hercegovina zabilježila pad ukupnog izvoza od 2,5 milijardi KM odnosno 16,2% i uvoza od 2,9 milijardi KM odnosno 13,6% u realnom smislu. S druge strane, ako se posmatraju samo robe, pad robne razmjene je bio nešto umjereniji. Tako je prema podacima BHAS-a pad robnog izvoza u realnom smislu iznosio 5,9%, dok je pad uvoza roba iznosio 12,1% u odnosu na prethodnu godinu.

Projekcija kretanja vanjskotrgovinske robne razmjene za 2021. godinu

Kada je u pitanju kretanje vanjskotrgovinske robne razmjene u Bosni i Hercegovini u 2021. godini ona će dosta zavisi od razvoja epidemiološke situacije sa Covid-19, kretanje privredne aktivnosti u vanjskom okruženju, odnosno u glavnim trgovinskim partnerima. Ovdje se prije svega misli na zemlje EU na čija tržišta se plasira oko ¾ izvoza roba iz Bosne i Hercegovine. Međutim, već krajem prethodne i na početku 2021. godine primjetan je određen napredak kada je vanjskotrgovinska robna razmjena u pitanju, ovo se posebno odnosi na izvoz roba. Naime, prema podacima BHAS-a za period januar-juli 2021. godine Bosna i Hercegovina je u odnosu na isto period prethodne godine, zabilježila povećanje ukupne vanjskotrgovinske robne razmjene za oko 3,8 milijardi KM (24,5%) što djeluje prilično ohrabrujuće.¹⁸ Ovo povećanje vanjskotrgovinske robne razmjene rezultat je povećanja robnog izvoza od 1,8 milijardi KM (31,1%) i

---

¹⁸Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, Saopštenje, „Vanjskotrgovinska robna razmjena u Bosni i Hercegovini za juli 2021. godine-prethodni podaci“, 20.08.2021. godine.

povećanja uvoza roba od skoro 2 milijarde KM (20,5%), u odnosu na isto period prethodne godine.¹⁹ Na osnovu ovih pokazatelja može se konstatovati da se vanjskotrgovinska robna razmjena u Bosni i Hercegovini prilično dobro oporavlja što je i nagovještavano u okviru ranijih izvještaja. Naime, već u prvoj polovini godine Bosna i Hercegovina je, bar u okviru vanjskotrgovinske robne razmjene, uspjela u potpunosti nadoknaditi gubitke iz prethodne godine, pa čak i nadmašiti rezultate vanjskotrgovinske robne razmjene iz 2018. i 2019. godine koje su bile prilično uspješne. S druge strane, prema trenutno raspoloživim projekcijama u zemljama EU se u 2021. godini očekuje nešto snažniji ekonomski oporavak sa projiciranom stopom ekonomskog rasta od 4,8% što bi trebalo dovesti do povećanja ukupne vanjskotrgovinske robne razmjene. Prema posljednjim raspoloživim projekcijama DG ECFIN-a u 2021. godine u svijetu se očekuje se rast izvoza od 8,1%, dok je očekivani rast uvoza 9,0% u odnosu na prethodnu godinu. Ovaj postupni oporavak izvoznih tržišta će vrlo vjerovatno imati pozitivan uticaj na bh. robni izvoz, a kasnije i na uvoz roba i ukupnu vanjskotrgovinsku robnu razmjenu u Bosni i Hercegovini. U skladu sa ovim kretanjima i pretpostavkama DEP-a iz osnovnog scenarija za 2021. godinu je da se u Bosni i Hercegovini može očekivati stabilizacija i oporavak u okviru vanjskotrgovinske robne razmjene sa svijetom, posebno u domeni trgovine robama. Naime, prema projekcijama DEP-a u 2021. godini u Bosni i Hercegovini se očekuje rast ukupnog izvoza od 16% u realnom smislu nošen rastom izvoza roba sa očekivanom stopom rasta od 18,8%, dok je očekivani rast izvoza usluga 5%. S druge strane, u 2021. godini očekuje se i realni rast ukupnog uvoza od oko 10% sa ujednačenim stopama rasta uvoza roba i usluga. Ovakva kretanja izvoza i uvoza u konačnici bi na kraju 2021. godine trebali rezultovati smanjenjem vanjskotrgovinskog deficita za oko 4,5%.

Projekcija kretanja vanjskotrgovinske robne razmjene za period 2022.-2024. godina

Kretanje privredne aktivnosti i epidemiološka situacija u zemlji i eksternom okruženju u srednjoročnom periodu zasigurno će predstavljati glavnu determinantu kretanja vanjskotrgovinske robne razmjene u Bosni i Hercegovini. Samo pod pretpostavkom poboljšanja privredne aktivnosti i saniranja novonastalih globalnih ekonomskih izazova Covid-19, sa kojima se suočava svjetska ekonomija moguće je očekivati i poboljšanje vanjskotrgovinske razmjene u Bosni i Hercegovini. Dakle, u slučaju da navedene okolnosti budu premašene, projekcija DEP-a je da bi se u Bosni i Hercegovini u periodu 2022.-2024. godina moglo očekivati povećanje ukupnog izvoza sa godišnjim stopama rasta od 6,7% u 2022., 6,9% u 2023. i 7,4% u 2024. godini u realnom smislu respektivno.²⁰ Ovo povećanje izvoza uslovljeno je stabilnom izvoznom tražnjom, proširenjem proizvodne baze i podizanjem konkurentnosti u zemlji. U prilog ovim očekivanjima idu i projekcije povećanja uvoza u EU tokom navedenog perioda. S druge strane, povećanje ekonomske aktivnosti u zemlji, odnosno rast domaće tražnje u okviru sektora stanovništva i korporativnog sektora kroz nešto brži rast potrošnje i investicija trebali bi rezultovati i povećanjem uvoza u Bosnu i Hercegovinu. Prema projekcijama DEP-a očekuje se da stope rasta uvoza budu nešto niže u odnosu na izvozne i trebale bi se kretati od 4,6% u 2022. godini, 4,1% u 2023. godini, i 4,8% u 2024. godini.²¹ Više stope rasta izvoza od uvoznih u srednjem roku bi trebale rezultovati povećanjem zastupljenosti izvoza u BDP-u na oko 44%, dok bi ukupni izvoz (robe +usluge) iznosio oko 55% zaključno sa 2024. godinom. Rezultat ovakvih trendova kretanja izvoza i uvoza bilo bi postupna stabilizacija ukupnog vanjskotrgovinskog deficita na oko 11% BDP-a, uz blago pozitivan doprinos ekonomskom rastu od 0,5 p.p. na godišnjoj nivou i poboljšane pokrivenosti uvoza izvozom na skoro 80% zaključno sa 2024. godinom.

---

¹⁹ U ovom dijelu predstavljena su kretanja samo kretanja vanjskotrgovinske robne razmjene obzirom da podaci o uslugama nisu bili raspoloživi u vrijeme pripreme ovog izvještaja.

²⁰ Detaljniji prikaz kretanja stopa rasta izvoza: 2022. godina ukupni izvoz 6,7% (robe 7,4%, usluge 3,8%), 2023. godina ukupni izvoz 6,9% (robe 7,4%, usluge 4,5%), i 2024. godine ukupni izvoz 7,4% (robe 7,3%, usluge 7,5%).

²¹ Detaljniji prikaz kretanja stopa rasta uvoza: 2022. godina ukupni uvoz 4,6% (robe 4,7%, usluge 3,6%), 2023. godina ukupni uvoz 4,1% (robe 4,2%, usluge 2,7%), i 2024. godine ukupni uvoz 4,8% (robe 4,8%, usluge 3,4%)

Rizici

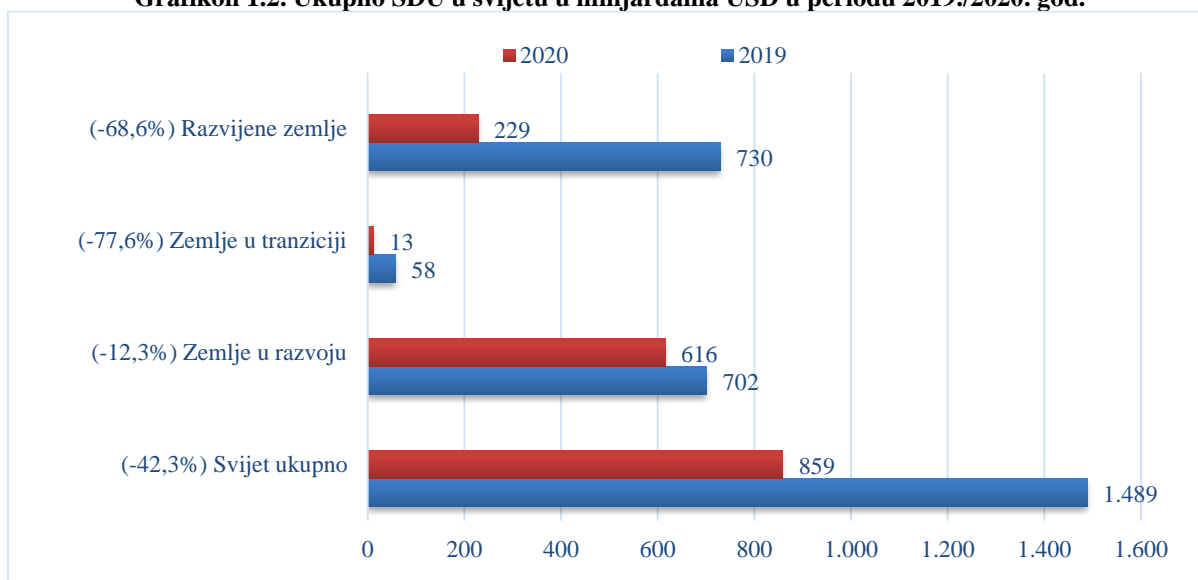
Dodatno usložnjavanje epidemiološke situacije vezano za Covid-19 (novi sojevi virusa i nizak stepen imunizacije) predstavlja najznačajniji rizik za realizaciju projekcija vanjskotrgovinske robne razmjene koje su predstavljene u osnovnom scenariju. U tom slučaju došlo do slabljenja izvozne tražnje, što bi dodatno oslabilo kako ukupnu ekonomsku aktivnost u zemlji tako i kretanje vanjskotrgovinske robne razmjene tokom 2021. godine. Ovakav polazni osnov uz prolongiranje krize koja je vezana za Covid-19 oslabila bi i prolongirana planirani oporavak vanjskotrgovinske robne razmjene u periodu 2022.-2024. godine. Dodatni rizik kada je u pitanju vanjsko okruženje predstavljaju i eventualna nepovoljna kretanja svjetskih cijena pojedinih proizvoda. S druge strane, pored ovih rizika koji proizilaze iz vanjskog okruženja i posljedica su cikličnih kretanja na izvoznim tržištima, značajan rizik za vanjskotrgovinsku robnu razmjenu Bosne i Hercegovine predstavljaju domaći, odnosno strukturni izazovi. Složeno ukupno poslovno okruženje u slučaju Bosne i Hercegovine u vanjskotrgovinskom smislu se manifestira skromnom agregatnom ponudom malog broja proizvoda na ograničen broj tržišta. Pored podizanja ukupnog nivoa konkurentnosti u zemlji, realizacija osnovnog scenarija će dosta zavisti i od implementacije strukturnih reformi, te unaprjeđenja procedura u vanjskotrgovinskom poslovanju tokom programskog perioda.

Direktne strane investicije

Direktne strane investicije za period 2021.-2024. godina

Prema zadnjim dostupnim podacima, izvještaju²² UNCTAD-a (engl. The United Nations Conference on Trade and Development) direktne strane investicije u 2020. godini su zabilježila globalni pad od 42% g/g. Zemlje u razvoju zabilježile najmanji pad ulaganja po stopi 12,3% g/g dok su u isto vrijeme ulaganja prema razvijenim zemljama zabilježila pad od 68,6% g/g.

Grafikon 1.2. Ukupno SDU u svijetu u milijardama USD u periodu 2019./2020. god.

Izvor:UNCTAD

Nakon popuštanja oštrijih restriktivnih mjera u drugom kvartalu 2021. god. došlo je značajnijeg ekonomskog rasta većine vodećih ekonomija u Evropi i svijetu. To je izazvalo i rast vrijednosti najznačajnijih svjetskih indeksa, koji gledajući stanje u osmom mjesecu 2021. godine, u odnosu na kraj 2020. godine bilježe značajan rast (DJIA, Nasdaq, StoxxEvrope600 bilježe rast između 20-30% g/g). Navedena pozitivna događanja u svijetu i EU uz trenutni ekonomski rast svakako će odrediti i daljnja ulaganja prema Bosni i Hercegovini.

²² Global Investment Trend Monitor, No. 38 [Special Coronavirus Edition] (UNCTAD/DIAE/IA/INF/2020/3)

Prema posljednjim dostupnim podacima Centralne Banke BiH ukupna SDU u prvom kvartalu 2021. god. su iznosila 271,8 mil. KM (neto finansijska pasiva) što je više za 14,6% u odnosu na dostignuti iznos u istom periodu prošle godine. U okviru toga iznosa reinvestirane zarade su iznosile 113,6 mil. KM što znači da su zabilježile smanjenje od 4% g/g. Sa ovim iznosom su ostvarile udjel u ukupnim SDU sa 41,8%. Neto finansijska aktiva je iznosila 29,6 mil. KM.

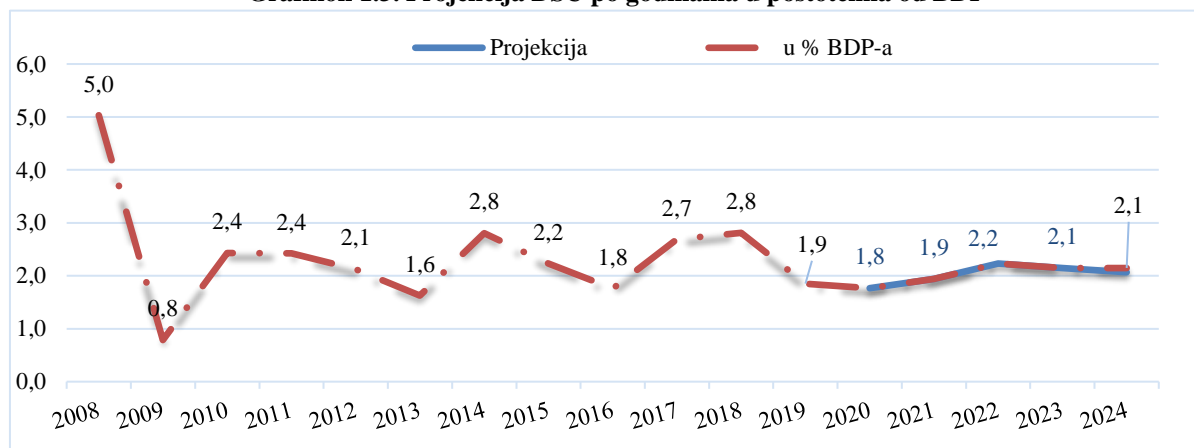
Prilikom procjene ulaganja za 2021. godinu svakako treba uzeti u obzir i pojavu novog talasa pandemije u zadnjem kvartalu tekuće i prvom kvartalu naredne 2022. godine.

To će svakako imati uticaja na obim i rokove u implementaciji već najavljenih energetskih i infrastrukturnih projekata (TE Ugljevik 3, TE Gacko ²³, autoput Banja Luka-Prijedor²⁴). Na osnovu prethodno navedenog procjena je da bi SDU u 2021. godini zabilježila porast od 15-20% g/g u odnosu na prethodnu kriznu godinu sa 1,9% udjela u BDP.

Veća stopa vakcinisanja, uz masovnije sticanje imuniteta populacije u svijetu neminovno će dovesti do postupne stabilizacije epidemioloških prilika, te do normalizacije svjetskih ekonomskih tokova u narednim godinama.

Očekuju se i značajnije investicije u hidroenergetski sektor. Najavljeno je zajedničko ulaganje Republike Srbije u projekt HES Gornja Drina²⁵. Na bazi zajedničkog ulaganja u planu je igradnja tri hidroelektrane u ukupnom iznosu od 520 mil. EUR. Prva bi se gradila HE Buk Bijela²⁶ za čiju bi izgradnju bilo uloženo 200 mil. EUR. Najavljeno je i zajedničko ulaganje od strane Republike Srbije i u Aerodrom Trebinje u iznosu od 30 mil. EUR a postoje planovi za ulaganje u području solarne energije od strane Talijanskih investitora²⁷. Time bi SDU u 2022. godini dostigla 2,2% BDP te u 2023. godini i 2024. godini oko 2,1% BDP.

Grafikon 1.3. Projekcija DSU po godinama u postotcima od BDP

Izvor: BHAS, CBBiH i DEP procjena

Rizici

Ponovna pojava talasa pandemije uzrokovana novim sojevima virusa praćena uz nepotpunu implementaciju vakcinisanja bi svakako usporila ekonomski oporavak u narednim godinama. Nedostatak adekvatnosti i efikasnosti u donošenju i provođenju političkih odluka u premašivanju ekonomskih posljedica svakako bi se negativno odrazila i na privlačenje SDU. Dodatne geopolitičke i trgovinske tenzije između vodećih ekonomija u svijetu (Kina, Rusija, SAD, EU) dodatno povećavaju neizvjesnost u vezi ekonomskih oporavaka i novih ulaganja prema Bosni i Hercegovini.

²³ <http://www.vladars.net/sr-SP-Cyrl/Vlada/Ministarstva/mper/media/vijesti/Pages/Potpisan-sporazum-o-izgradnji-TE-Gacko2>

²⁴ <http://www.autoputevirs.com/aprs/Doc.aspx?cat=5&subcat=24&id=24&lang=cir&txt=295>, potpisan ugovor o koncesiji sa kineskom kompanijom „China Shadong Int. Economic & technical cooperation Group Ltd.

²⁵ <https://www.srbija.gov.rs/vest/497512/srbija-od-2014-godine-ulozila-u-rs-59-miliona-evra.php>

²⁶ <https://www.vladars.net/sr-SP-Cyrl/Vlada/media/aktuelnosti/Pages/11.zajednickasjednica.aspx>

²⁷ <https://www.vladars.net/eng/vlada/ministries/MIEM/news/Pages/Italian-company-interested-in-construction-of-solar-power-plants-in-the-Republic-of-Srpska.aspx>

Projekcije prihoda od indirektnih poreza za period 2021.-2024. godina

---

Projekcije indirektnih poreza osnove se na projekcijama makroekonomskih pokazatelja DEP-a iz septembra 2021. godine, a uzimaju u obzir trendove naplate indirektnih poreza, te tekuće vladine politike u području indirektnog oporezivanja (osnovni ili *baseline* scenario).

Projekcije prihoda od indirektnih poreza - pretpostavke

Projekcije prihoda od indirektnih poreza za period 2021.-2024. godine podrazumijevaju osnovne (*baseline*) projekcije. Pretpostavke za izradu projekcija su sljedeće:

- prognoze makroekonomskih pokazatelja Direkcije za ekonomsko planiranje (DEP) za period 2021.-2024. iz septembra 2021. godine;
- tekući trendovi u naplati prihoda od indirektnih poreza;
- tekuće vladine politike u području indirektnog oporezivanja.

I) OSNOVNI SCENARIO PROJEKCIJE INDIREKTHNIH POREZA

Tekuće politike u području indirektnog oporezivanja

Obaveze i sistem plaćanja PDV-a reguliše se Zakonom o porezu na dodatu vrijednost ("Službeni glasnik BiH", br. 9/05, 35/05, 100/08 i 33/17). Politika akciza regulisana je Zakonom o akcizama u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", br. 49/09, 49/14, 60/14 i 91/17). Politika akciza na duhan u 2021. godini utvrđena je Zakonom o akcizama i Odlukom²⁸ Upravnog odbora UIO. Budući da je zakonski plafon ukupne akcize na cigarete od 176 KM/1000 cigareta dostignut za sve cjenovne kategorije cigareta u 2019. godini okončana je harmonizacija sa standardima EU u sferi oporezivanja cigareta, dok se na oporezivanje rezanog duhana primjenjuje politika prema izmjenama Zakona iz 2014. godine.²⁹ Zakonom³⁰ o carinskoj politici u Bosni i Hercegovini uređuju se osnovni elementi carinske politike, te opća pravila i postupci koji se primjenjuju na robu koja se unosi i iznosi iz carinskog područja Bosne i Hercegovine.

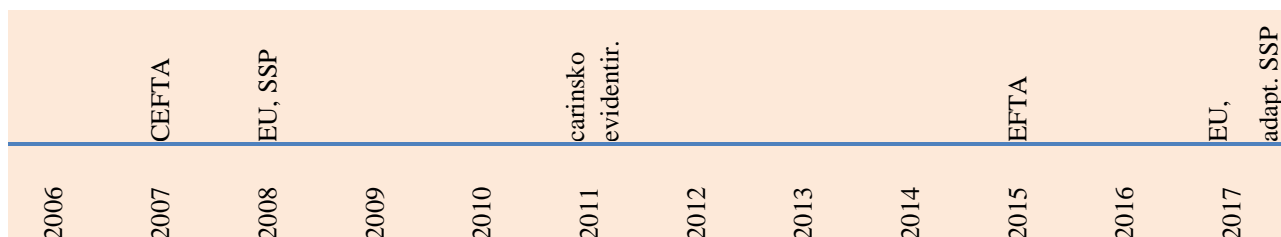
---

²⁸Odluka o utvrđivanju specifične i minimalne akcize na cigarete i iznos akcize na duhan za pušenje za 2021. godinu (Službeni glasnik BiH br. 78/20).

²⁹Nova politika je u primjeni od 01.08.2014. (Izmjene Zakona o akcizama u BiH „Službeni glasnik BiH“ br. 49/14)

³⁰Novi Zakon o carinskoj politici ("Službeni glasnik BiH" br. 58/15) primjenjivaće se od 1.7.2021. godine ("Službeni glasnik BiH" br. 21/20), a do tog datuma se primjenjuje stari Zakon o carinskoj politici ("Službeni glasnik BiH" br. 57/04, 51/06, 93/08, 54/10 i 76/11). Izuzetak je član 207. novog Zakona koji se primjenjuje od 25.04.2018. godine.

Grafikon 2.1. Faze liberalizacije vanjske trgovine BiH

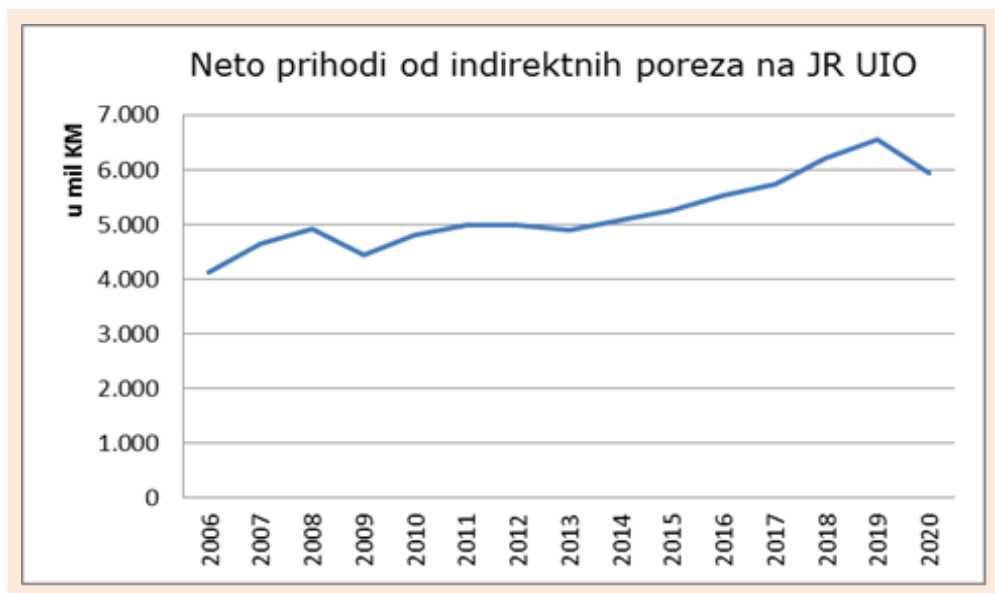

Izvor: Antić, D. „Liberalizacija vanjske trgovine BiH (2007-2017): implikacije i komparativna analiza“, OMA Bilten 152/153, mart/april 2018, www.oma.uino.gov.ba.

Tekući trendovi naplate indirektnih poreza

Prikupljeni prihodi od indirektnih poreza su, nakon dugoročnog trenda rasta,³¹ pali u 2020. godini usljed efekata pandemije koronavirusa. U 2006. godini je prikupljeno 4,12 mlrd KM neto prihoda od indirektnih poreza na JR UIO, a u 2019. godini je iznos neto naplaćenih prihoda uvećan za čak 58,7% (6,54 mlrd KM) u odnosu na 2006. godinu.³²

Grafikon 2.2. Neto prihodi od indirektnih poreza na JR UIO, 2006.-2020.

Izvor: Uprava za indirektno oprezivanje BiH, izračun OMA

Udio indirektnih poreza sa JR UIO u BDP-u je značajno varirao proteklih godina (Tabela 2).³³ U posljednjih petnaest godina se raspon ovog pokazatelja kretao od 16,6% (min vrijednost, 2009. godina) do 19,2%

³¹ U skoro svim godinama od osnivanja UIO do 2019. godine zabilježen je rast prikupljenih prihoda na JR UIO. Izuzeci su bili „krizna“ 2009. godina kada je ostvaren snažan pad prihoda od 9,9%, te stagnacija i blaži pad prihoda u 2012. i 2013. godini, respektivno (Grafikon 2.2).

³² Treba napomenuti da ovi iznosi ne uključuju zaostale uplate indirektnih poreza na račune entiteta, koji su u početnim godinama nakon uvođenja PDV-a bili značajniji.

³³ U Saopštenju koje je objavila Agencija za statistiku BiH u rujnu 2021. navodi se da se prezentovana serija podataka razlikuje od serije koja je publikovana ranije zbog izmjena u podacima CBBH.

(maksimalna vrijednost, 2007. godina). U 2020. godini je iznosio je 16,7%. Dinamika indirektnih poreza u BDP-u zavisila je od brojnih faktora: kretanja poreskih stopa i poreske osnovice, efikasnosti naplate poreza, kretanja potrošnje, ali i drugih kategorija bruto društvenog proizvoda (investicije, uvoz i izvoz), koje osim potrošnje utiču na visinu nazivnika ovog pokazatelja. Udio indirektnih poreza sa JR UIO u ukupnoj potrošnji je takođe varirao, a od 2014. do 2019. godine imao je neprekidni trend rasta. U 2019. godini je iznosio 19,9%, što je maksimum u posljednjih petnaest godina, dok je u 2020. godini opao na 18,3%.

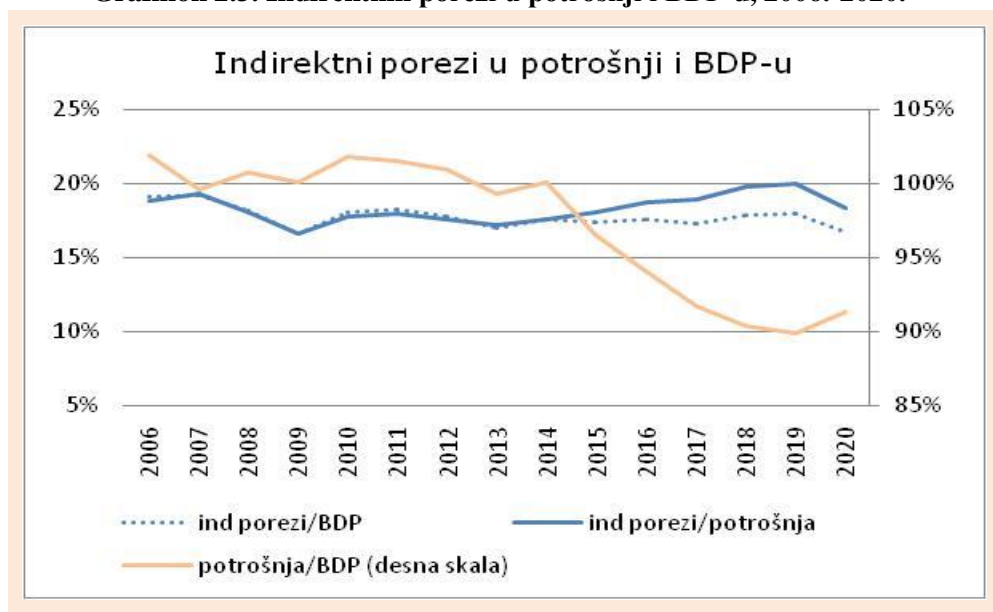
Tabela 2.1. Udio prihoda od indirektnih poreza sa JR UIO u BDP-u i ukupnoj potrošnji

(u %)	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
BDP	19,1	19,2	18,1	16,6	18,0	18,2	17,8	17,0	17,5	17,4	17,5	17,3	17,8	17,9	16,7
potrošnja	18,8	19,3	18,0	16,6	17,7	17,9	17,6	17,1	17,5	18,0	18,7	18,9	19,7	19,9	18,3

Izvor: Kalkulacija na osnovu podataka UIO i BHAS³⁴

U Grafikonu 2.3. je udio indirektnih poreza u BDP-u BiH u periodu 2008.-2020. razložen na komponente, u skladu sa metodologijom iz OECD analize³⁵ na proizvod: (1) udjela prihoda od indirektnih poreza u ukupnoj potrošnji i (2) udjela ukupne potrošnje u BDP-u. Iz Grafikona se može zaključiti da je udio indirektnih poreza u BDP-u i u potrošnji bio na približno jednakoj nivou sve do 2015. godine, do kada se udio potrošnje u BDP-u kretao na nivou oko visokih 100%. Od 2015. godine je nastupio trend pada udjela potrošnje u BDP-u, a u 2020. godini on iznosi 91,3%. Sa padom udjela potrošnje u BDP-u, od 2015. godine je linija udjela indirektnih poreza u potrošnji iznad linije njihovog udjela u BDP-u. U 2020. godini došlo je do ponovnog rasta udjela potrošnje u BDP-u. Sa druge strane, udio indirektnih poreza u BDP-u je opao za čak 1,17 p.p. u odnosu na prethodnu godinu čime on dostiženivood 16,7%, svega 0,1 p.p. više nego u „kriznoj“ 2009. godini. Analizirano prema komponentama iz jednačine OECD, pad udjela indirektnih poreza u BDP u 2020. godini kumulativni je rezultat pada udjela indirektnih poreza u potrošnji od 1,61 p.p., te rasta udjela potrošnje u BDP-u od 1,50 p.p.

Grafikon 2.3. Indirektnih porezi u potrošnji i BDP-u, 2006.-2020.

Izvor: Uprava za indirektno oprezivanje BiH, prikaz OMA

³⁴ BDP prema rashodovnom principu, Agencija za statistiku BiH, februara 2021.

³⁵ Simon, H. and M. Harding (2020), "What drives consumption tax revenues? : Disentangling policy and macroeconomic drivers" OECD Taxation Working Papers.

Naplata u 2020. godini

U 2020. godini je bruto naplata indirektnih poreza bila manja za 757,1 mil KM, odnosno za 9,5% u odnosu na 2019. godine, dok su isplate povrata bile manje za 145,7 mil KM. Zbog smanjenih isplata povrata pad neto prihoda od indirektnih poreza je znatno manji nego kad se radi o bruto prihodima i iznosio je 611,4 mil KM, što predstavlja pad neto naplate od 9,3% u odnosu na 2019. Naplata prihoda u 2020. obilježena je efektima pandemije virusa korona. Pregled naplate prihoda po mjesecima ukazuje na divergentne trendove uzrokovane djelovanjem virusa korona na ekonomiju i potrošnju građana. U prva tri mjeseca zabilježen je rast bruto prihoda i minimalne oscilacije kod isplata povrata, da bi, nakon zatvaranja granica i ekonomije zbog širenja virusa korona, bio ostvaren snažan pad bruto naplate, koji je manjim dijelom ublažen smanjenjem isplata povrata. Određeno poboljšanje u junu i julu anulirano je u ostatku godine, uglavnom zahvaljujući padu bruto naplate.

Koronavirus se pojavio u BiH početkom marta, a značajnije restriktivne mjere vlasti BiH su uvele krajem tog mjeseca. U prvom kvartalu kretanje naplate prihoda od indirektnih poreza još uvijek je bilo pod uticajem nastavka pozitivnih kretanja u ekonomiji u BiH iz 2019. godine. Iz tog razloga u prvom kvartalu ostvaren je rast neto naplate indirektnih poreza od 4,4%. Uvođenje restriktivnih mjera na granicama, zatvaranje određenih djelatnosti, te ograničavanje kretanja stanovništva donijeli su pad uvoza i potrošnje, pogotovo zbog nemogućnosti dolaska nerezidenata (dijaspora, turista, lica u tranzitu i pograničnom pojasu), što je rezultovalo padom neto naplate u drugom kvartalu od 20,1%. Iako se očekivalo da će u ljetnim mjesecima doći do relaksiranja mjera u pogledu ulaska i izlaska iz zemlje do toga nije došlo, kako u zemljama EU i u okruženju, tako i od strane BiH, što je rezultovalo padom neto naplate u trećem kvartalu od 12,7%. Određeno popuštanje mjera i zabrana od strane BiH u četvrtom kvartalu donijelo je slabiji oporavak potrošnje, što se odrazilo manjim padom prihoda u odnosu na prethodne kvartale u visini od 8,1%.

U cjelini, veličinu razmjere uticaja koronavirusa na naplatu indirektnih poreza pokazuje činjenica da je nominalna neto naplata u 2020. bila tek nešto viša u odnosu na naplatu u 2017. godini. Međutim, treba imati u vidu pozitivne efekte u prvom kvartalu 2020. koji su ublažili pad prihoda, tako da se tek isključivanjem prvog kvartala mogu sagledati prave razmjere djelovanja koronavirusa u 2020. U periodu april-decembar 2020. neto naplata indirektnih poreza je u poređenju sa istim periodom 2019., 2018. i 2017. godine bila manja za 13,5%, 9,5% i 2,4% respektivno.³⁶

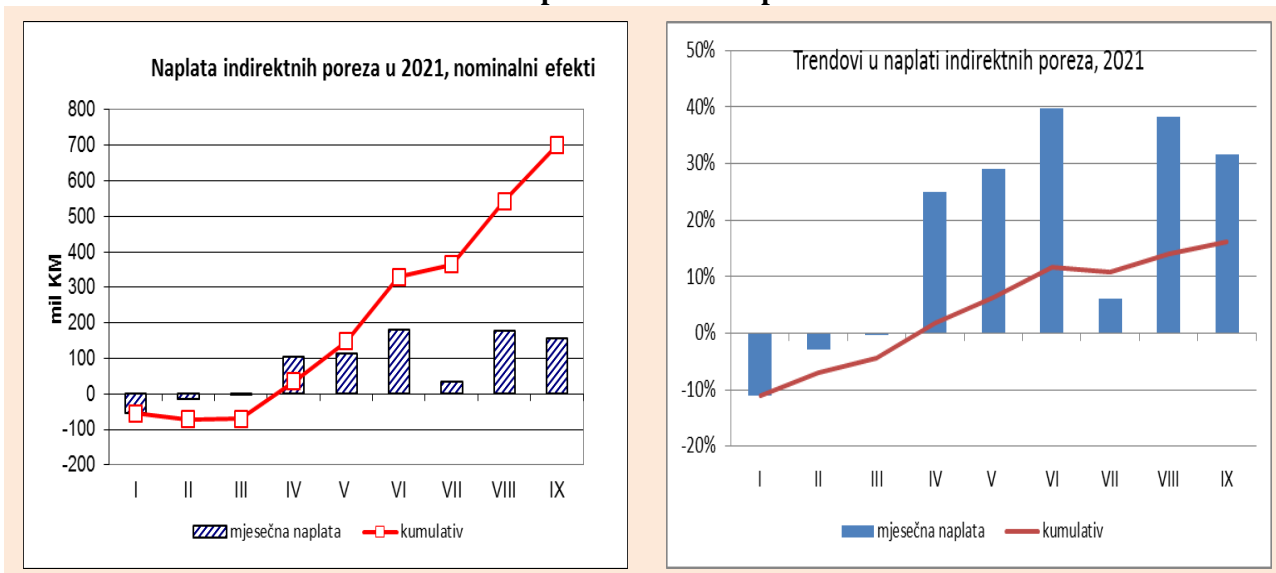
Naplata ukupnih prihoda od indirektnih poreza u periodu januar-septembar 2021. godine

Prema preliminarnom izvještaju o gotovinskom toku UIO je u septembru 2021. na JR naplatila 792 mil KM bruto prihoda od indirektnih poreza, što je više za 168,5 mil KM u odnosu na isti mjesec 2020. Istovremeno su povrati bili veći za 11,6 mil KM što je neznatno umanjilo efekte rasta neto naplate. Tako je u septembru 2021. neto naplata indirektnih poreza bila za 156,9 mil KM veća nego u septembru 2020., što predstavlja rast od vrlo visokih 31,5% (Grafikon 2.4., prikaz desno "mjesечna naplata"). Visok rast naplate prihoda od indirektnih poreza u septembru povećao je kumulativni suficit. Tako je u periodu januar-septembar 2021. naplaćeno bruto prihoda više za 828,8 mil KM, dok su isplate povrata bile veće za 129 mil KM. U konačnici, neto naplata za devet mjeseci 2021. bila je veća za 699,8 mil KM u odnosu na naplatu u istom periodu 2020., što predstavlja rast od 16% (Grafikon 2.4., prikaz lijevo, "kumulativ").

---

³⁶ Više o naplati prihoda od indirektnih poreza u 2020. godini u OMA biltenu br. 187-188, januar/februar 2021. godine, www.oma.uino.gov.ba

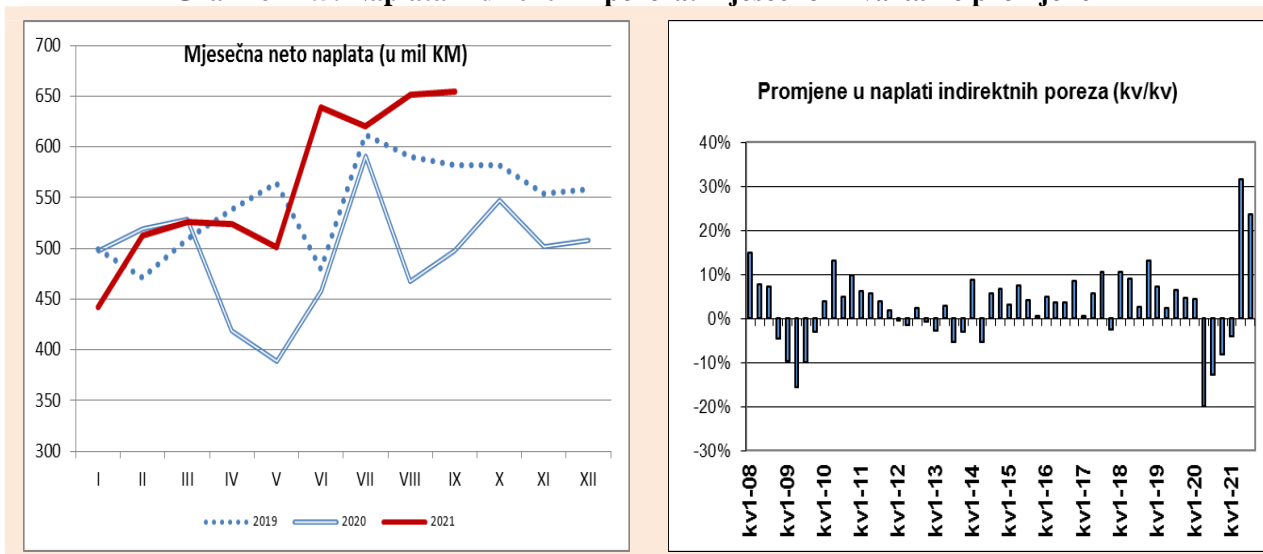
Grafikon 2.4. Naplata indirektnih poreza u 2021

Izvor: Uprava za indirektno opreživanje BiH, prikaz OMA

Oba pogleda na grafikonu 2.4., u nominalnim iznosima učinaka i relativnim omjerima, pokazuju nagli porast kumulativne neto naplate tokom posljednjih devet mjeseci, što je ohrabrujuće u smislu trendova u ostatku godine. No, da bismo zaključili da je naplata indirektnih poreza na putu oporavka, potrebno je uporediti je s naplatom u 2019. godini, godinu prije pandemije, koja je takođe bila rekordna od osnivanja UIO. Grafikon 2.5., pogled lijevo, prikazuje nominalnu mjesečnu naplatu indirektnih poreza u posljednje tri godine. Može se zaključiti da je naplata indirektnih poreza u septembru znatno veća nego u istom mjesecu 2019. U manjem broju mjeseci naplata je bila ispod naplate u 2019. Razlozi mjesečnih oscilacija nisu samo u naplati prihoda u 2021. godini, nego i u osnovici – naplati u 2019., koja snažno oscilira iz mjeseca u mjesec. Najčešći uzrok oscilacija je naplata akciza na duhanske prerađevine, koja zbog svojih karakteristika u pogledu ex ante plaćanja nakon preuzimanja akciznih markica u osnovi zavisi o poslovnoj politici nekoliko velikih duhanskih preduzeća – uvoznika.

Grafikon 2.5. Naplata indirektnih poreza: mjesečno i kvartalne promjene

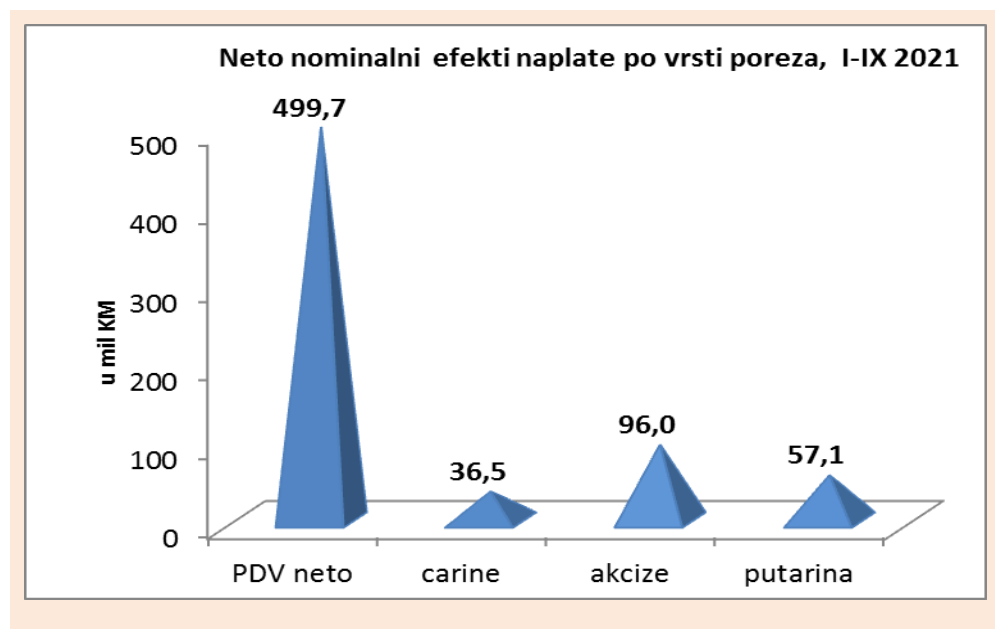
Izvor: Uprava za indirektno opreživanje BiH, izračun OMA

Pregled tromjesečnih kretanja ukazuje na oporavak naplate indirektnih poreza (Grafikon 2.5., pogled desno). U prethodnoj godini pozitivan tromjesečni rast ostvaren je samo u prvom tromjesečju, a s izbijanjem pandemije virusa COVID-19 u drugom tromjesečju zabilježen je veliki pad od 20,1%. Popuštanjem restriktivnih mjera sredinom godine sumnje u naplatu su smanjene, ali su se negativni učinci nastavili i u prvom tromjesečju 2021. zbog ograničenja nametnutih pojavom novog talasa pandemije. Zbog veće osnovice u prvom tromjesečju 2020. i negativnih učinaka pandemije početkom 2021., naplata indirektnih poreza u prvom tromjesečju 2021. manja je za 4,2% u odnosu na isto tromjesečje 2021. Snažan oporavak prihoda, što je bilo vidljivo u aprilu i junu 2021. godine donijelo je rast na nivou drugog tromjesečja od visokih 31,5%. Iako je u trećem tromjesečju 2020. godine došlo do popuštanja restriktivnih mjera uvedenih za suzbijanje pandemije virusa COVID-19, zbog ograničenja ulaska nerezidenata u BiH, koje su zadržale BiH i članice EU, oporavak nije krenuo. željenim tempom. U trećem tromjesečju 2020. bio je niži od očekivanog, što je smanjilo osnovicu za usporedbu u 2021. godini. Niža osnovica i liberalnije mjere za ulazak u BiH 2021. tokom ljeta rezultirale su snažnim povećanjem naplate indirektnih poreza u trećem tromjesečju 2021. od 23,8%.

Trendovi po vrstama prihoda

Visok rast naplate u septembru poboljšao je i sliku naplate po vrstama prihoda. Najveći suficit za devet mjeseci 2021. je ostvaren u naplati PDV-a (+ 499,7 mil KM), akciza (+96 mil KM), putarine (+57,1 mil KM) i carina (+36,5 mil KM). U analizu nisu uključeni neusklađeni prihodi po vrstama u iznosu od 32,6 mil KM.

Grafikon 2.6. Neto nominalni efekti po vrsti poreza, januar-septembar 2021.

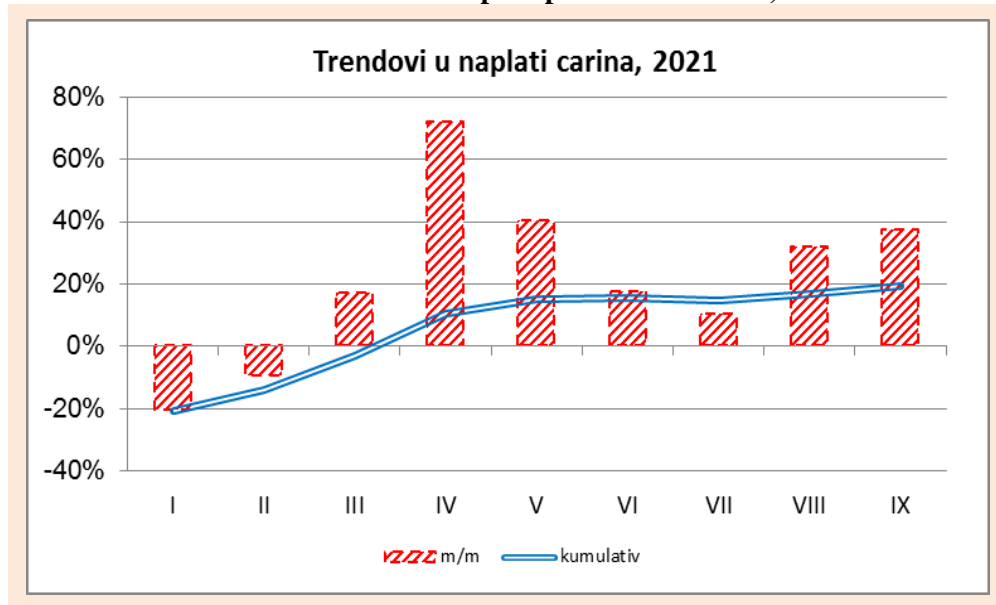

Izvor: Uprava za indirektno oporezivanje BiH, prikaz OMA

Carine

Početak godine donio je pad naplate carinskih prihoda, imajući u vidu veću osnovicu za poređenje u 2020., koja se odnosi na vrijeme prije pandemije (Grafikon 2.7.). U aprilu je naplata carinskih prihoda porasla za čak 72,8%. U sljedeća tri mjeseca primjetno je, očekivano, usporavanje rasta, budući da su visoke stope posljedica niske osnovice u 2020., koja je bila najniža u vrijeme prvog talasa pandemije, kada je privreda zatvoreno i time drastično opao uvoz. Popuštanjem ograničenja uvoz se polako oporavljao, što je rezultovalo povećanjem carinskih prihoda.

Grafikon 2.7. Trendovi u naplati prihoda od carina, m/m

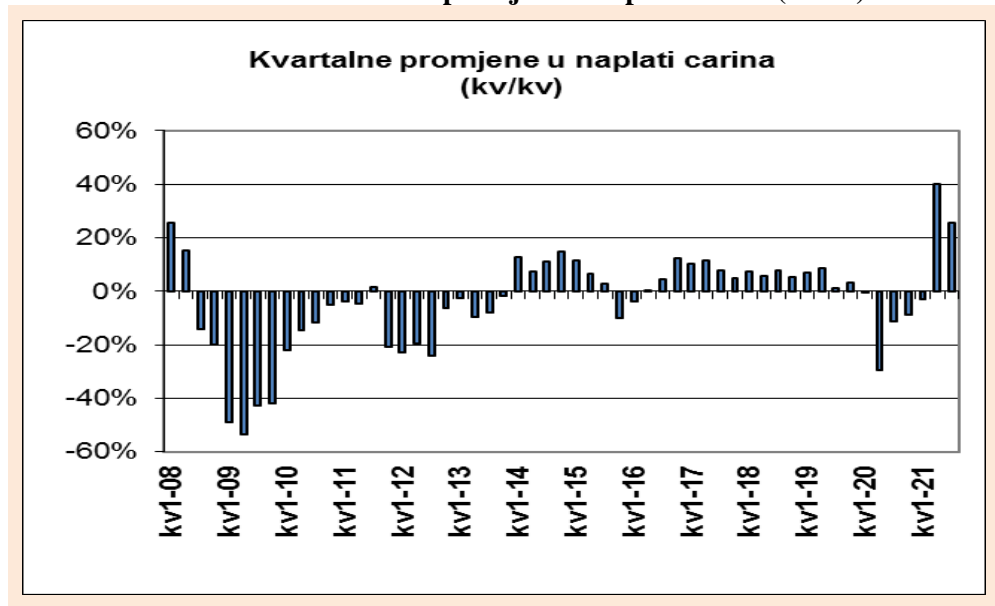

Izvor: Uprava za indirektno oprezivanje BiH, izračun OMA

Međutim, u avgustu i septembru ponovo su ostvarene visoke stope rasta uvoza, što može biti povezano s rastom cijena na inostranim tržištima. Kako su carinski prihodi u snažnoj korelaciji s uvozom, rast uvoza donio je i rast carinskih prihoda, a na nivou od devet mjeseci zabilježen je rast carinskih prihoda od 25,5% (Grafikon 2.7., "kumulativno").

Poboljšanje u naplati carina posljedica je kumulativnog pozitivnog efekta rasta uvoza iz EU³⁷ u dijelu roba pod režimom carina, te rasta uvoza roba iz Kine³⁸ i ostalih azijskih zemalja.

Grafikon 2.8. Kvartalne promjene u naplati carina (kv/kv)

Izvor: Uprava za indirektno oprezivanje BiH, izračun OMA

³⁷ Prema podacima Agencije za statistiku BiH uvoz iz EU u periodu januar-avgust 2021 povećan za 21,1%.

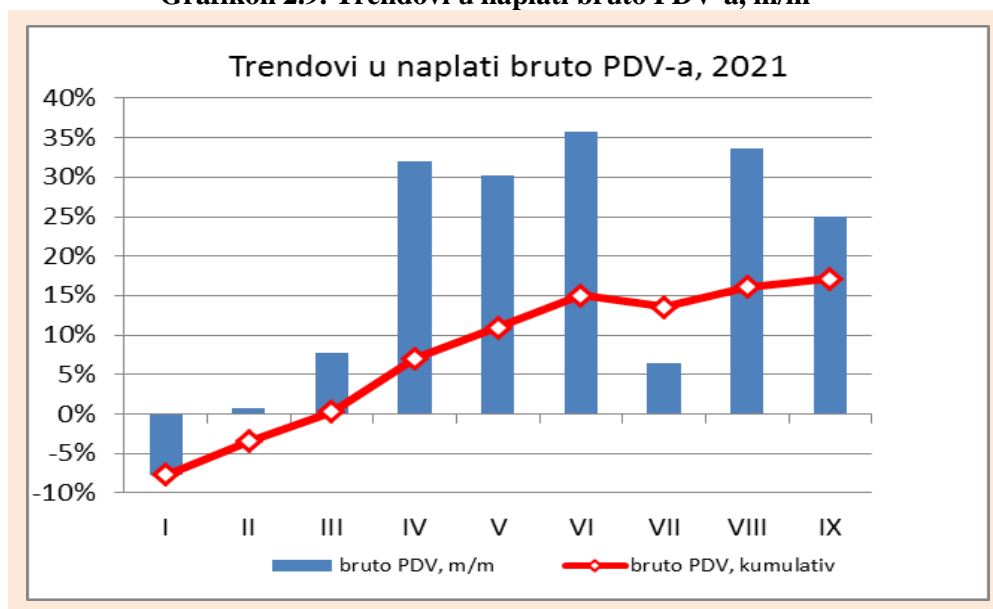
³⁸ Prema podacima Agencije za statistiku BiH uvoz iz Kine u periodu januar-avgust 2021 povećan za 19,1%.

Kvartalno poređenje ukazuje na naglo poboljšanje naplate carina u drugom kvartalu 2021, nakon negativnih stopa rasta u prethodna četiri kvartala. U prvom kvartalu zabilježen je pad prihoda od carina od -3% u odnosu na isti kvartal 2020., dok je u drugom kvartalu ostvaren rast od 40,1% (Grafikon 2.8.). Zbog usporavanja rasta u julu u trećem tromjesečju 2021. stopa rasta carinskih prihoda iznosila je 25,5%.

PDV

U septembru je nastavljen rastući trend u naplati prihoda od PDV-a, kojeg karakterišu jako visoke stope rasta. Bruto naplata PDV-a u septembru 2021. bila je veća za 24,9% u odnosu na isti mjesec 2020., što je značajno poboljšalo kumulativni rast bruto PDV-a, tako da je u periodu januar-septembar 2021. ostvaren rast bruto PDV-a od 17,1% (Grafikon 2.9.).

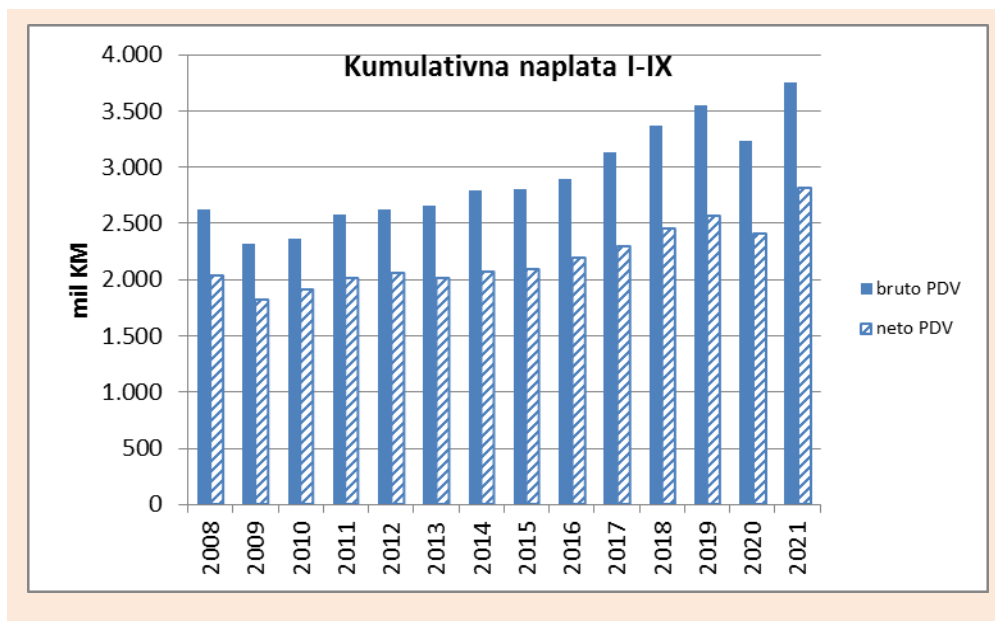
Grafikon 2.9. Trendovi u naplati bruto PDV-a, m/m

Izvor: Uprava za indirektno opreživanje BiH, izračun OMA

Poređenje nominalne bruto naplate PDV-a za devet mjeseci ukazuje na zaključak da je bruto naplata PDV-a za devet mjeseci 2021. na rekordnom nivou, premašujući i naplatu u referentnom periodu rekordne 2019. za 6,8% (Grafikon 2.10.).

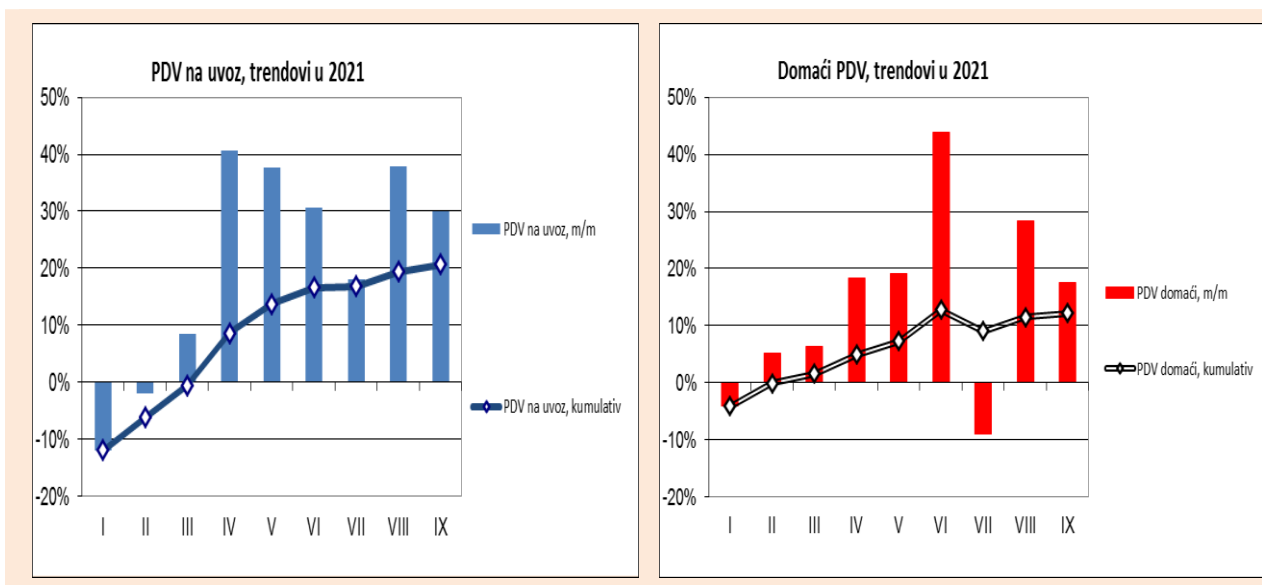
Grafikon 2.10. Kumulativna naplata PDV-a, januar-septembar, PDV na uvoz i domaći PDV, trendovi u 2021.

Izvor: Uprava za indirektno opreživanje BiH, izračun OMA

Analiza kretanja strukture bruto naplate PDV-a u septembru 2021. pokazuje nastavak pozitivnih trendova kod obje komponente. Naplata PDV-a na uvoz u septembru je bila veća za 30,1%, što je povećalo kumulativni rast na nivou devet mjeseci na 20,7% (Grafikon 2.11., „PDV na uvoz-kumulativ“).

Grafikon 2.11. PDV na uvoz i domaći PDV, trendovi u 2021 (kv/kv)

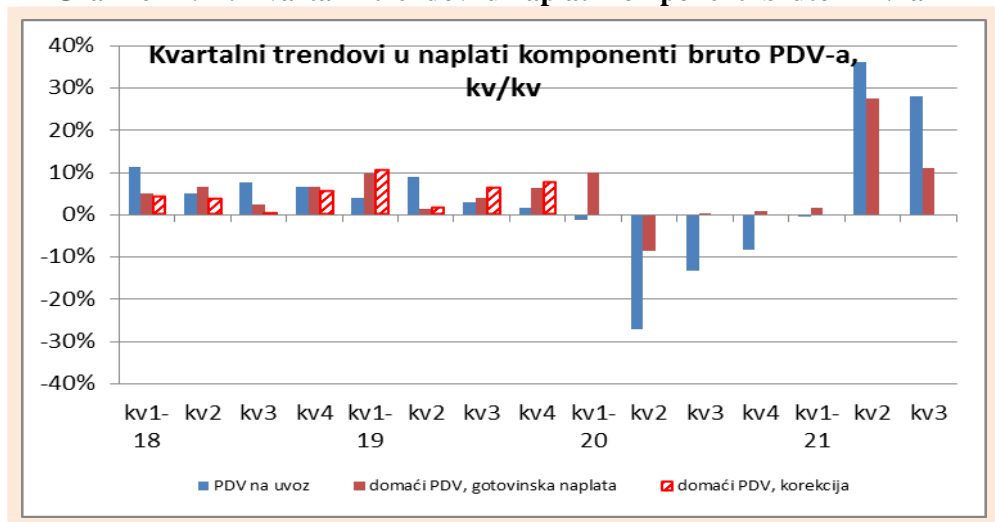

Izvor: Uprava za indirektno opreživanje BiH, prikaz OMA

U septembru 2021. godine nastavljen je trend stabilnog rasta domaćeg PDV-a, koji je trajao kontinuirano gotovo cijelu 2021. godinu, s izuzetkom januara i jula. U septembru je naplata domaćeg PDV-a veća za 17,6%, što je dodatno povećalo kumulativnu stopu rasta na 12,2% (Grafikon 2.11., "Domaći PDV").

Pregled tromjesečnih kretanja (Grafikon 2.12.) pokazuje da je u četvrtom tromjesečju 2020. i prvom tromjesečju 2021. zabilježen slab oporavak domaćeg PDV-a, dok je naplata PDV-a na uvoz pet uzastopnih tromjesečja bila u zoni negativnog rasta. No, u drugom tromjesečju 2021. trendovi su se naglo poboljšali. Stope rasta naplate PDV-a na uvoz u drugom tromjesečju iznosile su 36%, a domaćeg PDV-a 27,6% u odnosu na naplatu u istom tromjesečju 2020. godine. U trećem tromjesečju došlo je do usporavanja, ali su i dalje vrlo visoke stope rasta iznad svih projekcija, PDV na uvoz od 28,1% i domaći PDV od 11,1%. U svakom slučaju, domaće stope rasta PDV-a daleko su iznad projekcija potrošnje u 2021.

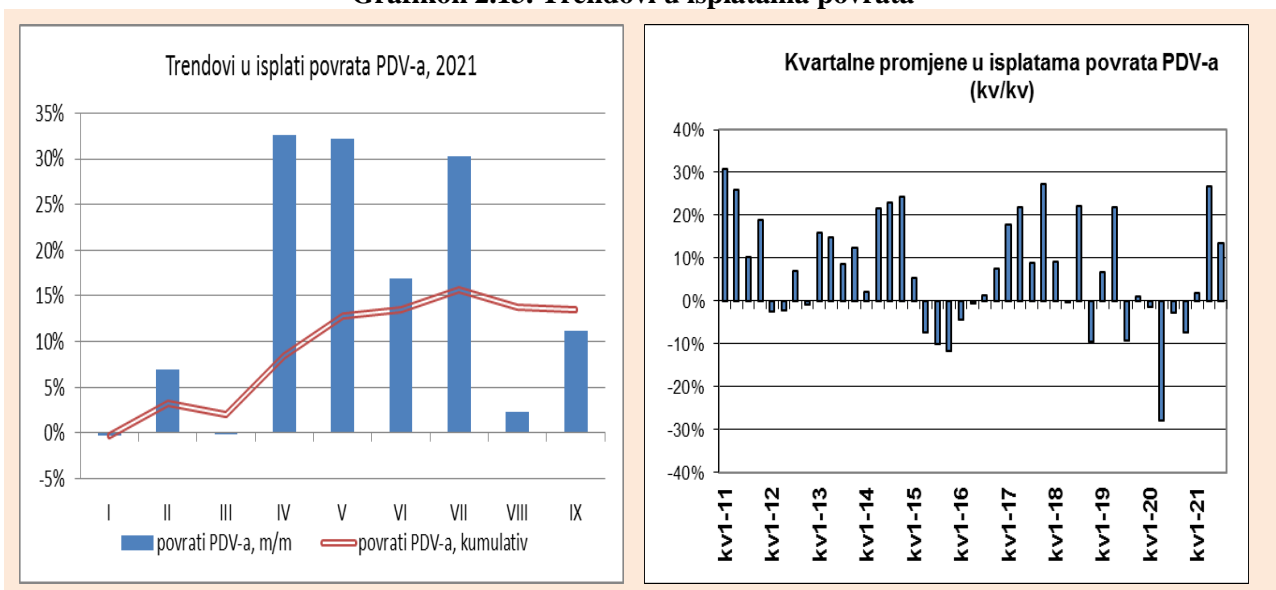
Grafikon 2.12. Kvartalni trendovi u naplati komponenti bruto PDV-a

Izvor: Uprava za indirektno opreživanje BiH, prikaz OMA

U septembru 2021. godine ostvaren je značajan porast povrata PDV-a od 11,2%, kao rezultat rasta izvoza i uvoza u trećem tromjesečju 2021. uvoza iz jula. Zbog nešto nižeg rasta povrata u avgustu, ukupne isplate u posljednja dva mjeseca smanjene su, a kumulativno povećanje u odnosu na povrate u 2020. godini poraslo je za 13,5% (Grafikon 2.13., lijevi pogled "Povrat PDV-a, kumulativno").

Grafikon 2.13. Trendovi u isplatama povrata

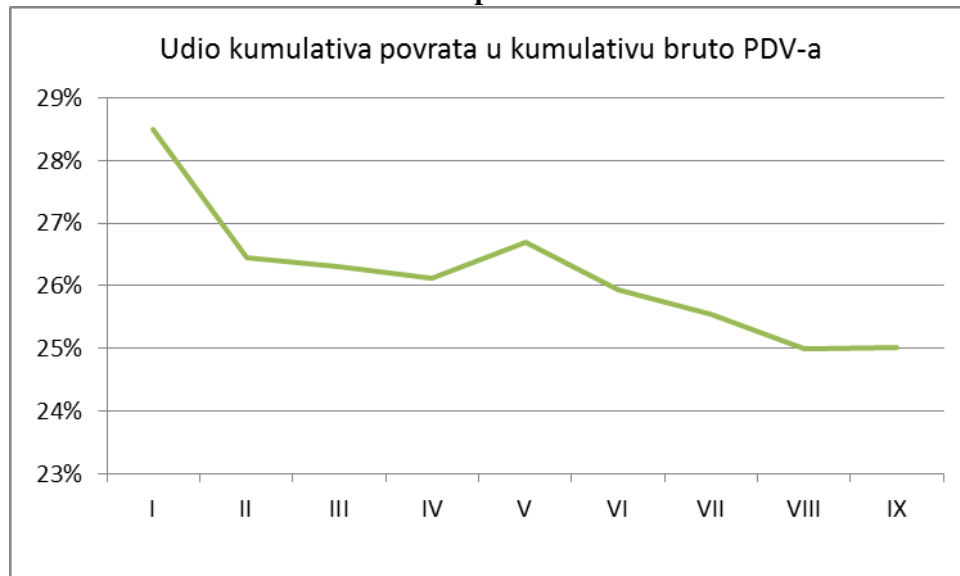
Izvor: Uprava za indirektno opreživanje BiH, prikaz OMA

Tromjesečno poređenje pokazuje rast prinosa u 2021. U prvom tromjesečju rast je bio 2%, u drugom čak 26,9%, a u trećem 13,5% zbog smanjenih isplata u avgustu (Grafikon 2.13., pogled desno).

Analiza strukture prijave pokazala je povećanje isplata povrata poreznim obaveznicima za 14,6% ili nominalno 124,2 miliona KM u prethodnih devet mjeseci. Povratkom u međunarodne organizacije i projekte nastavljen je trend usporavanja plaćanja iz prethodnih mjeseci, te je na nivou od devet mjeseci zabilježen rast od 8,7% ili nominalno 8,4 miliona KM.

Uz rast povrata raste i naplata bruto PDV-a, ali brži rast bruto naplate donekle neutralizira rast povrata. Na to ukazuje i pokazatelj udjela povrata u bruto naplati PDV-a koji je za devet mjeseci iznosio 25%, što je za 0,8 procentih bodova manje u odnosu na isto period 2020. godine. Na grafikonu 2.14. prikazan je trend pada udjela povrata u bruto PDV-u - što ima pozitivan ishod u rastu neto PDV-a.

Grafikon 2.14. Udio kumulativa povrata u kumulativu bruto PDV-a

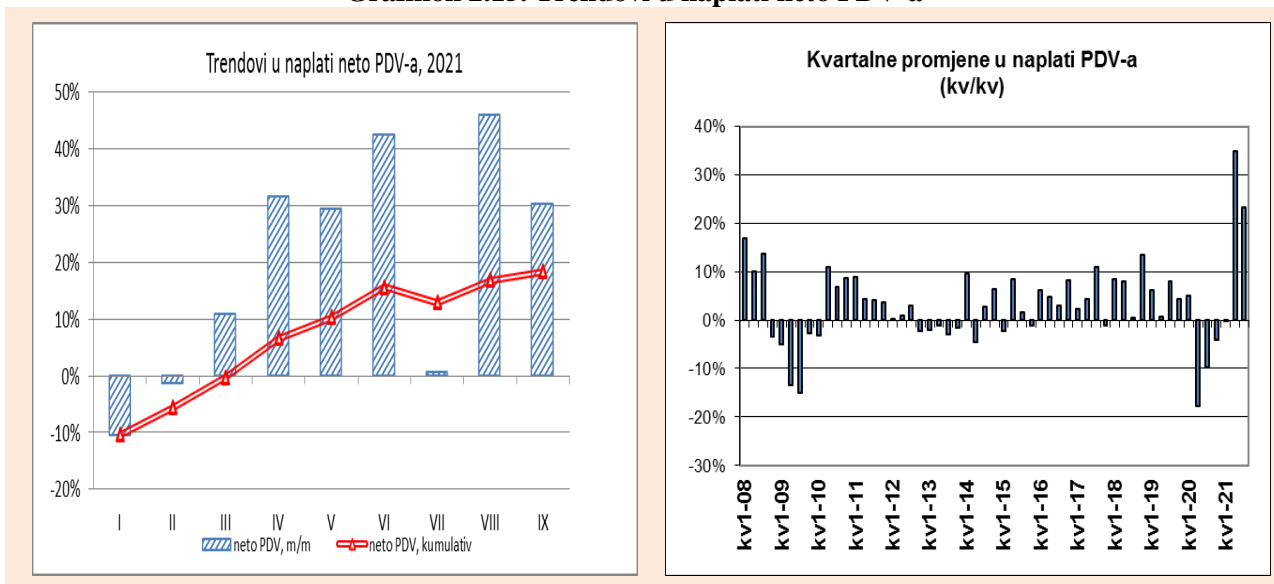
Izvor: Uprava za indirektno oprezivanje BiH, prikaz OMA

U septembru 2021. godine ostvaren je vrlo visok rast neto PDV-a od 30,4%, čime je kumulativna stopa rasta na nivou perioda januar-septembar 2021. povećana na 18,4% (grafikon 2.15., lijevo). Poređenje nominalne neto naplate PDV-a pokazuje povećanje za devet mjeseci 2021. godine u odnosu na nominalnu naplatu prethodnih godina u istom periodu. Može se zaključiti da je, posmatrajući naplatu PDV-a, do sada ostvaren maksimum od uvođenja PDV-a (vidi grafikon 2.10.).

Tromjesečno poređenje pokazuju snažan oporavak neto PDV-a u drugom tromjesečju 2021. od 35% nakon negativnih stopa rasta četiri uzastopna tromjesečja (grafikon 2.15., desno). U trećem tromjesečju stopa rasta neto PDV-a iznosila je 23,3%, a nakon konačnog usklađivanja neusklađenih prihoda mogu se očekivati veće stope rasta neto PDV-a.

Grafikon 2.15. Trendovi u naplati neto PDV-a

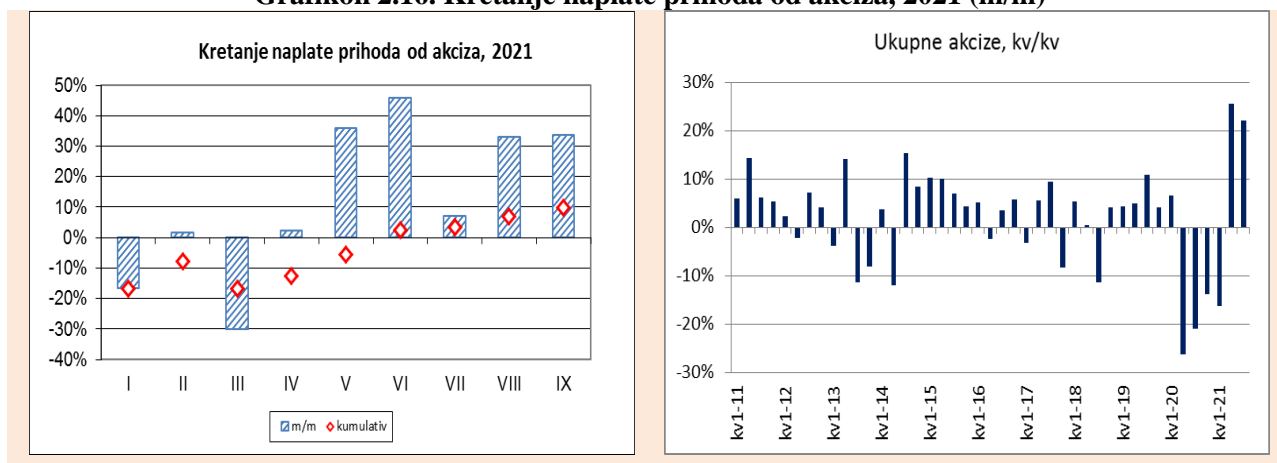

Izvor: Uprava za indirektno oprezivanje BiH, prikaz OMA

Akcize i putarine

U septembru je nastavljen pozitivan trend naplate prihoda od akciza, koji traje od maja (grafikon 2.16., lijevo). U septembru je naplata akciza porasla za 33,6%, što je povećalo kumulativnu stopu rasta na visokih 9,7% (Grafikon 2.16, lijevo “kumulativno”). Oscilirajući trend naplate akciza u 2021. uvelike je posljedica statističke baze iz istog perioda 2020., koja je u slučaju akciza na naftne derivate bila niža, pod uticajem pada potrošnje uslijed pandemije. Kod akciza na duhanske proizvode osnovica je bila viša u martu i aprilu 2020. zbog velikog preuzimanja akciznih markica.

Grafikon 2.16. Kretanje naplate prihoda od akciza, 2021 (m/m)

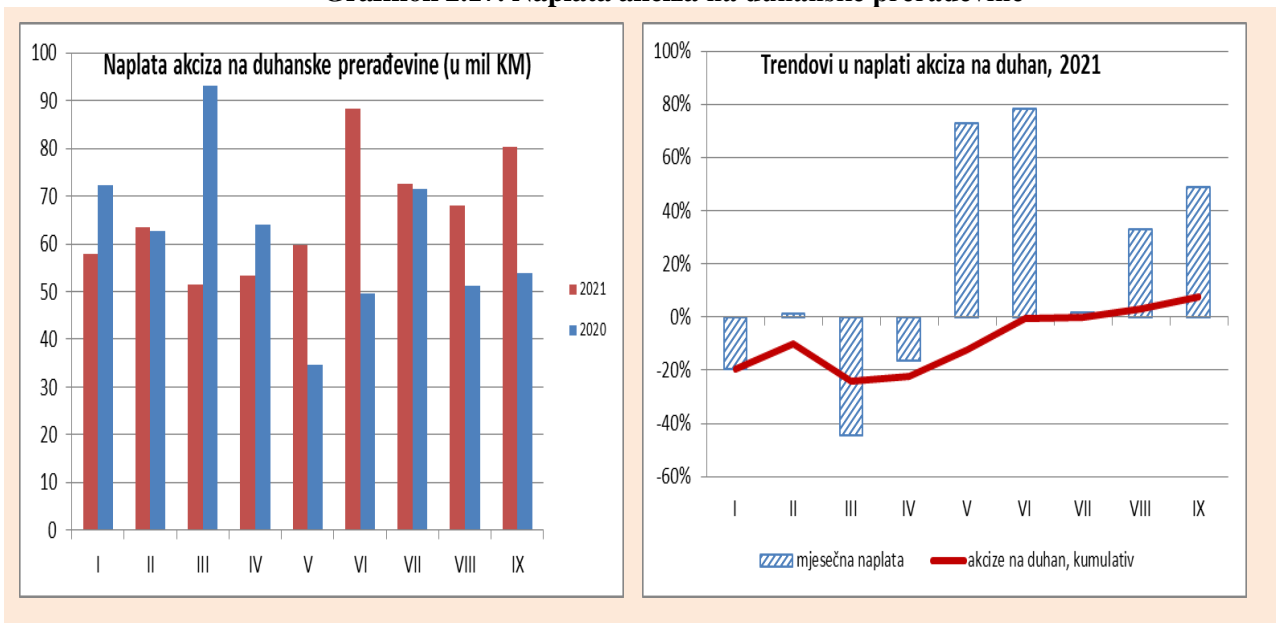
Izvor: Uprava za indirektno oprezivanje BiH, prikaz OMA

Tromjesečno poređenje (Grafikon 2.16., desno) ukazuju na negativne trendove u naplati akciza, od drugog tromjesečja 2020. do prvog tromjesečja 2021. Dok su ostale vrste indirektnih poreza pokazale postupno poboljšanje naplate tokom 2020. i prvog tromjesečja 2021., u slučaju manjeg pada naplate ili skromnog rasta to nije bio slučaj s akcizama. Sumnje u naplatu akciza bile su vrlo visoke u tri kvartala 2020. godine u kontinuitetu, a isti se trend nastavio i u prvom tromjesečju kada je zabilježen pad od 16,7%. Oporavak naplate akciza u posljednjih pet mjeseci donio je rast na nivou drugog tromjesečja od 27,5%, a u trećem tromjesečju od 23,6%.

U septembru 2021. godine zabilježen je vrlo visok porast naplate akciza na duhanske proizvode te porast akciza na kavu, naftne derivate, bezalkoholna pića i vino. S druge strane, pad prihoda ostvaren je kod naplate akciza na alkohol, alkoholna pića i akciza na pivo.

Glavni uzrok oscilirajućih trendova u naplati akciza su akcize na duhanske proizvode, čija naplata zavisi o prodajnim planovima nekoliko velikih inostranih duhanskih tvrtki. U septembru je ostvarena vrlo visoka naplata od 48,8% u odnosu na septembar 2020., čime je kumulativna stopa rasta povećana na 7,7% (Grafikon 2.17., pogled desno). Jedan od razloga oscilatornog kretanja u naplati akciza je statistički osnov za usporedbu naplate akciza na duhanske proizvode, koja je u prvih pet mjeseci 2020. godine bila vrlo niska (vidi grafikon 2.17., pogled lijevo). Drugi razlog rasta prihoda od akciza je oporavak potrošnje nerezidenata (dijaspora, turisti, državljani BiH na privremenom radu u inostranstvu) zbog liberalnijih mjera pri ulasku u BiH tokom ljetne sezone u odnosu na restriktivne mjere EU i vlasti BiH. u ljetnoj sezoni 2020. kojima se ograničavao ulazak nerezidenata u BiH.

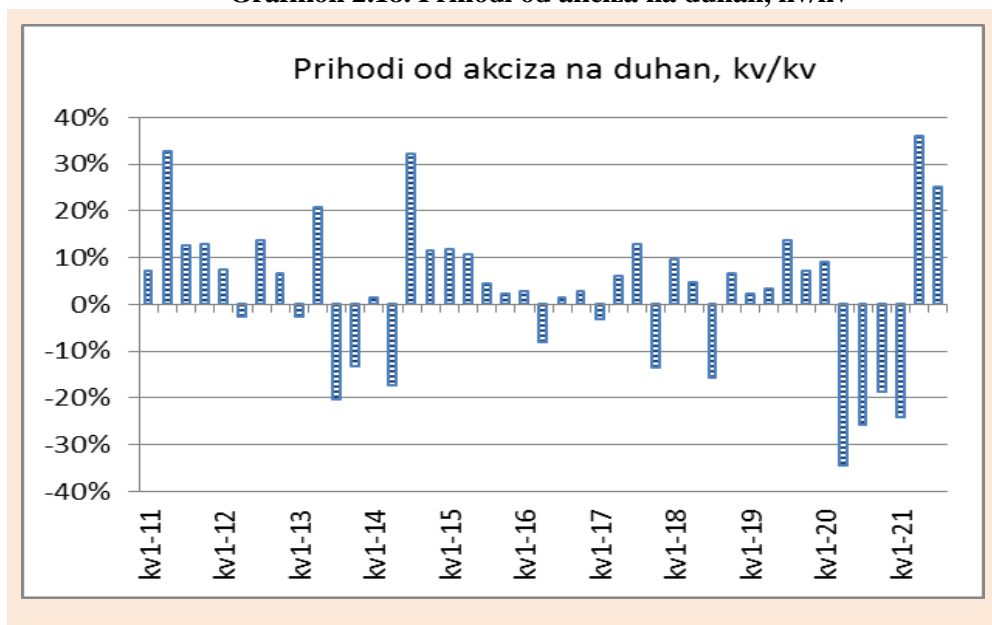
Grafikon 2.17. Naplata akciza na duhanske prerađevine

Izvor: Uprava za indirektno oprezivanje BiH, prikaz OMA

Kvartalna poređenja kretanja naplate akciza na duhanske proizvode (grafikon 2.18) pokazuju trendove slične naplati ukupnih akciza, negativan rast u tri kvartala 2020. i prvom kvartalu 2021. (-24,2%), s negativnim stopama vrlo visok i enorman rast u drugom kvartalu 2021. od 36%, a u trećem kvartalu rast od 25,1%.

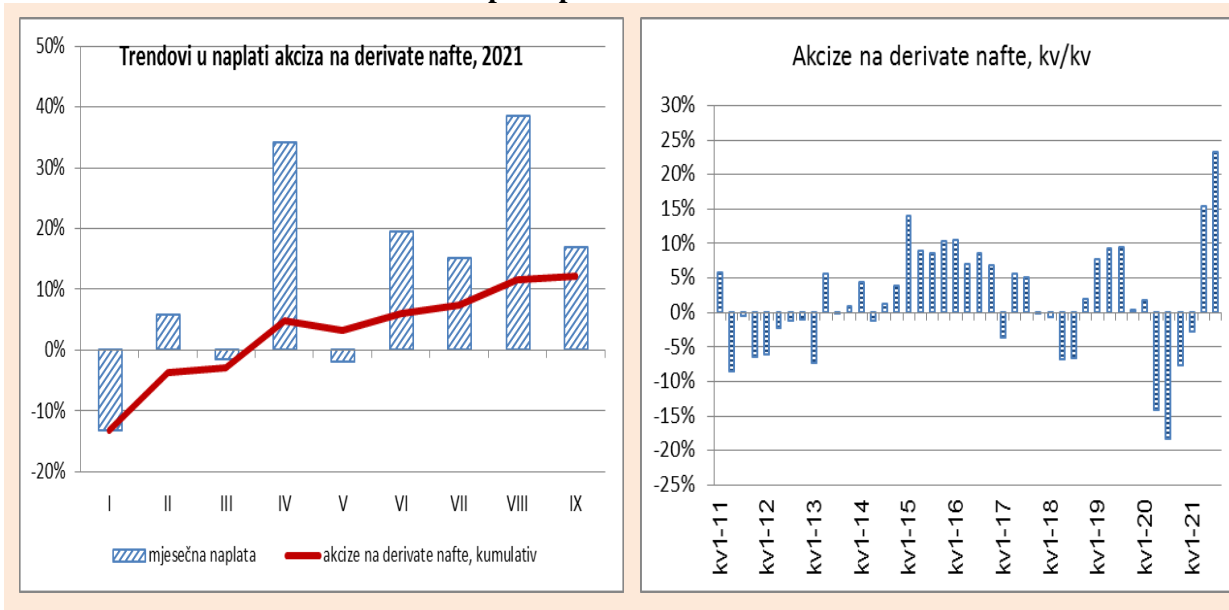
Grafikon 2.18. Prihodi od akciza na duhan, kv/kv

Izvor: Uprava za indirektno opreživanje BiH, prikaz OMA

U septembru 2021. godine zabilježen je visok rast naplaćenih prihoda od akciza na naftne derivate od 16,9%, što je poboljšalo kumulativna kretanja, tako da su na nivou devet mjeseci 2021. prihodi od akciza na naftne derivate porasli za 12,2%. (Grafikon 2.19., lijevo). Tako visok rast je iznenađenje, s obzirom na rast svjetskih cijena nafte. Uz povećanu potrošnju nerezidenata, jedan od faktora rasta je i povećana prekogranična potrošnja na području s Hrvatskom zbog viših maloprodajnih cijena naftnih derivata u Hrvatskoj (zbog viših akciza i viših stopa PDV-a), te liberalne mjere za ugostiteljstvo i druge djelatnosti zabave u BiH u odnosu na ograničenja u Hrvatskoj u vrijeme pandemije.

Grafikon 2.19. Naplata prihoda od akciza na derivate nafte

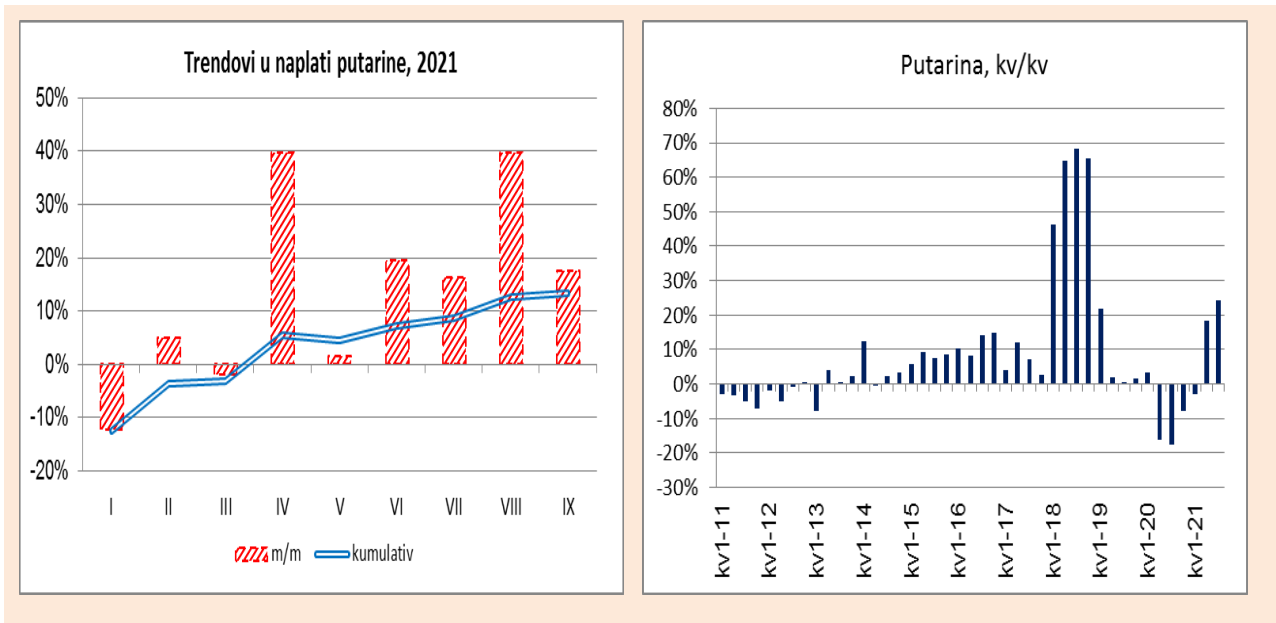
Izvor: Uprava za indirektno opreživanje BiH, prikaz OMA

Mjesečni trendovi naplate akciza na naftne derivate u 2021. osciliraju. Slično je i s kvartalnim poređenjima (grafikon 2.19., desno). Nakon tri kvartala 2020. s negativnim trendovima, u prvom tromjesečju 2021.

zabilježen je blagi pad naplate akciza od 2,9%. U drugom i trećem tromjesečju 2021. rast od 15,3%, odnosno 23,3%.

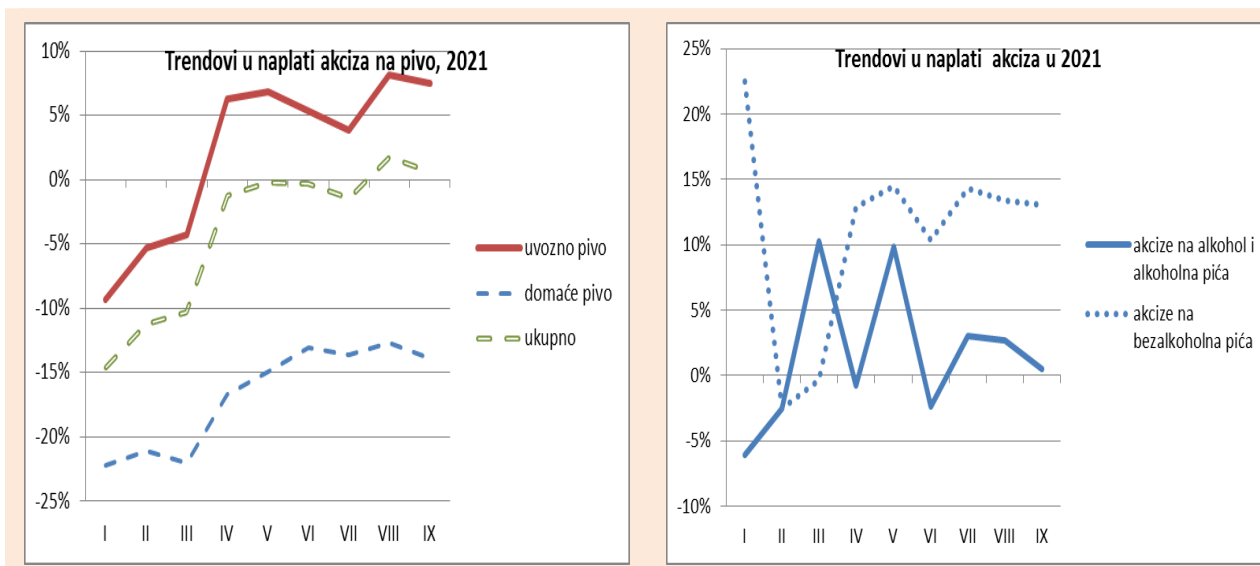
Slično kao i naplata akciza na naftne derivate, prihodi od putarine u septembru su zabilježili rast naplate od 17,4% (Grafikon 2.20. lijevo), a na devetomjesečnom nivou kumulativni rast iznosi 13,4%. Nakon tri negativna tromjesečja 2020. godine negativni trendovi nastavljeni su i u prvom tromjesečju 2021., uz blagi pad prihoda od putarina od 3,1%, dok je u drugom i trećem tromjesečju zabilježen rast od 18% odnosno 24,2% (Grafikon 2.20., desno).

Grafikon 2.20. Naplata prihoda od putarine

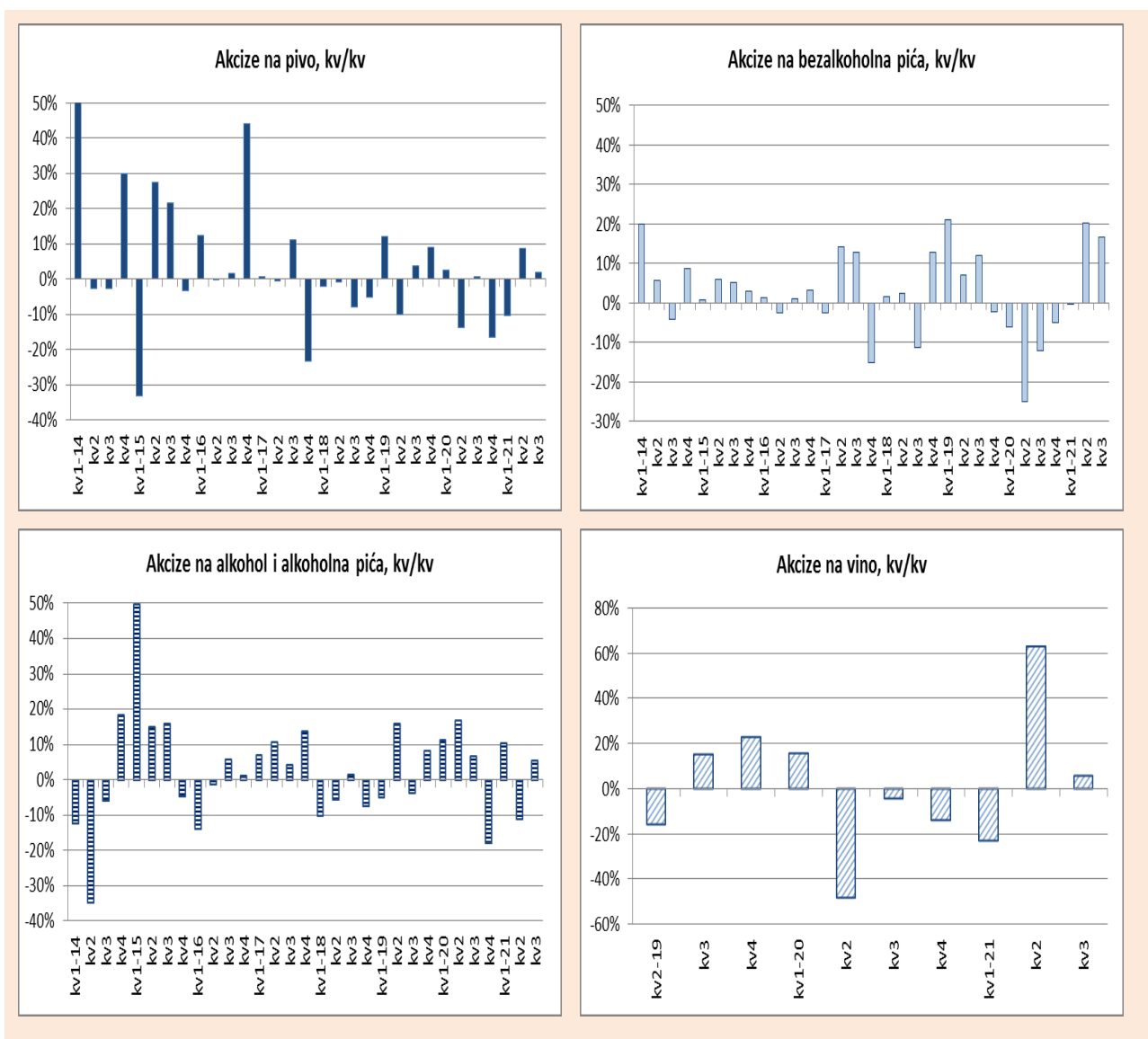
Izvor: Uprava za indirektno oprezivanje BiH, prikaz OMA

Grafikon 2.21. Trendovi u naplati akciza na pivo, akciza na alkohol i alkoholna pića i akciza na bezalkoholna pica

Izvor: Uprava za indirektno oprezivanje BiH, prikaz OMA

Grafikon 2.22. Prihodi od akciza na pivo, akciza na bezalkoholna pića, akciza na alkohol i alk. pića i akciza na vino

Izvor: Uprava za indirektno oporezivanje BiH, prikaz OMA

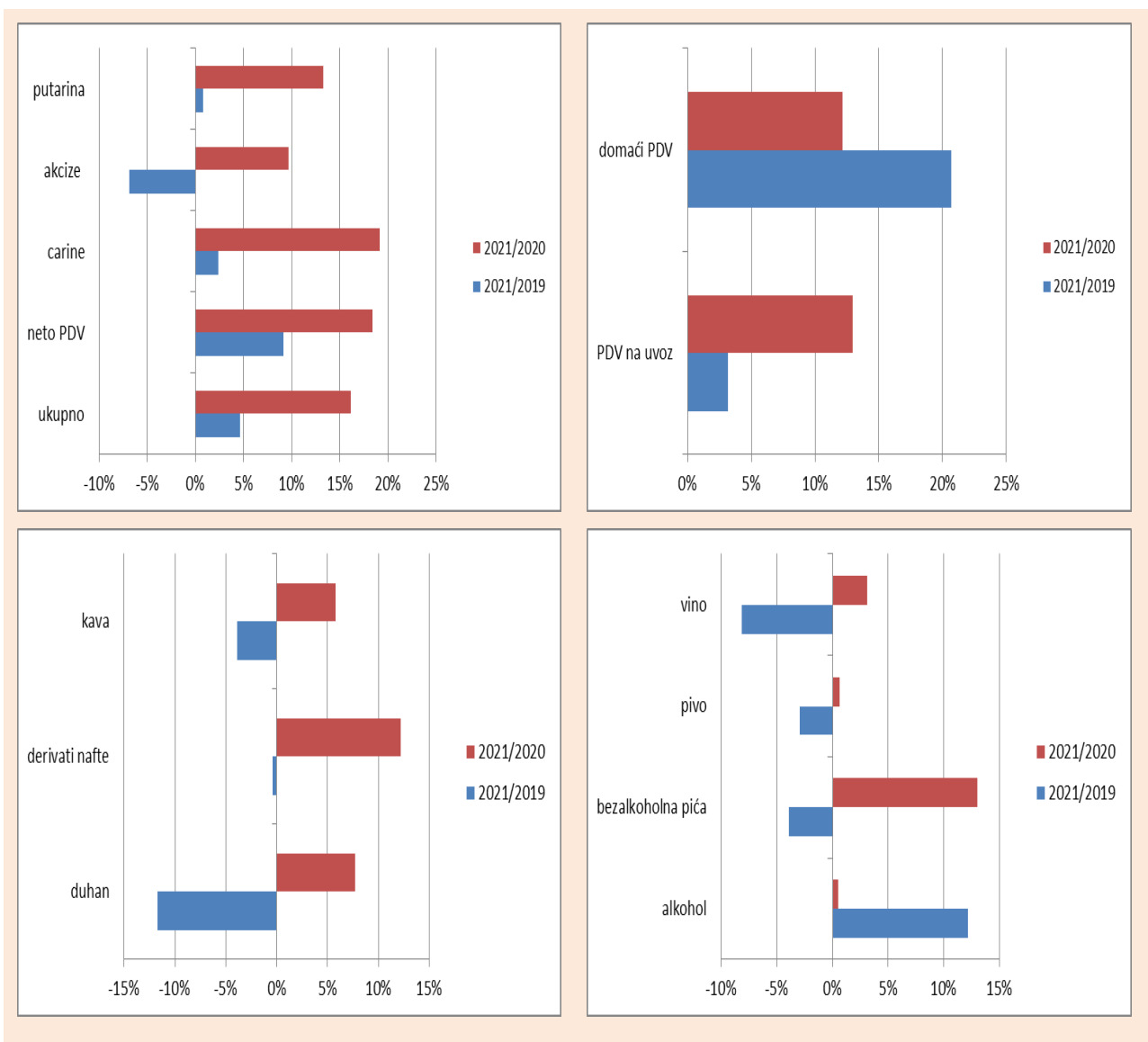
U septembru je zabilježen pozitivan trend u naplati prihoda od akciza na bezalkoholna pića i vino. Smanjila se naplata akciza na alkohol i alkoholna pića, što je gotovo poništilo kumulativni rast (Grafikon 2.21., pogled desno). Međutim, pad naplate akciza na domaća piva nadoknađen je povećanjem naplate akciza na uvozna piva, tako da je u konačnici ostvaren skroman porast naplate akciza na pivo od 0,6% na nivou devet mjeseci (Grafikon 2.21., lijevo).

Što se tiče tromjesečnih kretanja naplate akciza na pivo, vino i bezalkoholna pića, prvo tromjesečje 2021. godine donijelo je pad naplate akciza, a drugo i treće tromjesečje bilježe pozitivne trendove. Naprotiv, povećana je naplata akciza na alkohol i alkoholna pića u prvom i trećem tromjesečju 2021. godine, dok je u drugom tromjesečju došlo do pogoršanja koje je poništilo pozitivne trendove u druga dva tromjesečja (Grafikon 2.22.).

Poređenje sa 2019.

Zbog negativnog uticaja pandemije virusa COVID-19 na naplatu indirektnih poreza, 2020. ne može biti referentna godina za poređenje. Kako bi se donijeli zaključci o oporavku naplate u 2021. godini, potrebno je uporediti naplatu s rekordnom 2019. godinom (Grafikon 2.23.).

Grafikon 2.23. Poređenje naplate prihoda po vrstama sa naplatom u 2020. i 2019. godini

Izvor: Uprava za indirektno oporezivanje BiH, prikaz OMA

Ukupna neto naplata prihoda od indirektnih poreza za devet mjeseci veća je od naplate u istom periodu 2019. godine za 4,4%. Glavni izvor rasta je PDV, a dekompozicija viška PDV-a pokazuje da je pozitivan trend u odnosu na 2019. zabilježen u naplati PDV-a na uvoz i naplati domaćeg PDV-a, pri čemu je rast domaćeg PDV-a u odnosu na 2019. rekordan, čak i veći nego u odnosu na 2020. Skromnije pozitivne stope rasta u odnosu na 2019. ostvarene su u naplati prihoda od carina i putarina, dok je naplata akciza u 2021. godini još uvijek ispod naplate u 2019. (Grafikon 2.23., ilustracije iznad).

Dekompozicija prihoda od akciza po vrstama proizvoda pokazuje da samo naplata akciza na alkohol i alkoholna pića ima pozitivan rast u odnosu na 2019. godinu, koji je zanemariv. Naplata svih ostalih podvrsta akciza niža je u odnosu na 2019. godinu, posebno kada su u pitanju akcize na duhanske prerađevine, koje s obzirom na iznos uvelike određuju trendove (Grafikon 2.23., prikazan u nastavku).

Projekcije prihoda od indirektnih poreza

Projekcije prihoda za period 2021.-2024. dostupne su u Tabeli 2.2. Kako bi se osigurala uporedivost projektovanih i naplaćenih prihoda od indirektnih poreza, projekcije prihoda od indirektnih poreza prikazane su na gotovinskom osnovu u skladu sa izvještajima UIO o naplati po vrstama prihoda.

Tabela 2.2. Projekcije prihoda od indirektnih poreza u mil KM (2021.-2024.), april 2021. godine

Vrsta prihoda (neto)	u mil KM					Projektovana stopa rasta			
	Izvršenje	Projekcija				2021	2022	2023	2024
		2020	2021	2022	2023				
PDV	3.748,5	4.353,9	4.477,4	4.590,1	4.722,0	16,1%	2,8%	2,5%	2,9%
Akcize	1.303,5	1.454,5	1.491,4	1.527,5	1.566,7	11,6%	2,5%	2,4%	2,6%
Carine	262,2	307,2	329,0	352,4	382,0	17,2%	7,1%	7,1%	8,4%
Putarina	583,7	657,9	680,2	704,1	730,1	12,7%	3,4%	3,5%	3,7%
Ostalo	32,3	37,4	37,4	37,4	37,4	15,6%	0,0%	0,0%	0,0%
UKUPNO	5.930,3	6.810,9	7.015,5	7.211,4	7.438,2	14,8%	3,0%	2,8%	3,1%
Namjenska putarina *)	-364,7	-411,2	-425,2	-440,0	-456,3	12,7%	3,4%	3,5%	3,7%
SREDSTVA ZA RASPODJELU	5.565,6	6.399,7	6.590,4	6.771,3	6.981,9	15,0%	3,0%	2,7%	3,1%

Napomena:

*) Namjenska putarina je do 1.2.2018. iznosila 0,10 KM/litar derivata nafte, namijenjen u cijelosti za izgradnju autoputeva, a od 1.2.2018. 0,25 KM/litar derivata nafte, za izgradnju autouputeva (0,20 KM/litri) i izgradnju i rekonstrukciju ostalih puteva (0,05 KM/litri).

Tabela 2.3. Projekcije prihoda od indirektnih poreza u % BDP-a (2021.-2024.) oktobar 2021.

Vrsta prihoda (neto)	u % BDP-a				
	Izvršenje	Projekcija			
		2020	2021	2022	2023
PDV	10,6%	11,8%	11,6%	11,4%	11,3%
Akcize	3,7%	4,0%	3,9%	3,8%	3,7%
Carine	0,7%	0,8%	0,9%	0,9%	0,9%
Putarina	1,6%	1,8%	1,8%	1,8%	1,7%
Ostalo	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%
UKUPNO	16,7%	18,5%	18,2%	18,0%	17,7%
Namjenska putarina	-1,0%	-1,1%	-1,1%	-1,1%	-1,1%
SREDSTVA ZA RASPODJELU	15,7%	17,4%	17,1%	16,9%	16,7%

Izvor podataka za BDP: BHAS, septembar 2021. i Projekcije DEP-a, septembar 2021.

Projekcije za 2021. godinu

Prilikom izrade projekcija prihoda za 2021. godinu ne može se osloniti na sezonsku shemu naplate prihoda iz 2020., s obzirom da je ona izašla iz svih ranijih okvira zbog efekata koronavirusa. Raspon mjesečnih stopa rasta prihoda u 2020. godini bio je veći nego ikada,³⁹ od +10,1% u februaru do čak -33,1% u maju.⁴⁰ U prvim mjesecima 2021. nastavljeni su negativni trendovi iz prethodne godine, a stope rasta prihoda kretale su se od -11,1% u januaru do stagnirajućih prihoda u martu, što ukazuje na oporavak naplate. Od aprila bilježi se trend snažnih mjesečnih stopa rasta, u svim mjesecima osim u mjesecu julu⁴¹ kretale u rangu između 20% i 40% (poređenja u odnosu na isti mjesec prethodne godine; vid. Grafikon 2.4. prikaz desno). Razlozi ovolikih mjesečnih oscilacija u mjesečnim stopama rasta nisu samo u naplati prihoda u 2021, nego i u snažnim oscilacijama u osnovici – mjesečnoj naplati u 2020. Neto naplata za devet mjeseci 2021. godine bila je veća za 16% u odnosu na isto period prethodne godine. Prema projekcijama DEP-a, očekuje se nominalni rast BDP-a od 3,9% u 2021. godini. Imajući u vidu sve navedene specifičnosti i ogromne nepoznanice u pogledu razvijanja epidemiološke situacije u zemlji i okruženju, projektovana stopa rasta prihoda od indirektnih poreza za 2021. godinu iznosi 14,8%.

PDV

Analiza trendova naplate u tekućoj godini ukazuje na snažan oporavak prihoda od PDV-a (vid. dio 1.3.2.). U septembru je ostvaren vrlo visok rast neto PDV-a od 30,4%, što je kumulativnu stopu rasta na nivou perioda januar-septembar 2021. dovelo na 18,4%. Projektovani iznos prihoda od PDV-a iznosi 4.353,9 mil KM, što je za 16,1% više od ostvarenja u 2020. godini. Projekcija je zasnovana na istorijskoj sezonskoj shemi naplate pojedinih kategorija PDV-a (koja ne uključuje podatke za specifičnu 2020. godinu), te kretanjima i projekcijama makroekonomskih pokazatelja.

Akcize i putarina

Projektovani iznos ukupnih prihoda od akciza u 2021. godini iznosi 1.454,5 mil KM, što je za 11,6% više od ostvarenja u 2020.

Projektovani iznos prihoda od putarine iznosi 657,9 mil KM, što je za 12,7% više od ostvarenja u 2020, a zasnovan je na tekućim trendovima naplate, povijesnoj sezonskoj shemi naplate (koja ne uključuje podatke za godine sa specifičnostima), prognozama makroekonomskih indikatora (DEP, septembar 2021), te trendovima u kretanju potrošnje derivata.

Prihodi od akciza na derivate nafte i putarina

Prethodne godine su naročito obilježile snažne promjene na tržištu derivata nafte zbog efekata izmjena Zakona o akcizama iz 2017. godine (u primjeni od 1.2.2018. godine)⁴². U periodu 2017.-2019. je došlo do značajnih promjena u strukturi osnovice akciza⁴³ na derivate nafte. Uprkos nižoj stopi akcize (0,3 KM/l), visoko udjela dizela u bazi uz stabilne stope rasta potrošnje, dovelo je do toga da je ova vrsta derivata ostvarila najveći iznos rasta prihoda od akciza na derivate u periodu 2017.-2019. Komponenta potrošnje bezolovnog benzina (kao i njezin udio u akciznoj osnovici) se smanjila, što je negativno uticalo na stopu rasta prihoda u navedenom

³⁹ Izuzetak je 2007. godina, zbog specifičnosti u baznoj 2006. godini, koja je godina uvođenja PDV-a

⁴⁰ Poređenja sa istim mjesecom prethodne godine.

⁴¹ U mjesecu julu je takođe zabilježen rast prihoda, ali ne po ovako visokoj stopi.

⁴² Izmjene politike akciza na derivate nafte i putarine iz 2017. godine odnosile su se na: povećanje stope akcize na lož ulje sa 0,30 na 0,45 KM/l; uvođenje akcize na biogoriva i biotečnosti (0,30 KM/l); rast stope namjenske putarine sa 0,10 na 0,25 KM/l (uz razdvajanje stopa i sredstava prema namjeni za autoputeve i druge puteve); te promjene obuhvata osnovice za cestarinu u smislu uključivanja u osnovicu biogoriva i biotečnosti, te tekućeg naftnog plina za pogon motornih vozila („Službeni glasnik BiH“ 91/17)

⁴³ Pojam „osnovica“ za akcize i cestarinu i „potrošnja“ derivata podrazumijeva količine izračunate od strane OMA. Uključuje količinu uvezenih derivata nafte i biogoriva i količinu domaćih derivata i biogoriva stavljenih u promet. Količine iz akciznih prijava uzete sa vremenskim pomakom *m-1*, kako bi osnovica bila ispravno prikazana u skladu sa odredbama Zakona o nastanku obaveze i plaćanju akcize.

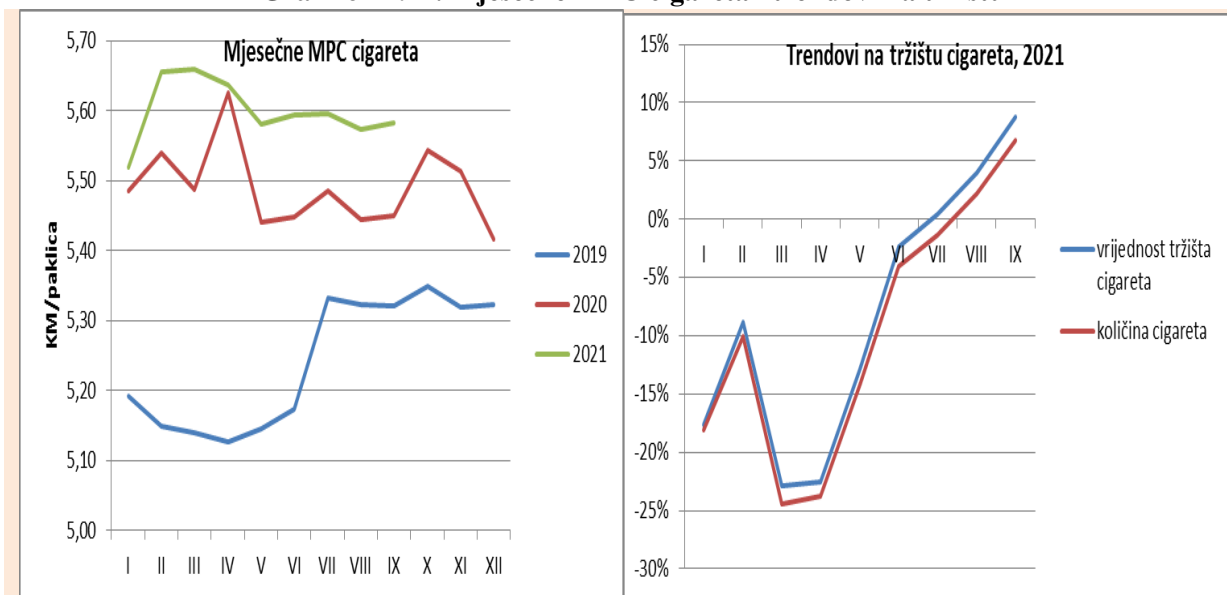
periodu. Ukupna osnovica za akcize, odnosno iznos oporezovanih derivata, u periodu 2017.-2019. povećan je za samo 1,5%. Pandemija korona virusa donijela je daljnje turbulencije na tržištu naftnih derivata. Karantini i izolacije, smanjenje poslovnih i privatnih putovanja, zabrana okupljanja, međugradskog prevoza i kretanja zbog policijskog sata doveli su do gubitka prihoda od akciza u periodu u kojem se provode ograničenja. Potrošnja osnovnih životnih namirnica rigidna je prema dolje, dok se za potrošnju mnogih drugih dobara (npr. namještaja) pretpostavlja da će se djelomično nadoknaditi u periodu nakon ublažavanja mjera. S druge strane, značajan dio potrošnje naftnih derivata u periodu provedbe mjera zaštite bio je trajno izgubljen i nenadoknativ. U 2020. godini došlo je do naglog pada potrošnje naftnih derivata, pri čemu je potrošnja dizelskog goriva pala za 8,6%, a bezolovnog benzina za čak 19%. Potrošnja loživog ulja pala je za 5,1%.

Predviđeni iznos neto prihoda od akciza na naftne derivate za 2021. godinu iznosi 526,1 milijun KM, što je 12,1% više u odnosu na 2020. Projekcija se, kao i u slučaju putarine, osniva na trenutnim trendovima naplate koji ukazuju na naplatu (v. Odjeljak 1.3.2.), prognoze gospodarskog oporavka (DEP, septembar 2021.), niska baza u 2020. zbog dijela trajno izgubljene potrošnje, te prognoze cijena sirove nafte. Prema ljetnim projekcijama Evropske komisije, cijene sirove nafte u prosjeku će 2021. iznositi 68,7 dolara po barelu, što je 54% više nego prethodne godine. Očekuje se da će se cijene u 2022. stabilizirati na 68,3 dolara po barelu.⁴⁴

Prihodi od akciza na duhan

Iako se akcizna politika oporezivanja cigareta nije mijenjala od 2019. godine, duhanske firme nastavile su povećavati maloprodajne cijene cigareta u 2021. godini, u prosjeku za 1,8% u osam mjeseci u odnosu na prosječnu ponderiranu cijenu u 2020. godini. Početak 2021. obilježen je naglim rastom cijena i do 4,4% na nivou mjeseca u odnosu na decembar 2020. (Grafikon 2.24., prikaz lijevo⁴⁵). Smanjenje prosječne cijene u naredna četiri mjeseca, uz povećanu potražnju nerezidenata tokom ljeta, dovelo je u trećem kvartalu 2021. do povećanja prodaje cigareta, kako u smislu prihoda od prodaje („vrijednost tržišta cigareta“), tako i u smislu količina cigareta (Grafikon 2.24., prikaz desno).

Grafikon 2.24. Mjesečne MPC cigareta i trendovi na tržištu

Izvor: Uprava za indirektno oporezivanje BiH, prikaz OMA

⁴⁴ European Economic Forecast, Summer 2021

⁴⁵ Ne radi se o aritmetičkom prosjeku cijena cigareta sa akciznih markica izdatih u određenom mjesecu, već o prosječnoj mjesečnoj ponderiranoj maloprodajnoj cijeni cigareta.

Imajući u vidu pogoršanje epidemiološke situacije u BiH i stavljanje zemlje na "crvenu listu" EU, ne može se očekivati popuštanje mjera po pitanju kretanja nerezidenata i dijaspore u BiH tokom novogodišnjih praznika, a vjerovatno ni do proljeće iduće godine. S druge strane, stroga ograničenja rada restorana i drugih djelatnosti u industriji zabave u Hrvatskoj, uz odstepene cijena cigareta i naftnih derivata u korist BiH, u 2021. godini bila su poticaj za povećanu prekograničnu potrošnju nerezidenata u BiH u pograničnom području s Hrvatskom što se reflektira se i na rast prihoda od akciza na cigarete. U takvim okolnostima očekuje se da će do kraja godine prodaja cigareta biti na nivou prosječne prodaje u prethodnom periodu, uz zadržavanje postojećih cijena. Imajući u vidu navedene pretpostavke, očekuje se da će se u 2021. godini naplatiti 11,3% više akciza na duhanske proizvode u odnosu na naplatu u 2020. godini.

Carine

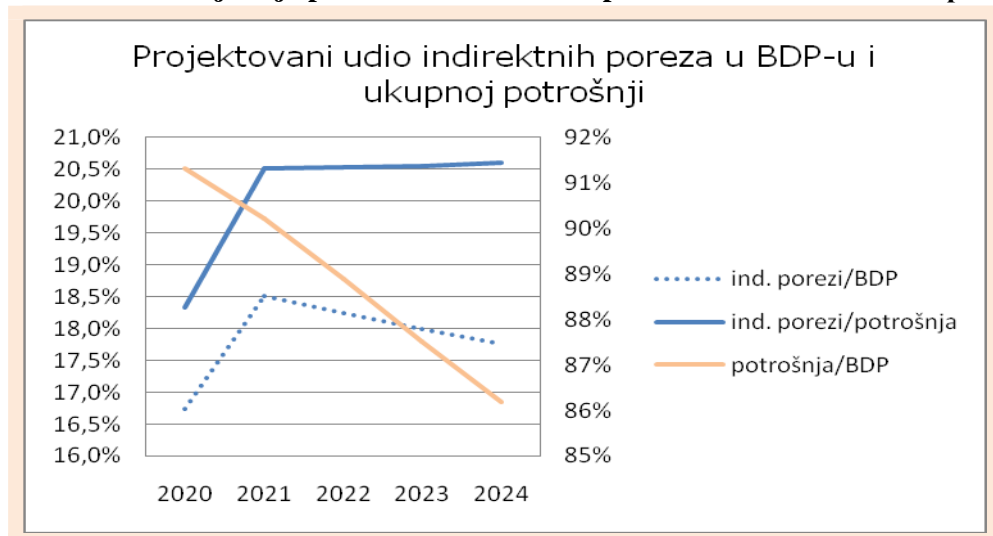
Prema podacima Agencije za statistiku BiH, u periodu januar-avgust 2021. godine uvoz robe u BiH povećan je za 22,6%. U momentu izrade projekcija dostupni su podaci UIO prema kojima je uvoz u septembru porastao za 34,8%, čime je rast uvoza na nivou od tri kvartala doveo do 23,7%. Imajući u vidu trendove naplate i kretanja uvoza, za 2021. godinu predviđena je naplata carina u iznosu od 307,2 miliona KM, što je za 17,2% više od naplate u prethodnoj godini.

Projekcije za period 2022.-2024.

Projektovane stope rasta prihoda od indirektnih poreza za 2022., 2023., i 2024. godinu iznose 3,0%, 2,8% i 3,1%, respektivno. Projekcija prihoda u navedenom periodu zasnovana je na projektovanim relevantnim makroekonomskim pokazateljima, povijesnoj sezonskoj shemi naplate i projekcijama pojedinih kategorija prihoda za 2020. godinu.

Za razliku od projektovanog pada indirektnih poreza u BDP-a u periodu 2022.-2024. (vid. Tabela 2.2., Dio 2), projektovani udio prihoda od indirektnih poreza (OMA) u potrošnji (DEP) u navedenom periodu blago raste za svega 0,1 p.p., sa 20,5% na 20,6%. Pad projektovanog udjela indirektnih poreza u BDP-u u periodu 2022.-2024. kumulativni je rezultat stagnacije, odnosno zanemarivog rasta projektovanog udjela indirektnih poreza u potrošnji i projektovanog pada potrošnje u BDP-u (Grafikon 2.25.).

Grafikon 2.25. Projekcija prihoda od indirektnih poreza u % BDP-a i % ukupne potrošnje

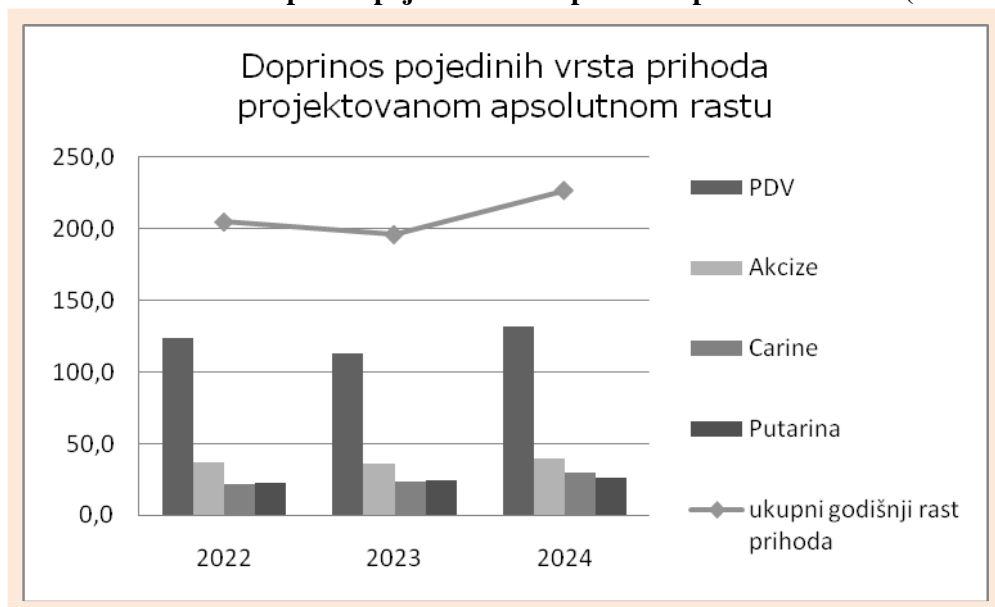

Izvor: Projekcije prihoda OMA i projekcije nacionalnih računa od strane DEP-a; prikaz OMA

Najveći generator apsolutnog rasta prihoda od indirektnih poreza u navedenom periodu je PDV, s obzirom na njegov značajan udjel u prihodima, te planiranim stabilnim stopama rasta. Nakon toga, apsolutnom rastu

prihoda, najviše doprinose akcize. Prihodi od putarina i carina doprinose apsolutnom rastu prihoda na približno jednakom nivou (Grafikon 2.26.).

Grafikon 2.26. Doprinos pojedinih vrsta prihoda apsolutnom rastu (u mil KM)

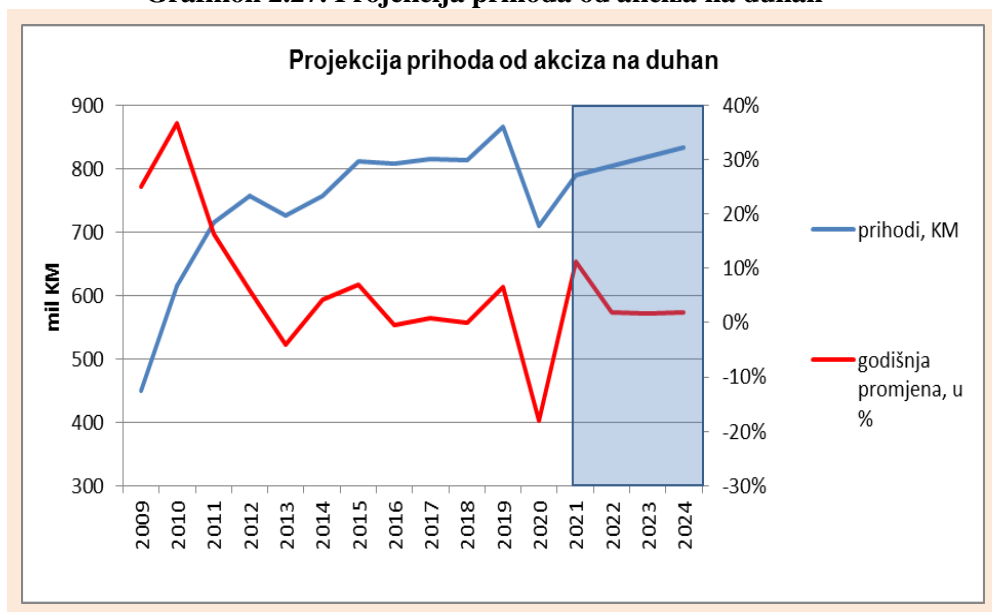

Izvor: Projekcije prihoda OMA

S obzirom na to da se u 2022. ne očekuje promjena politike oporezivanja cigareta, pretpostavlja se da će duhanske firme, slijedeći politiku posljednje tri godine, povećati maloprodajne cijene cigareta na nivo rasta u 2021. godini. S druge strane, očekuje se promjena politike oporezivanja duhana za pušenje u 2021., budući da povećanje cijena cigareta u 2021. generiše višu prosječnu ponderiranu cijenu cigareta, što je, prema dosadašnjoj metodologiji, osnov za izračun konkretnijih akcize na duhan za pušenje u 2022.⁴⁶, time i razlog za rast cijena duhana za pušenje. U takvim okolnostima moguće je da će potrošači duhana za pušenje, kao zamjene za cigarete, ponovno prijeći na pušenje cigareta, osim ako u međuvremenu ne dođe do značajnog povećanja cijena cigareta. Ali to također može biti poticaj ljudima s nižim primanjima da odustanu od skupljeg duhana za pušenje i pređu na korištenje duhana i cigareta na crnom tržištu. U svakom slučaju, očekuje se nastavak pada trenda naplate prihoda od akciza na duhan za pušenje i u narednim godinama. Slijedom ovih pretpostavki i pod uslovom da ne postoje ozbiljna ograničenja zbog pandemije koronavirusa koja bi ograničila potrošnju nerezidenata i domaćeg stanovništva, uz nepromijenjenu akciznu politiku, očekuje se da će vrijednost tržišta cigareta slijediti makroekonomske projekcije. Pod navedenim pretpostavkama očekuje se blagi porast naplate akciza na duhanske proizvode u 2022., 2023. i 2024. godini od 2%, 1,7% i 1,8% (grafikon 2.27.). Važan faktor u ostvarivanju projekcija naplate akciza je kontinuirana borba protiv crnog tržišta cigareta i duhana u BiH.

⁴⁶Zakon o akcizama propisuje metodologiju izračuna specifične akcize na duhan za pušenje, koja se osnove na prosječnoj ponderiranoj cijeni cigareta i minimalnoj trošarini na cigarete. Očekuje se da će Upravni odbor Uprave za indirektno oporezivanje do kraja oktobra 2021. donijeti odluku o specifičnoj akcizi na duhan za pušenje za 2022. godinu. Prema preliminarnim izračunima specifična akciza na duhan za pušenje u 2022. trebala bi biti viša za 2,5% u odnosu na specifičnu akcizu na duhan za pušenje u 2021.

Grafikon 2.27. Projekcija prihoda od akciza na duhan

Izvor: Projekcije prihoda OMA

Razlike u odnosu na prethodne projekcije

Projekcije prihoda od indirektnih poreza usko su vezane za DEP-ove projekcije BDP-a i njegovih komponenti. Svako odstupanje izvršenja parametara iz nacionalnih računa od njihovih projektovanih vrijednosti predstavlja rizik za projekcije prihoda.

Sa druge strane, projekcije makroekonomskih pokazatelja DEP-a glavno uporište imaju u projekcijama međunarodnih institucija, te će stoga ovdje biti kratko predstavljene projekcije Evropske komisije (EK) i Međunarodnog monetarnog fonda (MMF), te njihova revizija u periodu prije i poslije izbijanja pandemije koronavirusa.

Revizija projekcija međunarodnih institucija

Projekcije Evropske komisije

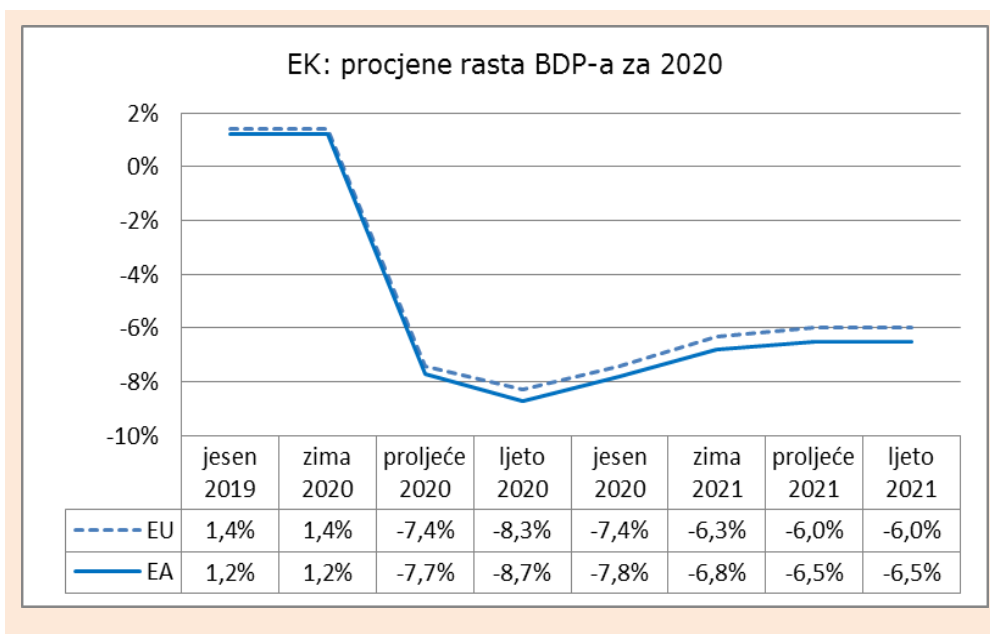
Evropska komisija (EK) objavljuje makroekonomske projekcije za EU i njene članice četiri puta godišnje, a nazivaju se po godišnjim dobima objave.⁴⁷ U izvještaju EK iz jula 2020. godine⁴⁸ je navedeno je da se Evropska unija suočava sa najdubljom recesijom nakon Drugog svjetskog rata, te da je, tokom perioda sprovođenja najstrožijih restrikcija u 2020. godini, ekonomija Evrozona poslovala sa svega 70 do 75 procenta svog kapaciteta. U posljednjim, ljetnim projekcijama EK se procjenjuje da je u 2020. godini ostvaren pad BDP-a u EU i Evrozoni od čak 6% i 6,5%, respektivno. Iako se radi o visokoj stopi pada, ona je ipak manja od procjena EK iz perioda nakon nastepena pandemije u 2020. godini, kada su procijenjene stope pada BDP-a u EU i Evrozoni za 2020. godinu čak premašivale 8% (Grafikon 2.28).⁴⁹

⁴⁷ EK godišnje objavljuje dvije sveobuhvatne projekcije (proljetna i jesenja), i dvije privremene projekcije (zimsko i ljetno); <https://ec.europa.eu/>

⁴⁸ European Commission, European Economic Forecast, Summer 2020. - interim

⁴⁹ U ljetnim projekcijama iz 2020. godine predviđao se pad BDP-a u 2020. godini za EU i Eurozonu od 8,3% i 8,7%, respektivno.

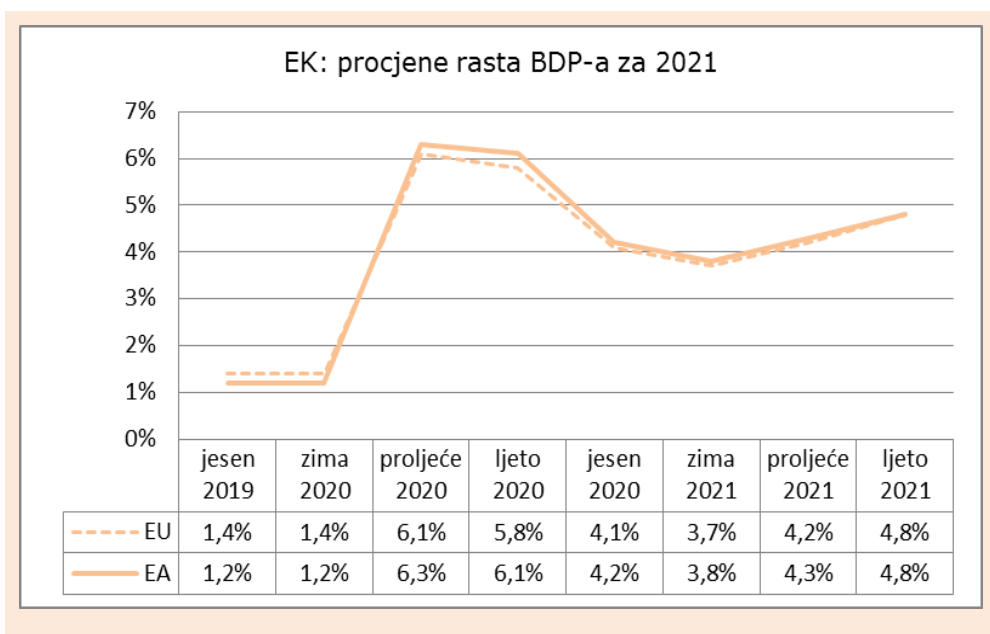
Grafikon 2.28. Procjene EK za rast BDP-a u EU i EA, 2020.

Izvor: Presentacija OMA-e na osnovu projekcija EK

Iz Grafikona 2.29. se može vidjeti hronologija projektovanih stopa rasta ekonomije EU i Evrozone za 2021. godinu izrađenih od strane EK. Na x osi je predstavljeno vrijeme izrade projekcija, a na y osi projektovana stopa rasta BDP-a. Smjer revizije projekcija rasta BDP-a EU za 2021. godinu se smjenjivao. Sa niskih +1,4% u jesenjim projekcijama iz 2019., projekcije rasta BDP-a EU su postupno revidirane naviše do +6,1% u proljetnim projekcijama iz 2020. Onda su opet postepeno smanjivane do 3,7% u zimskim projekcijama 2021., da bi u posljednje dvije objave EK izvršila reviziju stope rasta naviše, i to na +4,2% u proljetnim projekcijama 2021., te dalje na +4,8% u ljetnim projekcijama 2021.

Grafikon 2.29. Procjene EK za rast BDP-a u EU i EA, 2021.

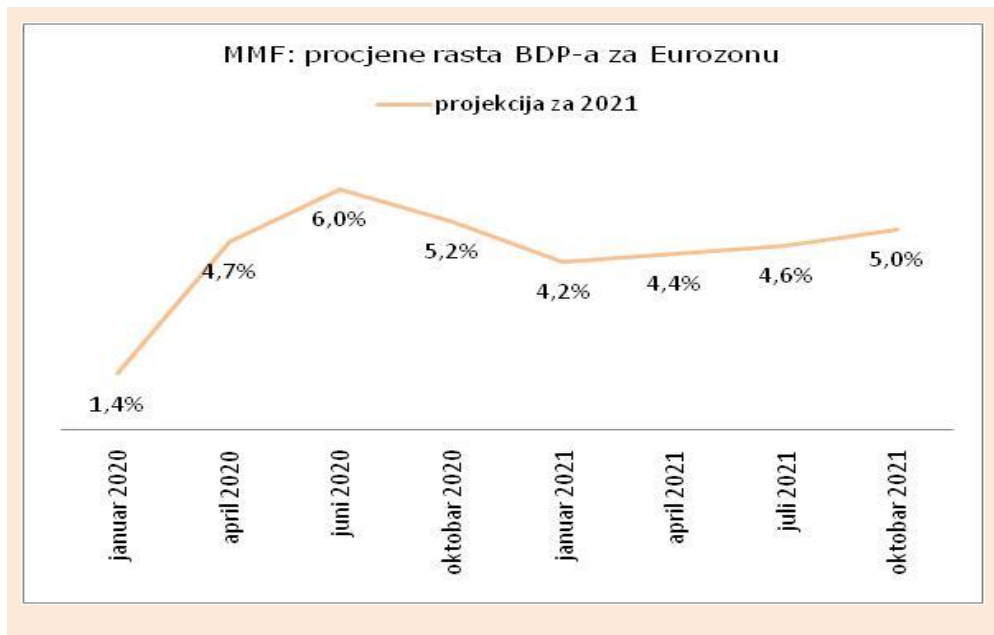

Izvor: Presentacija OMA-e na osnovu projekcija EK

Projekcije Međunarodnog monetarnog fonda

Posljednje projekcije MMF-a datiraju iz oktobara 2021. godine.⁵⁰ Oktobarskim projekcijama predviđen je pad svjetske ekonomije u 2020. godini po stopi 3,1%. Za 2021. godinu je projektovana stopa rasta svjetske ekonomije u iznosu od 5,9%. Prema istim projekcijama, u 2020. godini je u Evrozoni ostvaren realni pad BDP-a od 6,3% dok se za u 2021. godini očekuje rast od 5,0%. Na Grafikonu 2.30. je prikazana revizija MMF-ovih projekcija rasta BDP-a za Evrozonu za 2021. godinu.

Grafikon 2.30. Procjene MMF-a za rast BDP-a u Evrozoni, 2021.

Izvor: Prezentacija OMA-e na osnovu projekcija MMF-a

Prema MMF-ovim projekcijama iz oktobara 2021., u Bosni i Hercegovini je u 2020. godini ostvaren realni pad BDP-a od 4,3%. Za 2021. i 2022. godinu su projektovane realne stope rasta BDP-a od 2,8% i 3,2%, respektivno.

DEP, revizija projekcija makroekonomskih pokazatelja za BiH

Direkcija za ekonomsko planiranje BiH (DEP) je od septembra prošle godine više puta revidirala projekcije makroekonomskih pokazatelja za 2020. godinu. Prije pojave koronavirusa (projekcije iz septembra 2019. godine) za 2020. godinu je planirana realna stopa rasta BDP-a od +3,5%. Sa pojavom pandemije koronavirusa, u aprilu prošle godine, DEP je drastično snizio projekciju realnog rasta BDP-a za 2020. godinu na -2,3%. U mjesecu maju je ta projekcija dalje revidirana na -2,9%, u septembru na -3,0%, a u martu 2021. na -4,1%. U dokumentu DEP-ovih projekcija iz septembra 2021. navodi se da je, prema službenim podacima BHAS, u 2020. godini BiH zabilježila realni pad BDP-a od 3,2% u odnosu na prethodnu godinu.

⁵⁰ IMF, World Economic Outlook, October 2021.

Grafikon 2.31. DEP: posljednje i prethodne projekcije BDP i komponenti za 2020. (lijevo) i 2021. (desno)

Izvor: Presentacija OMA-e na osnovu projekcija DEP-a rađenih u periodu od septembra 2019. do septembra 2021.

Na lijevoj strani Grafikona 2.31. su predstavljene DEP-ove projekcije za 2020. godinu izrađene u periodu od septembra 2019. godine, prije pandemije koronavirusa, pa sve do posljednjih projekcija iz septembra 2021. godine, u kojima podaci za 2020. nisu projekcije nego službeni podaci o realizaciji makroekonomskih indikatora, objavljeni od strane BHAS. Vrijeme izrade projekcija dato je na x osi grafikona. Na y osi grafikona prikazane su projektovane stope rasta BDP-a, uvoza, izvoza i potrošnje. Iz grafikona se mogu jasno vidjeti korekcije projekcija BDP-a i njegovih komponenti u proteklom rezdoblju i njihovo izvršenje.

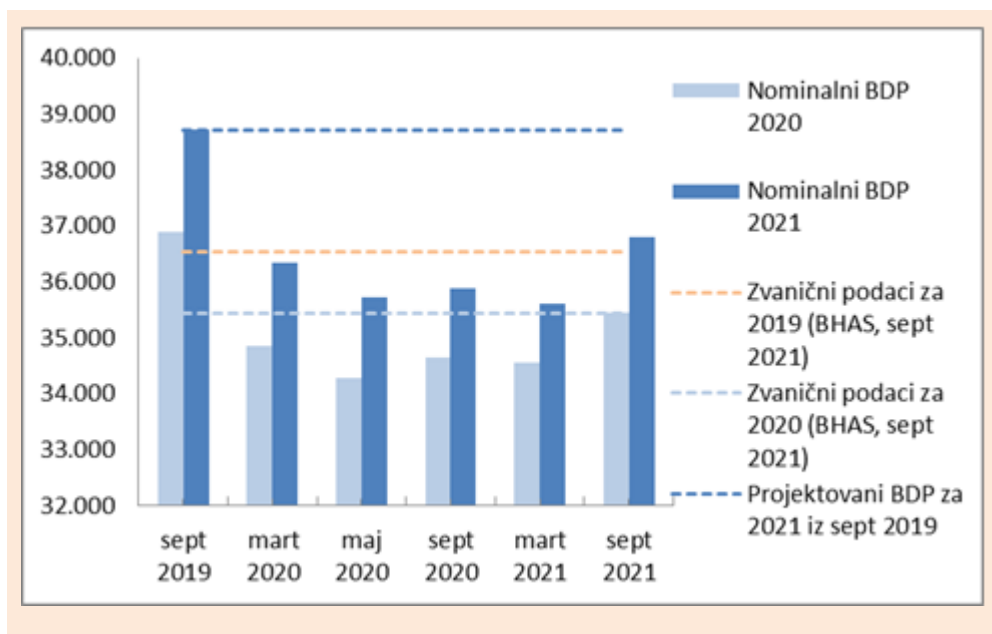
Revizija BDP-a za 2021. godinu: usporedba sa projekcijama iz septembra 2019. godine

Za razliku od projekcija za 2020. godinu, projektovane stope rasta BDP-a i njegovih komponenti za 2021. godinu nisu tako značajno revidirane u proteklom periodu, izuzev projektovanih stopa rasta uvoza i izvoza (Grafikon 2.31., desno). U periodu izrade projekcija od septembra 2019. godine (*prije izbijanja pandemije*) do septembra 2021. godine, projekcije nominalne stope rasta BDP-a za 2021. godinu snižene su za 1,1 p.p., dok su projekcije realne stope rasta BDP snižene za 0,5 p.p. U periodu izrade projekcija od aprila 2020. do marta 2021. godine projektovane stope rasta uvoza i izvoza nisu značajno revidirane, ali su onda u septembru 2021. snažno povišene (Grafikon 2.31., desno). Ako se, ipak, sagledaju projekcije u apsolutnim iznosima (Grafikon 2.32.), može se zaključiti da je projektovani iznos nominalnog BDP-a za 2021. godinu u septembru 2021. dosta niži u odnosu na projekcije istog rađene u septembru 2019. godine, što je posljedica dosta niže osnove, odnosno realizacije u 2020. godini. Ostvareni nominalni iznos BDP-a u 2020. godini je za 1,46 mlrd KM ispod projektovanog iznosa za 2020. godinu iz septembra 2019. godine.

Revizija BDP-a za 2021. godinu: usporedba sa projekcijama iz marta 2021. godine

U odnosu na projekcije iz marta 2021. godine (prethodne projekcije DEP-a), projekcije nominalne i realne stope rasta BDP-a za 2021. godinu povećane su za po 0,8 p.p.

Grafikon 2.32. Projekcije nominalnog BDP-a (DEP)

Izvor: Prezentacija OMA-e na osnovu projekcija DEP-a izrađenih u periodu od septembra 2019. do septembra 2021.

Napomena: Na x osi je predstavljeno vrijeme izrade projekcija, a na y osi projektovani iznos BDP-a. Podaci za BDP za 2020. godinu iz septembarskih projekcija 2021. godine predstavljaju zvanične podatke BHAS, a ne projekcije.

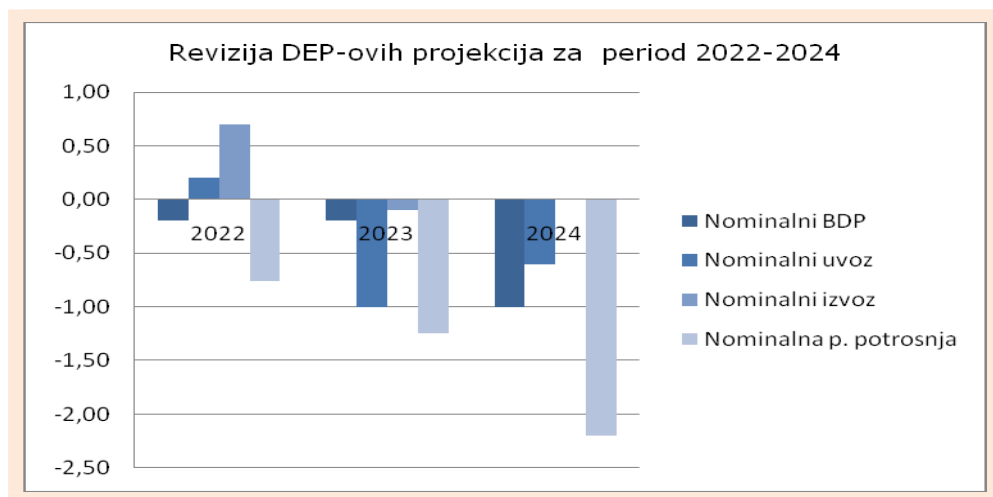
U apsolutnim iznosima, projekcija nominalnog iznosa BDP-a za 2021. godinu je uvećana za oko 1,19 mlrd KM, što je posljedica veće realizacije nominalnog BDP-a za 2020. godinu (službeni podaci BHAS, septembar

2021.) od projektovanog iznosa istog iz marta 2021. godine za oko 0,88 mlrd KM (Grafikon 2.32., narandžasta isprekidana linija).

Revizija projekcija za period 2022.-2024.: poređenje sa projekcijama iz marta 2021.

U odnosu na projekcije iz marta 2021., projekcije nominalnog rasta BDP-a za 2022. i 2023. godinu blago su revidirane za po -0,2 p.p., dok je projekcija istog indikatora za 2024. godinu revidirana za -1 p.p. Revizija kategorija BDP-a koje su od najvećeg značaja za izradu projekcija prihoda od indirektnih poreza prikazana je na Grafikonu 2.33.

Grafikon 2.33. Razlike DEP-ovih projekcija iz septembra i marta 2021. godine za period 2022.-2024.

Izvor: Prezentacija OMA-e na osnovu projekcija DEP-a izrađenih u martu 2021. i septembru 2021.

OMA, revizija projekcija prihoda od indirektnih poreza

U skladu sa tekućim trendovima naplate prihoda i revizijom projekcija makroekonomskih pokazatelja (DEP), OMA kontinuirano revidira svoje projekcije prihoda od indirektnih poreza. U Tabeli 2.4. predstavljene su razlike projekcija u odnosu na prethodne projekcije Odjeljenja iz aprila 2021. godine.

Tabela 2.4. Razlike u odnosu na prethodne projekcije iz aprila 2021. godine

Grafikon Vrsta prihoda (neto)	Razlike u odnosu na prethodne projekcije			
	u mil KM			
	2021	2022	2023	2024
PDV	511,4	499,9	469,3	412,2
Akcize	141,2	144,4	143,9	136,3
Carine	37,3	43,3	47,0	53,2
Putarina	62,2	66,1	69,7	72,9
Ostalo	5,1	4,9	4,7	4,5
UKUPNO	757,3	758,7	734,6	679,1

Izvor: Projekcije OMA (oktobar 2021. i april 2021. godine)

Revizija projekcija za 2021. godinu

Projektovane stope rasta BDP-a i njegovih komponenti za 2021. godinu nisu tako značajno revidirane u septembru u odnosu na mart, izuzev projektovanih stopa rasta uvoza i izvoza (Grafikon 2.31., desno). Projekcije nominalne i realne stope rasta BDP-a za 2021. godinu povećane su za po 0,8 p.p. U apsolutnim iznosima, projekcija nominalnog iznosa BDP-a za 2021. godinu je uvećana za preko milijardu KM, što je posljedica veće realizacije nominalnog BDP-a za 2020. godinu od projektovanog iznosa istog iz marta 2021. godine (vid. Grafikon 2.32.).

U odnosu na projekcije Odjeljenja iz aprila 2021., izrađene na osnovu tada projektovanog nominalnog rasta BDP-a od 3,1% i njegovih komponenti (DEP, mart 2021.), projektovani iznos naplate indirektnih poreza za 2021. godinu je sada revidiran za čak 757,3 mil KM (Tabela 2.4.).

Prethodne projekcije indirektnih poreza (OMA, april 2021) bile su zasnovane na trendovima naplate do marta 2021. godine, kada su prikupljeni prihodi od indirektnih poreza bili **manji za 4,2%** u odnosu na isti kvartal 2021. Nakon prvog kvartala je uslijedio snažan oporavak prihoda, te je na nivou drugog kvartala ostvaren rast od visokih 31,5%, a u trećem kvartalu od 23,8%. Iako su i prethodne projekcije bile zasnovane na istorijskoj sezonskoj shemi naplate koja isključuje 2020. godinu sa svojim specifičnostima, snažan rast prihoda iznad svih očekivanja i iznad projektovane stopa rasta BDP-a i potrošnje, a koji je uslijedio nakon prvog kvartala, uzrok je visoke revizije projekcija prihoda od indirektnih poreza.

Neto prihodi od PDV revidirani su navise za čak 511,4 mil KM. Najviše su revidirani prihodi od PDV-a na uvoz, zbog visokih stopa rasta uvoza, dosta iznad DEP-ovih očekivanja u martu 2021, pa čak i onih u septembru 2021. Prema podacima UIO, u prvih devet mjeseci 2021. godine je ostvaren rast uvoza od visokih 23,7%. DEP-ova projekcija iz marta predviđala je nominalni rast uvoza na nivou 2021. godine od svega 4,8%.

Neto prihodi od akciza revidirani su za +141,2 mil KM. Najviše su revidirane projekcije prihoda od akciza na duhan (+80 mil KM). Razlike prihoda od akciza na duhanske prerađevine posljedica su pretpostavke da će prodaja duhanskih prerađevina uglavnom odražavati domaću potrošnju cigareta, a nije se očekivao oporavak potrošnje nerezidenata (dijaspore, turista, u tranzitu) zbog mjera koje ograničavaju kretanje u vrijeme pandemije i uvedenih ograničenja unosa duhanskih prerađevina u Hrvatsku i ostale članice EU. Međutim, tekući trendovi na tržištu duhanskih prerađevina ukazuju na rast potražnje za cigaretama, iz čega se može zaključiti da je došlo do oporavka potrošnje nerezidenata, uglavnom zbog liberalnijih mjera pri ulasku u BiH i znatno bolje turističke sezone u BiH u 2021. odnosu na 2020. Drugi razlog je pojačana prekogranična potrošnja nerezidenata iz Hrvatske u ugostiteljskim objektima, noćnim klubovima i drugim objektima iz industrije zabave u BiH pojasu sa Hrvatskom zbog restriktivnih mjera i ograničenja u navedenim djelatnostima u Hrvatskoj.

Zbog pozitivnih trendova naplate iznad očekivanja u aprilu prošle godine i revizija projekcija DEP-a, prihodi od akciza na derivate nafte revidirani su za +47,2 mil KM, prihodi od akciza na alkohol i pivo za +8,2 mil KM. Manje pozitivne revizije izvršene su i na ostalim kategorijama akciza (bezalkoholna pića, kava). Prihodi od putarine revidirani su za +62,2 mil KM.

Neto prihodi od carina revidirani su za +37,3 mil KM zbog rasta uvoza dosta iznad očekivanja DEP-a iz marta 2021 (Grafikon 2.31., desno).

Revizija projekcija za period 2022.-2024.

Projekcije prihoda za 2022., 2023. i 2024. godinu revidirane su za +758,7 mil KM, +734,6 mil KM i +679,1 mil KM, respektivno. Revizija je kumulativni rezultat korekcija u osnovici (2021. godina), i revizija stopa rasta makroekonomskih pokazatelja za navedeno period (Grafikon 2.33.).

Rizici

Imajući u vidu ogromne nepoznanice u momentu izrade projekcija o jačini i trajanju šoka uzrokovanog pandemijom virusa korona, te korištene pretpostavke (DEP, makroekonomske projekcije), **ističemo da postoje značajni rizici za ostvarenje projekcija prihoda od indirektnih poreza, pri čemu preovladavaju rizici lošijeg ishoda.** S obzirom na osnovne postavke projekcija indirektnih poreza i ukupne ekonomske uslove u BiH i u svijetu, ostvarenje projektovanog nivoa prihoda od indirektnih poreza u periodu 2021.-2024. je podložno sljedećim rizicima: (1) svim rizicima za ostvarenje projektovanih makroekonomskih pokazatelja (DEP) i (2) rizicima koji se odnose na samu naplatu prihoda od indirektnih poreza i borbu protiv sive ekonomije.

Projekcije prihoda od indirektnih poreza su usko vezane za projekcije makroekonomskih pokazatelja DEP-a. Svi rizici koje DEP spominje u svojim projekcijama po automatizmu predstavljaju i rizike za projekcije prihoda od indirektnih poreza, pošto svako odstupanje realizacije DEP-ovih parametara od njihovih projektovanih vrijednosti neizbježno dovodi i do odstepena realiziranih od projektovanih prihoda od indirektnih poreza. U DEP-u navode⁵¹ da se rizici za njihove projekcije mogu klasifikovati u dvije grupe, i to na vanjske i unutrašnje, pri čemu su spoljni rizici dosta izvjesniji i uticajniji na kretanje ekonomskog rasta u BiH. Prisutnost globalne epidemije virusa korona i novi sojevi virusa predstavljaju primarni rizik za realizaciju DEP-ovih projekcija. U vanjske rizike ubrajaju eventualno produžavanje krize izazvane koronavirusom i dodatno slabljenje privredne aktivnosti u zemljama EU koje bi se onda direktno odrazilo na ekonomski rast BiH. Kao unutrašnje rizike za ostvarenje svojih projekcija u DEP-u navode složen sistem donošenja odluka u BiH i spor tempo provođenja strukturnih reformi u zemlji. Takođe navode da bi eventualna kašnjenja u implementaciji interventnih mjera usljed pandemije virusa korona, parcijalno provođenje programom predviđenih strukturnih reformi, kao i migracije mladog i obrazovanog stanovništva moglo ugroziti njihove projekcije makroekonomskih indikatora.

U rizike koji mogu ugroziti izvršenje projekcija naplate prihoda od indirektnih poreza u sferi politike i administriranja indirektnim porezima možemo ubrojati sljedeće:

- Slabljenje borbe protiv crnog tržišta duhanskih prerađevina nakon okončanja harmonizacije poreznog opterećenja cigareta u BiH sa standardima EU;
- Slabljenje borbe protiv PDV prevara, pogotovo u sferi povrata, koji, u situaciji pada zaposlenosti i nelikvidnosti obaveznika postaju atraktivni za prevare;
- Izmjene politike indirektnog oporezivanja koje bi mogle dovesti do značajnog pada prihoda, kao što su diferencirane stope PDV-a i akciza;
- Promjena režima naplate akciza na uvozne duhanske prerađevine čiji su efekti posebno prikazani ispod u Poglavlju II- Programski scenario projekcija.

I) PROGRAMSKI SCENARIO PROJEKCIJA INDIREKTNIH POREZA

Programski scenario projekcija indirektnih poreza podrazumijeva primjenu izmjena Zakona o akcizama u području duhanskih prerađevina, koje su usvojene od strane Upravnog odbora UIO⁵² i Vijeća ministara, te su proslijeđene Parlamentu BiH na usvajanje⁵³.

---

⁵¹ DEP, rujan 2021

⁵²Izmjene su usvojene na sjednici UO UIO održanoj 22.3.2021.

⁵³[http://static.parlament.ba/doc/143370_\(B\)%20Prijedlog%20zakona.pdf](http://static.parlament.ba/doc/143370_(B)%20Prijedlog%20zakona.pdf)

Tabela 2.5. Programski scenario projekcija prihoda od indirektnih poreza 2021.-2024., oktobar 2021.

Vrsta prihoda (neto)	u mil KM					Projektovana stopa rasta			
	Izvršenje	Projekcija							
	2020	2021	2022	2023	2024	2021	2022	2023	2024
PDV	3.748,5	4.353,9	4.477,4	4.590,1	4.722,0	16,1%	2,8%	2,5%	2,9%
Akcize	1.303,5	1.454,5	1.391,4	1.527,5	1.566,7	11,6%	-4,3%	9,8%	2,6%
Carine	262,2	307,2	329,0	352,4	382,0	17,2%	7,1%	7,1%	8,4%
Putarina	583,7	657,9	680,2	704,1	730,1	12,7%	3,4%	3,5%	3,7%
Ostalo	32,3	37,4	37,4	37,4	37,4	15,6%	0,0%	0,0%	0,0%
UKUPNO	5.930,3	6.810,9	6.915,5	7.211,4	7.438,2	14,8%	1,5%	4,3%	3,1%
Namjenska putarina	-364,7	-411,2	-425,2	-440,0	-456,3	12,7%	3,4%	3,5%	3,7%
Sredstva za raspodjelu	5.565,6	6.399,7	6.490,4	6.771,3	6.981,9	15,0%	1,4%	4,3%	3,1%

Da bi se izmjene Zakona primjenjivale nužno je da, nakon što ga Parlament BiH usvoji, Upravni odbor UIO, u skladu sa odredbama Zakona, u roku od 60 dana izmijeni provedbene propise. S obzirom na to, čak i u slučaju da se izmjene Zakona usvoje u preostalom dijelu 2021. godine, one će se primijeniti u narednoj fiskalnoj godini.

Izmjene se odnose na rokove obračuna obaveze za akcize i rokove plaćanja akciza. Efekti primjene novih pravila u vezi rokova plaćanja akciza nisu značajni kada se radi o domaćim duhanskim prerađevinama zbog niskog pondera domaće akcize u strukturi ukupno naplaćenih prihoda od akciza. Međutim, izmjene Zakona imaju značajne negativne posljedice na dinamiku uplate akciza na uvezene duhanske prerađevine. Primjenjujući važeće odredbe Zakona između trenutka preuzimanja akciznih markica i plaćanja akciza od strane uvoznika i momenta uvoza obilježenih duhanskih prerađevina protekne najmanje mjesec i po. Pomjeranje momenta plaćanja akciza na uvozne duhanske prerađevine na momenat plaćanja uvoznih dažbina proizvodi „prazan“ interval u dinamici naplate akciza na duhanske prerađevine od najmanje mjesec i po od trenutka primjene izmjena Zakona.

Prelazak sa starog na novi režim naplate će prouzrokovati velike jednokratne gubitke prihoda od akciza. Statička procjena gubitaka prihoda od akciza bazira se na prosječnoj mjesečnoj uplati akciza na uvezene duhanske prerađevine u 2020. Prema navedenoj procjeni gubitak prihoda od akciza na duhanske prerađevine zbog pomjeranja rokova za plaćanje za uvoznike iznositi će najmanje 100 mil KM, što predstavlja 1,5 procentih poena projektovanog rasta u 2022. godini (vid. Tabela 2.5.).

Iznos gubitaka može biti i veći ukoliko je interval između plaćanja akciza pri preuzimanju markica i uvoza duži od mjesec i po, te ukoliko se povećaju količine uvezenih duhanskih prerađevina u odnosu na baznu 2021. S obzirom na značajan udio akciza na duhanske prerađevine u ukupnim indirektnim porezima, primjene izmjena Zakona mogu izazvati manji poremećaj u finansiranju budžeta entiteta i Brčko Distrikta.

Fiskalni ciljevi i fiskalne politike u BiH

Nivo i struktura javne potrošnje

Nivo javnih rashoda, kao udio u BDP-u, u periodu 2022.-2024. godine treba smanjivati s ciljem da nivo javnih rashoda konsolidovano na nivou BiH bude ispod 40% BDP-a.

Tabela 3.1 Ukupni javni rashodi u BiH u periodu 2021.-2024. godine (u mil. KM)

Rashodi	2021.	2022.	2023.	2024.
Institucije BiH	1.022,4	1.069,3	1.057,9	1.070,4
Federacija BiH	9.982,2	10.213,9	10.478,9	10.781,8
Republika Srpska	5.454,9	5.493,7	5.279,0	5.231,3
Brčko Distrikt	266,5	256,0	262,2	270,9
Ukupno rashodi (konsolidovano)	16.726,0	17.032,9	17.078,0	17.354,4
BDP	36.806,0	38.447,0	40.094,0	41.907,0
Institucije BiH	2,8%	2,8%	2,6%	2,6%
Federacija BiH	27,1%	26,6%	26,1%	25,7%
Republika Srpska	14,8%	14,3%	13,2%	12,5%
Brčko Distrikt	0,7%	0,7%	0,7%	0,6%
Ukupno u BDP-u	45,4%	44,3%	42,6%	41,4%

Izvor: Računice Savjetodavne grupe Fiskalnog vijeća BiH

U periodu 2022.-2024. godina potrebno je učiniti dodatne napore kako bi se promijenila struktura javne potrošnje u pravcu jačanja kapitalnih investicija, a na teret smanjenja tekućih rashoda. Naravno, ne smijemo zaboraviti posljedice koje trpi prvenstveno realni sektor, pa tako i budžeti svih nivo vlasti u BiH kao posljedica pandemije izazvane virusom korona. S tim u vezi, sa posebnom rezervom treba uzeti sve navedene procjene i projekcije, koje će možda u nekom momentu zahtijevati i reviziju Globalnog okvira fiskalnog bilansa i politika u BiH za period 2022.-2024. godina, a posebno njegovih ključnih odrednica.

Tabelarni pregled okvira budžeta

Struktura rashoda budžeta je ilustrativna i okvirna, a svakunivovlasti u skladu sa usvojenim politikama utvrđuje konačnu strukturu rashoda i prihoda u svojim DOB-ovima i godišnjim budžetima. U Tabličnom pregledu okvira budžeta (u nastavku) dat je konsolidovani pregled prihoda, rashoda, finansiranja i primarnog bilansa za period 2020.-2024. godina, odnosno pregled za Institucije BiH, Republiku Srpsku, Federaciju BiH i Brčko Distrikt, te konsolidovano za BiH.

Izveštaj uključuje:

- prihode, rashode i finansiranje budžeta Institucija BiH (Tabela 3.2);

- prihode, rashode i finansiranje budžeta Republike Srpske (fond 01) i fondova 02 do 05; prihode, rashode i finansiranje korisnika budžeta Republike koji posluju putem vlastitih bankovnih računa izvan GKT; prihode, rashode i finansiranje budžeta jedinica lokalne samouprave; prihode, rashode i finansiranje finansijskih planova fondova socijalne sigurnosti; prihode, rashode i finansiranje finansijskih planova JP “Putevi RS” i JP “Autoputevi RS”, te ino projekte, sredstva “escrow” računa i putarine (Tabela 3.3);
- prihode, rashode i finansiranje budžeta FBiH; prihode, rashode i finansiranje budžeta kanton; prihode, rashode i finansiranje budžeta općina i gradova; prihode, rashode i finansiranje finansijskih planova vanbudžetskih fondova i županijskih direkcija za ceste; prihode, rashode i finansiranje javnih preduzeća i ino projekte. (Tabela 3.4) i
- prihode, rashode i finansiranje budžeta Brčko Distrikta i fondova u Brčko Distriktu (Tabela 3.5).

Napomena: Prilikom usporedbe izvještaja po nivoma treba voditi računa o razlikama u obuhvatu podataka.

Institucije BiH

Tabela 3.2. Okvir budžeta institucija BiH (u mil. KM)

Institucije BiH	Izvršenje 2020	Plan 2021	Plan 2022	Projekcija 2023	Projekcija 2024
Prihodi	942,6	927,2	1.011,5	1.018,9	1.038,2
Poreski prihodi	780,0	780,0	865,5	865,8	866,0
Indirektni porezi	780,0	780,0	865,5	865,8	866,0
Direktni porezi					
Ostali poreski prihodi					
Doprinosi					
Grantovi i transferi	15,5	0,7	0,6	0,6	0,6
Ostali prihodi	147,1	146,5	145,4	152,5	171,6
Rashodi	984,1	1.022,4	1.069,3	1.057,9	1.070,4
Bruto plate i naknade	687,8	723,6	814,1	819,8	824,3
Izdaci za materijal i usluge	141,9	189,6	188,2	170,4	190,4
Kamate	0,9	1,0	0,9	0,8	0,5
Subvencije, socijalna davanja i transferi	53,2	26,2	16,2	16,2	13,5
Ostali rashodi	14,9	30,2	13,1	15,0	13,9
Neto izdaci za nefinansijsku imovinu	85,4	51,8	36,9	35,8	27,8
Bilans	-41,5	-95,2	-57,7	-39,0	-32,3
Finansiranje	41,5	95,2	57,7	39,0	32,3
Unutarašnje	46,0	99,9	62,0	17,0	15,9
Otplata unutarašnjeg duga	0	0,0			
Ostalo (+/-)	46,0	99,9	62,0	17,0	15,9
Vanjsko	-4,5	-4,7	-4,3	-16,0	-3,7
Povlačenje ino kredita	0,0	0,0			
Otplata glavnice ino kredita	-4,5	-4,7	-4,3	-16,0	-3,7
Nepokriveni višak rashoda		0,0	0,0	38,0	20,0

Izvor: Ministarstvo finansija i trezora BiH

Republika Srpska

Tabela 3.3. Okvir budžeta Republike Srpske (u mil. KM)

REPUBLIKA SRPSKA	Izvršenje 2020	Plan 2021	Plan 2022	Projekcija 2023	Projekcija 2024
Prihodi	4.465,9	4.968,8	5.193,8	5.348,1	5.563,3
Poreski prihodi	2.400,1	2.697,7	2.852,3	2.983,7	3.107,9
Indirektni porezi	1.913,5	2.165,6	2.272,4	2.379,8	2.475,2
Direktni porezi	451,4	488,9	526,9	552,4	578,6
Ostali poreski prihodi	35,2	43,2	53,0	51,4	54,2
Doprinosi	1.672,7	1.807,6	1.842,0	1.899,4	1.974,8
Grantovi i transferi	57,6	28,8	10,0	6,5	2,9
Ostali prihodi	335,4	434,7	489,4	458,5	477,7
Transferi					
Rashodi	5.046,7	5.454,9	5.493,7	5.279,0	5.231,3
Bruto plaće i naknade	1.092,9	1.150,3	1.251,8	1.259,4	1.265,5
Izdaci za materijal i usluge	387,2	397,1	389,0	379,9	371,9
Kamate	132,1	148,0	164,0	186,1	220,9
Subvencije, socijalna davanja i transferi	2.517,9	2.686,8	2.669,2	2.701,9	2.732,4
Ostali rashodi	210,6	252,6	217,9	186,9	188,0
Neto izdaci za nefinansijaku imovinu	706,0	820,1	801,8	564,9	452,5
Bilans	-580,8	-486,1	-299,9	69,0	332,0
Finansiranje	580,8	486,1	299,9	-69,0	-332,0
Domaće	371,7	-444,0	-118,8	-415,8	54,6
Otplata unutrašnjeg duga	-264,6	-467,8	-331,9	-320,7	-321,8
Ostalo (+/-)	636,3	23,7	213,0	-95,2	376,5
Vanjsko	210,8	930,2	418,8	346,9	-386,6
Povlačenje ino kredita / sredstava	439,6	1.182,5	687,8	1.080,6	44,2
Otplata glavnice ino kredita	-228,8	-252,3	-269,1	-733,8	-430,8
Statistička razlika i nepokriveni višak rashoda	-1,7	-0,1	0,0	0,0	0,0

Izvor: Ministarstvo finansija Republike Srpske

Federacija BiH**Tabela 3.4 Okvir budžeta Federacije BiH (u mil. KM)**

FEDERACIJA BiH	Izvršenje 2020	Plan 2021	Plan 2022	Projekcija 2023	Pojekcija 2024
Prihodi	8.803,0	9.645,6	10.083,5	10.520,9	10.962,4
Poreski prihodi	4.044,9	4.667,1	4.876,0	5.065,3	5.281,4
Indirektni porezi	3.170,2	3.722,3	3.858,4	3.979,4	4.119,7
Direktni porezi	874,7	944,8	1.017,6	1.085,9	1.161,7
Ostali poreski prihodi	0,0				
Doprinosi	3.641,4	3.798,7	3.977,6	4.165,8	4.370,2
Grantovi i transferi	19,3	21,4	22,0	22,3	21,9
Ostali prihodi	1.097,4	1.158,4	1.207,8	1.267,5	1.288,9
Rashodi	8.781,8	9.982,2	10.213,9	10.478,9	10.781,8
Bruto plate i naknade	2.065,5	2.200,0	2.210,3	2.215,5	2.306,9
Izdaci za materijal i usluge	1.918,4	2.192,4	2.195,3	2.239,3	2.284,0
Kamate	105,4	143,8	174,4	186,8	198,1
Subvencije, socijalna davanja i transferi	4.194,7	4.582,3	4.669,7	4.809,8	4.954,1
Ostali rashodi	198,4	352,4	366,9	350,2	356,4
Neto izdaci za nefinansijsku imovinu	299,4	511,3	597,3	677,3	682,3
Bilans	21,2	-336,6	-130,5	42,0	180,6
Finansiranje	-21,2	336,6	130,5	-42,0	-180,6
Domaće	-245,0	-303,8	-576,8	-484,0	-437,9
Otplata unutrašnjeg duga	-245,0	-303,8	-576,8	-484,0	-437,9
Ostalo (+/-)					
Vanjsko	467,6	804,4	449,3	581,4	452,7
Povlačenje ino kredita	922,5	1.266,8	900,6	1.197,8	1.080,5
Otplata glavnice ino kredita	-454,9	-462,4	-451,3	-616,4	-627,8
Nepokriveni višak rashoda	-243,8	-164,0	258,0	-139,4	-195,4

Izvor: Ministarstvo finansija Federacije BiH

Brčko Distrikt**Tabela 3.5 Okvir budžeta Brčko Distrikta (u mil. KM)**

BRČKO DISTRIKT	Izvršenje 2020	Plan 2021	Plan 2022	Projekcija 2023	Pojekcija 2024
Prihodi	242,0	263,1	259,8	267,5	277,3
Poreski prihodi	190,3	214,8	209,9	217,3	226,8
Indirektni porezi	163,5	186,9	178,2	185,6	195,1
Direktni porezi	26,8	27,9	31,7	31,7	31,7
Ostali poreski prihodi					
Doprinosi	35,3	36,7	37,2	37,2	37,3
Grantovi i transferi	2,9	0,5			
Ostali prihodi	13,6	11,2	12,7	12,9	13,2
Rashodi	264,2	266,5	256,0	262,2	270,9
Bruto plate i naknade	84,8	93,7	99,4	99,4	99,5
Izdaci za materijal i usluge	76,1	79,4	72,0	71,9	72,3
Kamate	0,9	0,6	0,8	0,7	0,6
Subvencije, socijalna davanja i transferi	97,9	81,3	80,1	80,1	80,2
Ostali rashodi					
Neto izdaci za nefinansijsku imovinu	4,6	11,5	3,7	10,0	18,3
Bilans	-22,2	-3,4	3,8	5,3	6,4
Finansiranje	22,2	3,4	-3,8	-5,3	-6,4
Domaće	5,8	6,1	5,7	5,7	5,8
Otplata unutrašnjeg duga	-0,6	-0,6	-0,8	-0,7	-0,6
Ostalo (+/-)	6,4	6,7	6,5	6,4	6,4
Vanjsko	-1,5	-2,7	-10,3	-13,8	-17,0
Povlačenje ino kredita	6,5	5,0			
Otplata glavnice ino kredita	-8,0	-7,7	-10,3	-13,8	-17,0
Nepokriveni višak rashoda	17,9		0,8	2,8	4,8

Izvor: Direkcija za finansije Brčko Distrikta

BiH: konsolidovano**Tabela 3.6 Konsolidovano BiH (u mil. KM)**

BIH	Izvršenje 2020	Plan 2021	Plan 2022	Projekcija 2023	Pojekcija 2024
Prihodi	14.453,6	15.804,7	16.548,6	17.155,4	17.841,3
Poreski prihodi	7.415,3	8.359,6	8.803,7	9.132,1	9.482,1
Indirektni porezi	6.027,2	6.854,8	7.174,5	7.410,6	7.656,0
Direktni porezi	1.352,9	1.461,6	1.576,2	1.670,0	1.772,0
Ostali poreski prihodi	35,2	43,2	53,0	51,4	54,2
Doprinosi	5.349,4	5.643,0	5.856,8	6.102,4	6.382,3
Grantovi i transferi	95,3	51,4	32,6	29,4	25,4
Ostali prihodi	1.593,5	1.750,8	1.855,3	1.891,4	1.951,5
Rashodi	15.076,8	16.726,0	17.032,9	17.078,0	17.354,4
Bruto plaće i naknade	3.931,0	4.167,6	4.375,6	4.394,1	4.496,2
Izdaci za materijal i usluge	2.523,5	2.858,5	2.844,4	2.861,5	2.918,6
Kamate	239,3	293,4	340,1	374,4	420,1
Subvencije, socijalna davanja i transferi	6.863,7	7.376,6	7.435,2	7.608,0	7.780,2
Ostali rashodi	423,9	635,2	597,9	552,1	558,3
Neto izdaci za nefinansijsku imovinu	1.095,4	1.394,7	1.439,7	1.288,0	1.180,9
Bilans	-623,2	-921,3	-484,3	77,3	486,7
Finansiranje	623,2	921,3	484,3	-77,3	-486,7
Domaće	178,5	-641,8	-627,9	-877,1	-361,6
Otplata unutrašnjeg duga	-510,2	-772,2	-909,5	-805,4	-760,3
Ostalo (+/-)	688,7	130,3	281,5	-71,8	398,8
Vanjsko	672,4	1.727,2	853,5	898,5	45,5
Povlačenje ino kredita	1.368,6	2.454,3	1.588,4	2.278,4	1.124,7
Otplata glavnice ino kredita	-696,2	-727,1	-735,0	-1.380,0	-1.079,2
Statistička razlika i nepokriveni višak rashoda	-227,6	-164,1	258,8	-98,6	-170,6

Izvor: Računice Savjetodavne grupe Fiskalnog vijeća BiH

Gornje granice zaduženja budžeta

Ograničenja iznosa duga na svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini utvrđena su zakonima, i to:

- Zakonom o zaduživanju, dugu i garancijama Bosne i Hercegovine (“Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, broj 52/05),
- Zakonom o zaduživanju, dugu i garancijama Republike Srpske (“Službeni glasnik Republike Srpske”, broj 71/12, 52/14, 114/17, 131/20 i 28/21), i
- Zakonom o dugu, zaduživanju i garancijama u Federaciji Bosne i Hercegovine (“Zvanične novine Federacije BiH”, broj 86/07).

Republika Srpska

Zakonom o zaduživanju, dugu i garancijama Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj: 71/12, 52/14, 114/17, 131/20 i 28/21) utvrđeno je da javni dug Republike Srpske (dug Republike Srpske, dug jedinica lokalne samouprave i dug fondova socijalne sigurnosti) na kraju fiskalne godine ne može biti veći od 55% BDP-a ostvarenog u toj godini (što prema važećim procjenama Ministarstva finansija Republike Srpske za 2022. godinu iznosi 6.979,5 mil. KM⁵⁴), dok ukupan dug Republike Srpske (javni dug Republike Srpske, dug javnih preduzeća, Investicijsko-razvojne banke Republike Srpske i institucija javnog sektora) na kraju fiskalne godine ne može biti veći od 60% BDP-a ostvarenog u toj godini (što prema važećim procjenama Ministarstva finansija Republike Srpske za 2022. godinu iznosi 7.614,4 mil. KM). Zakonom o dopunama Zakona o zaduživanju, dugu i garancijama Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 52/14) definirano je da se dug nastao na osnovu zaduženja za finansiranje sanacije štete iz Jedinstvenog registra, propisanog u Zakonu o fondu solidarnosti za obnovu Republike Srpske, izuzima iz ograničenja koja su propisana za ukupan i javni dug Republike Srpske.

Federacija BiH

Ukupan prihod gradova i općina u Federaciji Bosne i Hercegovine ostvaren u 2020. godini iznosi 871,7 mil.KM.

Gradovi i općine se, u skladu sa odredbama Zakona o dugu, zaduživanju i garancijama, mogu dugoročno zadužiti ukoliko u vrijeme odobrenja zaduženja iznos servisiranja duga koji dopijeva u svakoj narednoj godini, uključujući i servisiranje za predloženo novo zaduženje i sve zajmove za koje su izdate garancije grada i općine, ne prelazi 10% prihoda ostvarenih u prethodnoj fiskalnoj godini. 10% prihoda općina i gradova ostvarenih u 2020. godini iznosi 87,17 mil. KM, što predstavlja zakonsko ograničenje ukupnog godišnjeg servisiranja obaveza svih gradova i općina, s tim što se svaka grad/ općina pojedinačno može zadužiti ukoliko u vrijeme odobrenja dugoročnog zaduženja iznos servisiranja duga koji dopijeva u svakoj narednoj godini, uključujući i servisiranje za predloženo novo zaduženje i sve zajmove za koje su izdate garancije grada/općine, ne prelazi 10% prihoda konkretnog grada/općine ostvarenih u prethodnoj fiskalnoj godini.

---

⁵⁴Procijenjeni BDP Republike Srpske za 2022. godinu iznosi 12.690 miliona KM (procjena Ministarstva finansija Republike Srpske)

Ukupan prihod kanton u Federaciji BiH ostvaren u 2020. godini iznosi 2.414,7 mil. KM.

Kantona se, u skladu sa odredbama Zakona o dugu, zaduživanju i garancijama, mogu dugoročno zadužiti ukoliko u vrijeme dugoročnog zaduženja iznos servisiranja duga za ukupan unutrašnji i spoljni dug i garancije kanton koje dospijevaju u svakoj narednoj godini, uključujući i servisiranje za predloženo novo zaduženje i sve zajmove za koje su izdate garancije kanton, ne prelaze 10% prihoda ostvarenih u prethodnoj fiskalnoj godini i u okvirima ukupnih ograničenja. 10% prihoda kantona ostvarenih u 2020. godini iznosi 241,47 mil. KM, što predstavlja iznos ukupnog mogućeg godišnjeg servisiranja svih dugova (obaveza) kanton, s tim što se svaka kanton pojedinačno može zadužiti ukoliko u vrijeme dugoročnog zaduženja iznos servisiranja duga za ukupan unutrašnji i spoljni dug i garancije koje dospijevaju u svakoj narednoj godini, uključujući i servisiranje za predloženo novo zaduženje i sve zajmove za koje su izdate garancije kanton, ne prelaze 10% prihoda konkretne kantona ostvarenih u prethodnoj fiskalnoj godini.

Konsolidovani prihod Federacije BiH i kanton u 2020. godini iznosi 6.319,8 mil. KM, od čega:

Federacija BiH   3.905,1 mil. KM

Kantona   2.414,7 mil. KM

Federacija se može dugoročno zadužiti ukoliko iznos servisiranja duga za ukupan unutrašnji i spoljni dug i garancije koje dospijevaju u svakoj narednoj godini, uključujući i servisiranje za predloženo novo zaduženje i sve zajmove za koje su izdate garancije Federacije, zajedno sa ograničenjima iznosa duga kanton ne prelaze 18% konsolidovanih prihoda Federacije i kanton ostvarenih u prethodnoj fiskalnoj godini. Godišnje servisiranje duga Federacije i kantona može iznositi maksimalno 18% konsolidovanih prihoda Federacije i kanton ostvarenih u 2020. godini, odnosno do 1.137,6 mil.KM. Godišnji servis duga u 2020. godini svih nivo vlasti u Federaciji BiH može iznositi do 1.224,77 mil.KM godišnje, od čega:

- servis duga gradova i općina do 87,17 mil. KM (10% u odnosu na ukupan prihod u 2020. godini)
- servis duga kanton do 241,47 mil. KM (10% u odnosu na ukupan prihod kanton u 2020. godini)
- servis duga Federacije BiH do 896,13 mil. KM, što predstavlja razliku između 1.137,6 mil. KM (koliko iznosi 18% konsolidovanih prihoda Federacije BiH i kanton iz 2020. godine) i 241,47 mil. KM (što je 10% prihoda kanton ostvarenih u 2020. godini).